

Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular

İş Dünyası İçin Yol Haritası

2004

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

International Chamber of Commerce
MÜLTERARASI TİCARET ODASI

Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular

İş Dünyası İçin Yol Haritası 2004

Aralık 2004

(Yayın No. TUSIAD-T/2004/12-385)

Meşrutiyet Caddesi, No.74 34420 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

© 2004, ICC

*Bu yapıt ICC tarafından İngilizce olarak
“Current and Emerging Intellectual Property Issues for Business”
başlığı ile yayımlanmıştır. Tüm hakları saklıdır.*

© 2004, TÜSIAD

*Tüm hakları saklıdır. ICC’nin onayı ile TÜSIAD tarafından Türkçeleştirilip,
Türkiye’deki mevcut durum bölümü eklenerek hazırlanan bu eserin tamamı ya da bir
bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca,
kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun
yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak,
çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak,
kiralananmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak,
telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik
yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.*

ISBN : 975-8458-75-2

Baskı:

LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE BASIM İŞLERİ ANONİM ŞİRKETİ
Oto Sanayii, Barbaros Cad. No.78 34396 4. Levent-İSTANBUL
Tel: (0212) 282 39 00 Faks: (0212) 280 99 34

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye'de, Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSİAD, Türkiye'de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanısıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda bozulan ticari dengeleri yerine oturtmak, savaşın olumsuz etkilerini birlikte daha kolay bertaraf etmek amacıyla Belçika, Fransa, İngiltere, İtalya ve ABD'den işadamlarının bir araya gelerek kurdukları bir organizasyondur. ICC, kuruluşundan bu yana, dönem dönem yaşanan çeşitli krizlerde bile iş dünyasının yeniden yapılanması, ticaretin teşviki, yatırımların hızlandırılması ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanması için çalışmıştır.

Kurulduğu günden bu yana, ICC gelişerek büyümüş 140 ülkede binlerce üyesi bulunan büyük bir "İş Organizasyonu" haline gelmiştir. ICC, bünyesinde oluşturmuş olduğu uluslararası ticareti ilgilendiren 16 teknik komisyonu sayesinde dış ticaretin önündeki tüm engelleri bertaraf ederek sorunlara çözüm bulmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Söz konusu komisyonlarda, Bankacılık, Ticaret ve Yatırım, Mali Hizmetler, Sigortacılık, Vergilendirme, Çevre, Nakliye ve Lojistik, Fikri Haklar gibi iş dünyasını yakından ilgilendiren konular incelenmekte ve global çözümler aranmaktadır.

ICC, Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan bu yana organizasyon içerisinde daimi danışmanlık statüsüne sahip olan bir kuruluştur. Dünya Ticaret Örgütü ile ortak çalışmalar yapmakta ve iş dünyasını temsil etmektedir.

ICC Türkiye Milli Komitesi ise 1934 yılında Hükümetin tavsiyesi ve onayı ile İstanbul Ticaret Odası'nda faaliyete geçmiş 1953 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği çatısı altına girmiştir.

ICC Türkiye Milli Komitesi ise 1934 yılında Hükümetin tavsiyesi ve onayı ile İstanbul Ticaret Odası'nda faaliyete geçmiş 1953 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği çatısı altına girmiştir. 17.08.1987'de yapılan Olağanüstü Genel Kurul ile otonom bir statüye kavuşmuştur.

SUNUŞ

TÜSİAD, ülkemizin sürdürülebilir ekonomik büyüme hedefini gerçekleştirmesi ve rekabetçi bir ortamda varlığını güçlü bir şekilde sürdürebilmesi için öncelikle mevcut yatırım ortamının iyileştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu yolda izlenecek stratejinin temelinde ise fikri hakların etkin olarak korunduğu bir ortamın sağlanması koşulu yatmaktadır. Nitekim, fikrin etkin olarak korunmadığı bir ortamda yeni teknolojiye dayalı yatırımların, ar-ge faaliyetlerinin ve verimlilik artışının sağlanmasının mümkün olmadığı uluslararası platformda da kabul edilmektedir.

TÜSİAD, fikri haklara ilişkin korumanın sağlanması için etkin bir hukuk sisteminin yanı sıra vatandaşlarda bu bilincin oluşturulmasının öneminden hareketle, Fikri Haklar Çalışma Grubu aracılığı ile, gerek şirketler bazında gerekse kamuoyu nezdinde bu konudaki bilgi eksikliğinin giderilmesi için bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları düzenlemektedir. Bu çerçevede TÜSİAD Fikri Haklar Çalışma Grubu, International Chamber of Commerce (ICC) tarafından 2004 yılında İngilizce olarak yayınlanan “Current and Emerging Intellectual Property Issues for Business” başlıklı raporun daha geniş kitlelere duyurulmasının “fikri haklar kültürü”nün yaygınlaştırılmasına hizmet edeceğine inanmaktadır.

Bu hedef doğrultusunda hazırlanan “Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular: İş Dünyası İçin Yol Haritası 2004” adlı bu rapor her konu başlığı altında iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, ICC’nin fikri haklar alanındaki gelişmelere ilişkin tespitlerini içeren İngilizce raporunun Türkçe tercümesinden oluşmaktadır. Bu bölümde ICC iş dünyasının konuya ilişkin yaklaşımını belirlemekte ve hükümetlere yapılması gerekenler yönünde bir yol haritası çizmektedir. İkinci bölüm ise, Ekim 2004 itibarıyla Türkiye’nin fikri haklar alanındaki mevcut durumu ve ülkemizde fikri haklar alanında etkin korumanın sağlanması için atılması gereken adımlara ilişkin TÜSİAD Fikri Haklar Çalışma Grubu’nun tespit ve önerilerini yansıtmaktadır.

TÜSİAD-ICC ortak projesi olarak yürütülen bu çalışma ile fikri hakların etkin korunmasının Türkiye’nin güvenilir bir yatırım ortamına kavuşması ve arzu edilen ekonomik gelişmeyi sağlamasındaki önemine bir kez daha dikkatleri çekmek amaçlanmaktadır.

TÜSİAD olarak, “Current and Emerging Intellectual Property Issues for Business” başlıklı raporun TÜSİAD-ICC ortak yayını olarak basılmasını mümkün kılan ICC Türkiye Milli Komitesi’ne ve raporun İngilizce’den Türkçe’ye tercümesi ile “Türkiye’de mevcut durum” bölümlerinin hazırlanmasında değerli katkılarından dolayı TÜSİAD Fikri Haklar Çalışma Grubu Üyeleri’ne teşekkür ederiz.

Fikri Haklar Çalışma Grubu Başkanı

Meltem Kurtsan

Katkıda Bulunan Çalışma Grubu Üyeleri *

Alp Sevindik

Av. Deniz B. Özilhan

Deniz Ilgaz

Av. Erdem Türkecul

Av. Ertuğrul Onur

Av. Feyza Başar

Göksel Baydar

Hülya Çaylı

Av. Işık Özdoğan

Kaan Dericioğlu

Naci Bitik

Murat Basmacı

Murat Peksavaş

Nurettin Turan

Onur Mutlu

Oya Güven

Suphi Ayvaz

Sertaç Köksaldı

Av. Tansu Akın

Av. Ümit Çakır

Av. Yetkin İnanöz

Zeynep Ulusoy

TÜSİAD Şirket İşleri Bölümü

Hande Göksoy, Bölüm Sorumlusu

Av. Ceyda Tabak, Uzman Yardımcısı

*İsimler alfabetik sırayla belirtilmiştir.

Önsöz ve Teşekkür

Günümüzde fikri sermaye pek çok şirketin en değerli varlığı durumuna gelmiştir. Fikri sermaye, teknik buluşlar, know-how, ticari sırlar, markalar, tasarımlar, edebiyat ve sanat eserleri ile inovasyondan, ifadeden ve yaratıcılıktan kaynaklanan pek çok başka fikri mülkiyet biçiminden ve maddi olmayan varlıktan oluşur. Güçlü bir fikri mülkiyet koruması, çeşitli paydaşların menfaatleri arasında hassas bir denge sağlamayı başardığından tüm toplumların çıkarınadır. Kaldı ki, mevcut fikri mülkiyet yasaları, siyasi, ekonomik ve toplumsal dengeyi koruyabilmek için birtakım kısıtlamalara ihtiyaç olduğunu kabul etmektedir. Önemli ticari kazanım ve avantajların söz konusu olduğu fikri mülkiyet, bu nedenle özellikle üretim ağırlıklı yapısı olan şirket yöneticilerinin çok iyi anlaması gereken bir alandır. Bu yayının amacı, iş dünyasının liderlerine ve kanun yapıcılara fikri mülkiyetle ilgili güncel konuları anlama ve derinlemesine kavrama imkanını sunmaktır.

Fikri sermayenin büyük bölümü, son iki yüzyıl içinde geliştirilen ve uluslararası antlaşmalar, bölgesel ve ulusal kanunlarla düzenlenen çeşitli fikri mülkiyet haklarıyla korunmaktadır. İnovasyonlara ve yaratıcı çalışmalara yönelik bu koruma sistemleri hızla eskidiğinden, günümüz şartlarına uyum sağlamaları için geliştirilmeleri ve yeniden düzenlenmeleri gerekmektedir. Fikri mülkiyetin korunmasıyla ilgili, çözüm bekleyen başlıca konular ve sorunlar şunlardır:

* Avrupa patenti sisteminin geliştirilmesi: Avrupa patenti sistemi ile getirilen uygulama, çeviri ihtiyaçlarını azalttığı ve tek bir dava prosedürü getirdiği için, diğer ülkeler ve ekonomik bölgeleri de yakından ilgilendirmektedir.

* Açık kaynaklı yazılımlar: Telif hakları tartışmasında yeni bir gündem maddesidir; bazı mahkemeler bunların kullanımına yetki verme konusunu incelemektedir. Ekonomik menfaatler ile açıkça birlikte gözden geçirilen (peer-reviewed) programların avantajları arasında adil bir denge bulmak güçtür ve bu konu çözüm bekleyen birçok sorun yaratmaktadır.

* Dijital çağda telif hakkı: Dijital eserlerin kusursuz bir şekilde kopyalanmasına ve anında seri olarak dağıtılmasına olanak veren yeni teknolojilerin uygulanması, dijital yapıtların güvenli bir şekilde dağıtımının sağlanması da dahil olmak üzere, çözüm bekleyen karmaşık ekonomik, teknolojik ve hukuki sorunlar yaratmaktadır.

* Patent sistemlerinin dünya çapında uyumlaştırılması: ABD’de “buluşu ilk yapan” sisteminin, diğer bütün ülkelerde ise “ilk başvuran” kuralının uygulanması, küresel firmalar için sorun yaratmaya devam etmektedir.

* Ecza ürünlerinde, ilaçlara erişim ile patent koruması arasındaki ilişki ve DTÖ’nün Doha Bildirgesi’nin uygulanması: DTÖ üyeleri Ağustos 2003’te bu konuda mutabakata varmayı başarmışlardır; şimdi, bu kararın TRIPS’e de yansıtılması gerekmektedir. Doha Bildirgesi’nde açık kalan bu son husus önem taşımaktadır.

* Ulusal telif hakkı yasalarındaki değişiklikler, özellikle de, kişisel kopyalama için yazarlara, bestecilere ve diğer hak sahiplerine ödeme yapılması şartını getiren AB Telif Hakkı Yönergesi'nin uygulanması: İlgili tarafların henüz mutabakata varamamaları nedeniyle, telif hakkı alınmış eserler için gerekli teknik koruma hâlâ seri kopyalama olgusunun çok gerisinde kalmakta, dijital araç ve donanımlardan toplanacak vergi ve harçlar ise, tüm değer zincirini ilgilendiren yaygın bir tartışmaya ve hükümet faaliyetine konu olmaktadır.

* Geleneksel bilginin korunması ve fikri mülkiyet hakları ile genetik kaynaklara erişim ve ekonomik yararların paylaşımı arasındaki ilişki de çözümü zor ekonomik, hukuki ve etik sorunlar doğurmaktadır.

* Hukuki ve ticari anlaşmazlıklarda mahkeme kararlarının ve yetkili mahkemenin tanınması, çeşitli alanlardaki farklı paydaşların menfaatlerinin çatışmakta olduğu ve daha da tartışılması gereken bir konudur.

* Bitki türleri ve hayvanlar üzerinde hak elde etme konusu halen tartışılmaktadır.

* Marka ve/veya telif haklarının tüketilmesi kavramı ve bunun kapsamı halen sürmekte olan tartışmalara konu olmaktadır.

* Rekabet kanunu ile fikri mülkiyet kanunu arasında politika “dengesi”: Gerek ABD’de gerek Avrupa Birliği’nde halen bu hususla ilgili önemli gözden geçirme çalışmaları yürütölmektedir.

Bu yayının gerek basılı halde, gerek ICC web sayfasında (www.iccwbo.org) yer alan şekliyle sizlere yararlı olacağını umuyor ve konuyla ilgili görüş ve önerilerinizi almaktan memnuniyet duyacağımızı belirtiyoruz.

Bu raporun 2004 yılı güncellemesine katkılarından dolayı aşağıdaki kişilere ve değerli katkılarını ve fikirlerini bizlerle paylaşmış olan çeşitli bölgelerdeki pek çok ICC üyesine ve Ulusal Komitelere teşekkür etmek istiyoruz.

Maria Livanos Cattau
ICC Genel Sekreteri

Urbo Ilmonen
ICC Fikri Mülkiyet Komisyonu Başkanı

Bu metin, ilk kez 2000 yılında yayımlanan “Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Güncel Konular: İş Dünyası İçin Yol Haritası”nın beşinci basımıdır. Bu yayına http://www.iccwbo.org/IP_Roadmap/ adresinden de ulaşılabilir.

Teşekkür

ICC aşağıda adları belirtilen şahıslara katkılarından dolayı teşekkür eder:

- * Thomas Pletscher, Economie Suisse, İsviçre (Görev Ekibi Başkanı)
- * Ivan B. Ahlert, Dannemann, Siemsen, Bigler ve Ipaneman, Moreira, Brezilya
- * José Barreda Zegarra, Estudio Barreda Moller, Peru
- * Richard F. Fawcett, Bird and Bird, İngiltere
- * Walo von Greyerz, Bird and Bird, İsveç
- * Ivan Hjertman, IP Interface AB, İsveç
- * Urho Ilmonen, Nokia Corporation, Finlandiya
- * Andrea Jaeger-Lenz, Latham&Watkins Schön Nolte, Almanya
- * Michael Jewess, BAE Systems PLC, İngiltere
- * Richard A. Johnson, Arnold and Porter, ABD
- * Carlo Scollo Lavizzari, Uluslararası Yayıncılar Derneği
- * David Lewis, Babcock International Group PLC, İngiltere
- * Elisabeth Logeais, UGGC, Licensing Executives Society International temsilcisi
- * Daniel Peña, Cavelier Abogados, Kolombiya
- * Timothy W.Roberts, Roberts & Co., İngiltere
- * Michael Schiffer, Baxter Healthcare Corporation, ABD
- * NataliaTobón, Cavelier Abogados, Kolombiya
- * Daphne Yong-d'Hervé, Jeffrey P. Hardy ve Nicole Desvernay (ICC Sekreteryası)

Ayrıca, pek çok ICC üyesine ve çeşitli bölgelerden Ulusal Komitelere de, elinizdeki bu güncellenmiş metin için sundukları değerli fikirler ve yorumlar için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

İçindekiler

Önsöz ve Teşekkür	6
Fikri Mülkiyetin Esasları	11
Ticari Sırlar	16
Fikri Mülkiyet Korumasını Etkileyen Gelişmeler	18
Yol Haritası	25
A. Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular	27
I. Patentler	27
II. Markalar	43
III. Tasarımlar	51
IV. Telif hakları	53
V. Coğrafi işaretler	61
VI. Bitki çeşidi hakları	64
VII. Ticari sırlar	67
VIII. Yeni fikri mülkiyet hakkı şekilleri ve teknolojiler	69
B. Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Karşılaşılan Ortak Sorunlar	74
I. Uygulama sorunları	74
II. Fikri mülkiyet haklarının tüketilmesi	83
III. Fikri mülkiyet haklarının değerlendirilmesi	86
IV. Fikri mülkiyet tescil ücretlerinin farklı alanlara aktarılması	88
C. Fikri Mülkiyet Hakları İle Diğer Alanlar Arasındaki Etkileşim	89
I. Fikri mülkiyet haklarının ekonomik gelişim için kullanımı	90
II. Çevre	93
III. Sağlık hizmetleri	95
IV. Rekabet politikası	97
V. Bilgi toplumu	103
VI. Kişisel verilerin korunması	106

Fikri Mülkiyetin Esasları

(ICC'nin web sayfasından kısaltılarak alınmıştır. Tam metin için bakınız: www.iccwbo.org)

Fikri mülkiyet nedir?

Fikri mülkiyet, bir kişiye veya kuruluşa ait olan bir fikir ürünüdür; söz konusu kişi ya da kuruluş, sonradan, bunu serbestçe paylaşmayı veya kullanımını belirli biçimlerde kontrol etmeyi tercih edebilir.

Fikri mülkiyet hemen her yerde bulunur -kitaplar, filmler, plaklar, müzik, sanat ve yazılımlar gibi yaratıcı eserlerde ve hepsi bilim ve teknolojiadaki gelişmeler sayesinde geliştirilmekte olan otomobiller, bilgisayarlar, ilaçlar ve bitki türleri gibi her gün kullanılan nesnelerde. Satın alacağımız ürünleri seçmemize yardım eden markalar ve tasarımlar gibi ayırtıcı özellikler, fikri mülkiyetin kapsamına girebilir. “Champagne” ve “Gorgonzola” örneğinde olduğu gibi, bir ürünün menşei bile hak konusu olabilir. İnternette görüp kullandıklarımızın büyük bir kısmı da, ister bir web sayfası ister bir alan adı olsun, belli bir fikri mülkiyet biçimini içerir veya temsil eder.

Fikri mülkiyet niçin korunur ve bu korumadan kimler yararlanır?

Fikri mülkiyet hakları koruma sistemi, bir inovasyonun ya da kreasyonun bunu üreten ya da yaratan kişiye ait olduğunu garantilemenin yanı sıra, bunu “sahiplenmeye” ve sonuçta bundan ticari olarak yararlanmaya da olanak sağlar. Fikri mülkiyeti korumak suretiyle, toplum, bireylerin yeni fikirler geliştirmeye zaman ve kaynak tahsis etmelerini teşvik eder.

Fikri mülkiyet sistemi toplumun tamamına yarar sağlayacak şekilde tasarlanmış olup, hem yaratıcının hem de kullanıcının gereksinimlerine yanıt verecek hassas bir denge gözetir. Fikri mülkiyet hakları genellikle, yaratıcının ürününden belli bir süre için ticari olarak münhasıran yararlanmasına olanak tanır. Bu hakları tanımanın karşılığında ise toplum çeşitli yararlar elde eder.

Fikri mülkiyet haklarının topluma sağladığı yararlar şunlardır:

- Adil bir rekabetin sürdürülmesi ve geniş bir yelpazeye yayılan kaliteli ürün ve hizmetlerin üretiminin teşvik edilmesi;
- Ekonomik büyümenin ve istihdamın desteklenmesi;
- İnovasyon ve yaratıcılığın sürdürülmesi;
- Teknolojik ve kültürel ilerlemelerin ve ifadenin desteklenmesi;
- Kamusal bilgi ve kültür hazinesinin zenginleşmesi.

Fikri mülkiyet nasıl korunur?

Fikri mülkiyet genel olarak, bir eserin yaratıcısına veya bir mucide, eserinden ya da buluşundan belli bir süre için ticari olarak münhasıran yararlanma haklarının tanınmasıyla korunur. Bu haklar ayrıca, hak sahibi tarafından satılabilir, lisanslanabilir veya başka şekillerde tasarruf edilebilir.

Fikri mülkiyet hakları her ülkenin ulusal kanunlarıyla veya bölgesel düzenlemelerle korunur. Ayrıca, kanunları ve prosedürleri uyumlaştırmak veya fikri mülkiyet haklarının birçok ülkede aynı anda tescil edilebilmesini sağlamak amacıyla kabul edilmiş çeşitli uluslararası anlaşmalar vardır. Edebiyat ve sanat eserleri, buluşlar, markalar ve tasarımlar gibi değişik fikri mülkiyet türleri farklı şekillerde korunur:

- Kitaplar, tablolar, müzik eserleri, filmler ve plaklar gibi, edebiyat ve sanat eserleri ile yazılımlar, genellikle telif hakkıyla korunur.
- Gerek teknik, gerek bilimsel buluşlar patentlerle korunur.
- Sözcükler, simgeler, kokular, sesler, renkler ve şekiller gibi, bir ürünü veya hizmeti diğerlerinden ayırt etmeye yarayan özellikler marka haklarıyla korunur.
- Tasarımlar, coğrafi işaretler ve ticari sırlar da fikri mülkiyet türleri olarak kabul edilir ve çoğu ülkede bunlar için belli bir hukuki koruma biçimi vardır.
- Ticaret dünyasında haksız rekabeti engelleyici kurallar, aynı zamanda ticari sırların ve diğer fikri mülkiyet türlerinin korunmasına da yardımcı olur.

Aynı ürün farklı ülkelerde birden fazla fikri mülkiyet hakkı türüyle eşzamanlı olarak korunabilir.

Telif hakkı

Telif hakkının varlık nedeni, kitaplardan tablolara, filmlerden plaklara ve yazılımlara kadar uzanan özgün sanat, edebiyat ve müzik eserlerinin üretimini teşvik etmektir. Telif hakkı sistemi, yaratıcıya ekonomik hakların yanı sıra, eserin sahibi olduğunu iddia etme ve eserinde şöhretine zarar verebilecek değişiklikler ya da tahrifatlar yapılmasını engelleme olanağını veren “manevi” haklar da sağlar.

Eserin telif hakkı korumasına konu olması için, özgün bir yaratıcılık ürünü olması ve belirli bir biçimde ifade edilmiş olması gerekir. Eser sahibi, eser yaratıldığı anda otomatik olarak telif hakkının sahibi olursa da, birkaç ülkede ek yararlar sağlayan tescil sistemleri yürürlükte. Telif hakkı bundan sonra, çoğunlukla bir yayıncıya ya da yapımcıya, lisans

yoluyla veya devredilerek aktarılabilir. Eser sahibine belirli bir süre için münhasır haklar tanıyan telif hakkı koruması, genellikle eserin yaratıldığı tarihten başlamak üzere 50 veya eser sahibinin ölümünden 70 yıl sonraya kadar geçerlidir.

Telif hakkı, telif hakkı sahibine eserinin bazı kullanımlarını kontrol etme olanağını verir. Eser sahibinin izin verebileceği veya yasaklayabileceği bu kullanımlar, genellikle eserin çoğaltılmasını, dağıtımını, kiralanmasını, kayda alınmasını, kamuya icrasını, radyo ve televizyonda yayınlanmasını ve çevirisinin yapılmasını veya uyarlanmasını içerir. Bazı ülkelerde, eser sahibi eserinin belirli kullanımlarını engelleme hakkına sahip olmamakla birlikte, bu kullanım için ücret talep etme hakkı da vardır. Kamunun bir ücret ödmeden veya eser sahibinden izin almadan eserlerden yararlanmasına olanak veren istisnalar bütün ülkelerde mevcuttur. Bunun bir örneği, açıklama veya eğitim amacıyla yapılan sınırlı alıntılardır.

Bazı ülkelerde, telif hakkına konu eserleri icra edenler, bunların yapımını gerçekleştirenler ve radyo/TV’de yayınlayanlar da, aynen eser sahipleri gibi telif hakkıyla korunurlar; başka ülkelerde ise, telif hakkına konu eseri kamuya tüketim ürünleri olarak sunmada oynadıkları role dayanan komşu veya bağlantılı haklarla korunurlar.

Telif hakkı, dijital teknolojinin ve internetin gelişmesiyle birlikte giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Telif hakkı, online olarak yayılan içerikte fikri mülkiyet haklarını korumanın önemli bir yoludur -ancak bu alanda ciddi uygulama problemleriyle karşılaşilmektedir.

Telif hakları ve bağlantılı haklarla ilgili birçok uluslararası anlaşma vardır. Bunların arasında Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi (1886); İcracıların, Fonogram Yapımcılarının ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına İlişkin Roma Sözleşmesi (1961); Dünya Fikri Haklar Teşkilatı’nın (WIPO) Telif Hakkı Antlaşması (1996) ve WIPO İcralar ve Fonogramlar Antlaşması (1996) sayılabilir. Dünya Ticaret Örgütü’nün (WTO) 1994 yılında kabul edilen Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) ticaretle ilgili ilk çoktarafli fikri mülkiyet anlaşması olup telif hakkı ve bağlantılı haklar da dahil olmak üzere, çoğu fikri mülkiyet türünü kapsamaktadır.

Patentler

Bir patent, sahibine, buluşunun başkaları tarafından izinsiz olarak kullanılmasını, üretilmesini, satılmasını, satışa sunulmasını veya ithal edilmesini belirli bir süre için engelleme hakkını verir. Buna karşılık, buluş sahibi de buluşunu herkesin erişebileceği bir patent belgesinde ayrıntılı bir şekilde açıklamak zorundadır. Bu itibarla patentler, bir bütün olarak toplum ile buluş sahipleri arasındaki bir toplumsal sözleşmeyi temsil eder. Buluş yapanın gizli tutmayı yeglediği bir inovasyon, “know-how” veya “ticari sır” olarak anılır. Bunlar ayrı kurallarla korunur.

Patent koruması çoğu ülkede başvuru tarihinden itibaren 20 yıl sürer ve patent, buluş sahibinin yazılı başvuru yapmak zorunda olduğu, devletin ulusal veya bölgesel patent ofisleri tarafından verilir.

Bir buluşa, şu üç koşulu yerine getirmesi halinde patent verilir:

- **Yeni olması:** Daha önce hiç yayımlanmamış ya da kamunun bilgisi dahilinde kullanılmamış olması.
- **Sanayiye uygulanabilir olması:** Endüstriyel olarak üretilebilir ya da kullanılabilir bir şey olması.
- **Tekniğin bilinen durumunu aşması:** İlgili alanda çalışan herhangi bir uzmanın aklına gelebilecek bir buluş olmaması.

Patent sistemleri yıllar içinde birçok ülke tarafından şu nedenlerle benimsenmiştir:

- Bilginin kamuya açıklanmasını teşvik ederek kamunun teknik ve bilimsel bilgiye erişimini artırır. Patent güvencesi olmadığı takdirde, gerçek veya tüzel kişi olan bir buluş sahibi buluşunun ayrıntılarını gizleme yoluna gidebilir;
- İnovasyonu ve araştırma-geliştirme yatırımları ile ileride gerçekleşecek yatırımları teşvik eder ve ödüllendirirler;
- Bir patentin süresinin kısalığı, buluşların hızla ticarileşmesini teşvik ettiğinden, toplum buluşun sonuçlarından olabildiğince kısa bir sürede önemli bir yarar sağlar;
- Patentler, buluşların yayımlanmasını teşvik etmek suretiyle, araştırmaların gereksiz yere tekrarını önler ve yeni araştırmaları ve rekabeti tetikler;
- Titiz bir inceleme sürecinden sonra verilen patentler, sağlam bir fikri mülkiyet hakkı olarak kabul edilir.

Patent korumasına ilişkin birçok uluslararası anlaşma vardır. Esasa ilişkin olanların arasında en önemlileri, Sınai Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi (1883) ve Dünya Ticaret Örgütü'nün Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması'dır (TRIPS). Prosedür konularına ilişkin başlıca patent antlaşmaları ise 1970 tarihli Patent İşbirliği Antlaşması (Patent Cooperation Treaty-PCT) ile 2000 tarihli Patent Kanunu Anlaşması (Patent Law Treaty-PLT)'dir.

Markalar

Markalar tüketicinin, farklı üreticilerin sundukları mal ve hizmetleri birbirinden ayırt etmesine ve şöhretine güvendiği imalatçıların ürünlerini seçmesine olanak verir.

İyi bir marka imajı oluşturmak için zaman, emek ve para yatırımı yapmış üreticiler veya hizmet sağlayıcıları için markalar, diğer girişimcilerin bu itibardan haksız olarak yararlanmalarını önlemenin bir yoludur. Böylece piyasada girişimciler arasında sağlıklı bir rekabet oluşur ve üreticiler ürünlerinin ya da hizmetlerinin kalitesine ve şöhretine yatırım yapmaya özendirilirler.

Markalar, isimler, işaretler, simgeler ve hatta renk, koku, ses ve şekiller marka koruması kapsamına girebilir. Kısacası, bir ürün ya da hizmetin, bir başkasından ayırt edilmesini sağlayan herhangi bir ayırıcı özelliği, marka olarak korunabilir.

Çoğu ülkede, bir markanın korunabilmesi için, devletin ulusal veya bölgesel bir marka dairesinde tescil edilmiş olması ve tescilin ancak belirtilen mal ve hizmetlerde kullanılmak üzere yapılmış olması gerekmektedir. Bir marka sahibi, başkalarına markasının benzer veya ilişkisiz mal ya da hizmetler için kullanılmasını veya aynı ya da benzer mal veya hizmetler için benzer markalar kullanılmasını, eğer bu kullanım tüketicinin zihninde karışıklık yaratma ihtimali taşıyorsa, engelleyebilir. Ünlü ya da tanınmış markalar birçok ülkede, markanın kazanmış olduğu itibarı sarsma, lekeleme veya bundan haksız yarar sağlama amacı taşıdığına hükmedilen kullanımlara karşı korunur.

Küçük ya da büyük hemen her ticari kuruluş markalardan istifade eder. Gelişmiş ekonomilerde olduğu kadar gelişmekte olan ekonomilerde de, marka koruması, diğer bütün fikri mülkiyet koruma türleri arasında en çok kullanılanıdır. Bugün pek çok marka internette alan adı olarak da kullanılmaktadır. Alan adı sistemi henüz gelişme aşamasında olduğundan, alan adları ile marka sistemlerinin bir arada var olmasından kaynaklanan, çözüm bekleyen sorunlar vardır. Örneğin, başkalarına ait markaların istismar amacıyla alan adı olarak tescil edilmesinden kaynaklanan problemler, çoğunlukla, İnternet Tahsis Edilmiş Adlar ve Numaralar Kuruluşu'nca (ICANN) saptanmış politikalar doğrultusunda, online anlaşmazlık çözüm mekanizmasıyla sonuca bağlanabilmektedir.

Marka korunması alanında birçok uluslararası anlaşma vardır. Bunlar arasında esasa ilişkin olanların en önemlileri Sınai Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi (1883), Markalar Kanunu Antlaşması (1994) ve TRIPS'tir (1994). Prosedürle ilgili başlıca uluslararası antlaşmalar ise Markaların Uluslararası Tescili hakkındaki Madrid Anlaşması (1891) ve Protokolü (1989) ve Markaların Tescili İçin Uluslararası Mal ve Hizmetlerin Sınıflandırılması hakkındaki Nice Anlaşması'dır (1957).

Avrupa'da, Topluluk Markası'na (Community Trademark-CTM) ilişkin 40/94 sayılı Tüzük,

bir marka sahibine 15 Avrupa Birliği üye ülkesini kapsayan tek bir marka hakkı elde etme olanağı sağlamaktadır. 1 Mayıs 2004'ten itibaren yeni AB üye ülkeleri, mevcut tescillerin kapsamına otomatik olarak dahil edilecektir.

Tasarımlar

Tasarım hakları, bir ürünün veya ambalajının yeni ve özgün görsel vasıflarını korur. Koruma koşulları, hem patent yasasından (yenilik) hem de telif hakkı yasasından (özgünlük) ödünç alınmış kavramlara dayanır. Bir tasarımın, tasarım korumasından yararlanabilmesi için, estetik özellikler sergilemesi ve daha eski bir tarihe ait bütünüyle aynı ya da benzer bir tasarımda yer almamış olması gerekir. Tasarımlar iki boyutlu (çizimler) veya üç boyutlu (modeller) formatlarda ifade edilebilir. Ürünlerin pazarlanabilmesine önemli katkı sağlayan tasarımlar, tekstil, moda, otomobil, mobilya ve dekorasyon gibi birçok sektörde önemli bir değer oluştururlar.

Tasarım koruma rejimi bir ülkeden diğerine farklılıklar gösterse de, Avrupa Birliği'nde bu konuda uyum sağlanmış ve böylece tüm üye ülkelerde geçerli olan Topluluk Tasarım Hakları yürürlüğe girmiştir; mevcut haklar 1 Mayıs 2004'ten itibaren yeni üye ülkelere otomatik olarak teşmil edilecektir. Tasarım koruması pek çok ülkede tescile tabidir; bununla birlikte, korumanın tescilsiz tasarımların da kısa bir süre için koruma altına alınmasını sağlayacak biçimde genişletilmesi yönünde bir eğilim vardır (örneğin AB'de 3 yıl için). Tescilli tasarımlar genellikle 25 yıllık bir korumadan yararlanır.

Koruma altındaki bir tasarımın sahibi, tasarımı bünyesinde barındıran veya uygulayan ürünlerin imalatını, satışını, ithalatını veya ihracatını yasaklayabilir. Ülkesine göre, hak sahibi aynı zamanda telif yasası, marka yasası ve (daha ender olarak) patent yasası korumasından da yararlanabilir. Gündemde, tasarım korumasının diğer fikri mülkiyet haklarıyla çakışmasıyla ilgili bazı çözüm bekleyen konular bulunmakla birlikte, tasarım haklarının önemli ve kapsamlı bir uyumlaştırmadan yararlanmış bir alan olduğuna kuşku yoktur.

WIPO'nun 1925 tarihli Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tescili Hakkında Lahey Anlaşması'nda değişiklik yapan Cenevre Metninin 2004 yılında yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Böylece, Anlaşma'ya taraf olan çeşitli ülkelerde koruma için merkezi başvuru imkânı doğacaktır. Prosedürel konulara ilişkin olarak, malların sınıflandırılması Locarno Antlaşması tarafından düzenlenmektedir.

Ticari Sırlar¹

Ticari sırlar, ilgili kişiler tarafından bilinmeyen ya da hakkında kolayca bilgi edinilemeyen ve bir işletmeye rekabet avantajı sağlayan, teknik, ticari ya da mali çeşitli bilgi türlerini kapsar

---

¹Bu bölümde, TRIPS Madde 39.3'ün konusunu oluşturan, ecza ve tarımsal kimya ürünlerini pazarlama onayı almak için hükümetlere sunulan gizli bilgilerin korunmasıyla ilgili tartışma yer almamaktadır.

(imalat prosesleri, teknikleri ve “know-how”ı, müşteri listeleri ve profilleri, dağıtım metotları, mali bilgiler, ürün bileşenleri vs. gibi). Genelde, TRIPS Madde 39’a yansıdığı şekliyle, bir bilginin önemli ya da gizli olduğu saptanmışsa, söz konusu bilgi, ticari sırların korunması kapsamına alınabilir.

Ticari sırların korunması tescilsiz gerçekleşir ve koruma, zaman sınırı olmadan, genellikle gizlilik sürdüğü müddetçe devam edebilir. Ticari sırrın patenlenebilir “know-how” olması halinde, buluşu gizli tutma veya patent alma kararını vermek için, söz konusu “know-how”ın türüne, tasarlanan kullanımına, rekabette liderlik için öngörülen süreye ve uzun vadede gizliliği koruma imkânına bağlı olarak, patent kanununun ve ticari sır statüsünün sunduğu hukuki korumanın kapsamının dikkatle karşılaştırılması gerekir.

Bu bakımdan, ticari sırların korunması, kısmen spesifik koruyucu mevzuatın olmaması, kısmen de adli ve diğer idari makamların konuya gerekli hassasiyeti göstermemesi nedeniyle pek çok ülkede yetersiz kalmaktadır. TRIPS Madde 39, bir ticari sırrın elde edilmesi, kullanılması ya da ifşa edilmesi karşısında, haksız rekabet kanunlarına ya da haksız fiile dayanarak uygulanacak yaptırımların çoğuna yer vermektedir. Gizlilik taahhüdünün bozulması, sözleşmenin ihlali olarak da ele alınabilmektedir. Bazı durumlarda, ticari sırların suiistimali, cezai bakımdan hırsızlık ya da ticari casusluk kapsamında değerlendirilmektedir. ABD, 43 eyalet tarafından yürürlüğe sokulan Tekdüzen Ticari Sırlar Yasası’yla (UTSA) ticari sırların suiistimaline karşı hukuki korumanın açıkça garanti altına alındığı ve bu gibi hukuki korumaları güçlendirme ihtiyacının adli makamlarca tamamen anlaşılabilir benimsendiği tek ülkedir. Pek çok gelişmekte olan ülkede adli makamlar ticari sırların korunma esaslarına ya da uygulama mekanizmalarına tam olarak vâkıf değildir. Neticede, gerekli mevzuatın mevcut olduğu ülkelerde bile, ticari sırların korunması adli veya benzeri idari makamların uygulamalarıyla sınırlı kalmaktadır.

Ticari sırların, gizliliğin, sırları ifşa etmeme anlaşmalarının ve çalışma sözleşmelerindeki rekabet etmeme hükümlerinin önemini bilen iş dünyası, değerli ticari bilgilerin dışarı sızdırılması ve kullanılmasını sınırlamak amacıyla, ticari işlemlerde ve istihdam ilişkileri bağlamında bunları yaygın olarak kullanmaya başlamıştır. Gerçekten de, bir ticari sırrın ayırt edici özelliklerinden biri, bir kez ifşa edildikten sonra, fiili bilgi transferini yok etmenin ya da yok farz etmenin imkânsız olmasıdır. Bir ticari sır transferinde, bilgi sahibinin, bilginin izinsiz yayılmasını önlemek için yerel olarak alabileceği ihtiyati tedbir kararlarına ve gizlilik hükümlerine büyük özen göstermesi bu nedenledir.

Know-how’ın bu şekilde ya da karma patent ve know-how lisans anlaşmalarının parçası olarak iletilmesi, sınır ötesi know-how transferini etkileyen ulusal sınırlamalardan daha az zarar gören, teknik nitelikli ticari sırlardan ekonomik yarar sağlanmanın bilinen bir yoludur.

Fikri Mülkiyet Korumasını Etkileyen Gelişmeler

Son birkaç yıl içinde meydana gelen önemli ekonomik, toplumsal, siyasi ve teknolojik gelişmeler, fikri mülkiyetin yaratılma, işletilme ve kullanılma şekli üzerinde ciddi etkiler yaratmış, bu da mevcut fikri mülkiyet koruma sistemlerinin yeni gelişmelere uyarlanmasını gerekli kılmıştır. Fikri mülkiyet varlıklarından ekonomik olarak yarar sağlayan işletmeler, rekabet güçlerini koruyabilmek için, mevcut fikri mülkiyet koruma araçlarının değişen yeni koşullarda da etkili olabilmesini sağlamak zorundadırlar.

Bu genel giriş bölümü, günümüzün fikri mülkiyet algısını değiştiren temel güçleri ve bunların fikri mülkiyetin yaratılması ve ticari olarak kullanılması üzerindeki olası etkilerini ortaya koymaktadır. Bunlar arasında şunlar sayılabilir:

1. Ekonominin globalleşmesi.
2. Yeni teknolojilerin gelişmesi.
3. Mevcut fikri mülkiyet rejimlerinin korumadığı teknoloji dışı iş geliştirme yollarının ve kaynakların ekonomik açıdan önem kazanması.
4. Fikri mülkiyet sorunlarının siyasileşmesi.
5. İşletmelerin çalışma yöntemlerinin değişmesi.

1. Ekonominin globalleşmesi

Fikri mülkiyet haklarını koruyan sistemler de dahil olmak üzere, birçok yasal düzenlemenin taşıdığı ulusal nitelik, işletmelerin faaliyet ve ticaret alanlarının globalleşmesi ile yetersiz kalmakta ve bu durum giderek artan sorunlara yol açmaktadır. Bu olumsuzluk, pek çok firmanın uluslararası düzeyde iş görmesine olanak veren elektronik ticaretin gelişmesiyle daha da artmaktadır.

Şirketlerin faaliyet gösterdikleri pazarların giderek çoğalması, fikri mülkiyet haklarının, sahte malların üretilip satıldığı ve yaygın olarak satılabildiği bütün ülkelerde tescil ettirilmesini ve yasal takibini son derece maliyetli ve neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Bu, büyük ölçüde, fikri mülkiyet hukukunun taşıdığı ulusal veya bölgesel niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Fikri mülkiyet işlemleri ve ihlaller konusunda uygulanacak hukuk ve yetkili mahkemenin tespiti ile ilgili sorunlar, işletmelerin ve ticaretin uluslararası bir boyut kazanmasına paralel olarak büyüyecektir. Bu nedenle, sözkonusu sorunların disiplinlerarası bir yöntemle incelenmesi gerekmektedir.

İşletmeler artık daha fazla sayıda ülkede faaliyet gösterdiklerinden, ürünlerin farklı pazarlarda dağıtımını üzerindeki kontrol, giderek önem kazanan bir sorun haline almaktadır. Hakların tüketilmesi ilkesinin uygulama alanı, bir fikri mülkiyet hakkının sahibinin, bizzat kendisi tarafından ya da rızasıyla pazara sürülmemiş (gerçek) malların bir ülkede, bölgede veya uluslararası düzeyde dağıtımını kontrol etmesine müsaade edilip edilemeyeceğini belirlemektedir. ICC üyelerinin büyük çoğunluğu, gerçekten global tek bir pazarın bulunmaması halinde, uluslararası düzeyde hakkın tüketilmesi rejiminin uluslararası ticarete, yatırımlara ve inovasyona faydadan çok zarar getireceği görüşündedir.

İşletmelerin, ticari strateji, kalite kontrolü, marka prestiji, güvenlik ve benzeri nedenlerle, belli bir pazarın ihtiyaçlarına göre geliştirilen ürünlerin başka pazarlarda satılmasını engellemek üzere mallarının farklı pazarlarda dağıtımını kontrol etmekte meşru menfaatleri vardır. Ayrıca, uluslararası düzeyde hakkın tüketilmesi rejimi uygulandığında, bunun mallara erişim ya da fiyatlar bakımından tüketicilere daha büyük fayda sağlamayacağı yolunda güçlü tezler bulunmaktadır.

Gerek Avrupa Birliği'nde, gerek ABD'de yetkili makamlar, rekabet kanunu ile fikri mülkiyet kanunu arasındaki mevcut politika "dengesini" aktif bir şekilde gözden geçirmektedir. ABD yetkili makamları, AB'deki yetkililerin değinmediği hususları gündeme getirdiklerinden, global düzeyde faaliyet gösteren şirketleri etkileyecek görüş ayrılıklarının doğması beklenmektedir.

2. Yeni teknolojilerin gelişmesi

Dijital teknolojiler, iletişim teknolojileri ve biyoteknoloji gibi yeni teknolojilerin ticari alanda kullanılmaya başlanması, yeni ürün ve hizmet türlerinin olduğu kadar, yeni dağıtım biçimlerinin ve hak ihlali yöntemlerinin gelişmesine de yol açmıştır. Bu alanlarda yenilik ve girişimcilerin piyasaya giriş hızı ve esnekliği, geleneksel ekonomilerdeki yapıdan farklı olduğundan mevcut ticari ve/veya resmi kuruluşlar, gelişmelere yeterince hızlı uyum gösteremedikleri takdirde, birçok sorunla karşı karşıya kalacaklardır.

Bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) çok yönlü ve farklılıklarla dolu bir dünyayı birbirine bağlayarak bilgi toplumunu yaratmaktadır. Altyapı ve bilgilendirmenin bu sistemin temel yapı taşlarını oluşturduğu bilinse de, bilgi, bağlam, içerik ve düşünce, karşılıklı anlayışı sağlamanın ve iletişimi anlamlı kılmamanın olmazsa olmaz koşullarıdır. Dolayısıyla, bilgi toplumundaki insanların inovasyonun ve yaratıcılığın geliştirilmesi için sürekli teşvik edilmeye ve desteklenmeye ihtiyacı olacaktır. İçeriğin yaratılmasını, üretilmesini ve yayılmasını ödüllendirme işini piyasaya bırakan fikri mülkiyet sistemi, devlet "patronajı" veya desteği ve bunun sonucunda oluşan devlet baskısı ve sansür riski karşısında, çok daha fazla tercih edilen bir alternatif oluşturmaktadır.

Fikri mülkiyet normları halen büyük çapta ulusal veya bölgesel olmakla birlikte, bilgi ve iletişim teknolojileri doğası gereği küreseldir. Bu nedenle, ulusal fikri haklar yasalarının oluşturduğu zincir, ancak en zayıf halkası kadar güçlü olacaktır ve hakları anlamlı bir biçimde uygulayabilmek büyük önem kazanacaktır. Bu da uluslararası işbirliğinin artırılması ihtiyacını daha da güçlendirecektir. Bu çaba kapsamında, ulusal mevzuatı güçlendirmenin bir yolu da gönüllü davranış ilkelerinin, rehber ilkelerin ve sözleşmelerin geliştirilmesi olacaktır.

Tüm dünya, sağlık hizmetleri ve tıp, sürdürülebilir endüstriyel prosesler, tarım, gıda ve çevre alanlarında, 21. yüzyılda yaşam kalitesinde önemli iyileşmeler ve ekonomik büyüme vaat eden bir biyoteknoloji devrimine tanıklık etmektedir.

Bu ilerlemeler, dünya hakkında bilinenleri değiştiren, yenilikçi ve yol açıcı biyoteknolojik gelişmeler sayesinde mümkün olmaktadır. Bu vaadin gerçekleşmesi ise, esas olarak, söz konusu inovasyonları araştırmak ve geliştirmek, yeni teknolojileri büyük ölçüde yaymak ve piyasanın yönlendirdiği bir hak mübadelesi çerçevesi sağlamak için gerekli kaynaklara yatırımı teşvik edecek, güçlü ve etkili fikri mülkiyet korumasına bağlıdır.

Biyoteknoloji gibi yeni yaşam bilimi teknolojilerinin artan ticari uygulamaları, yalnızca yeni ürün ve hizmet türlerinin gelişmesine değil, teknolojinin yeni biçimlerde dağıtılmasına ve yayılmasına ve toplumsal hedeflere ulaşmada yeni bir anlayışta kamu-özel sektör ortaklıklarının kurulmasına yol açmaktadır. İş dünyası, biyoteknolojinin bilgi teknolojileri ile diğer yeni teknolojilere (örn. bilginin, yeni aygıtların ve yeni metotların inovasyon açısından büyük önem taşıdığı nanoteknoloji) giderek yaklaşması sonucunda, fikri mülkiyet politikası alanında gündeme geleni sorunları özellikle dikkate almalıdır.

Dünya, “nanoteknoloji” adı verilen yeni bir teknoloji alanının doğuşuna tanık olmaktadır. “Nanoteknoloji alanı” esas olarak, nano ya da metrenin milyarda biri düzeyinde aygıtlar, sistemler, malzemeler, biyolojik ürünler ve başka yapılar geliştirmeye odaklanan çeşitli yeni teknolojiler için kullanılan, çok geniş kapsamlı bir terimdir. Bu alanlar, farklı disiplinlerden gelen mühendisleri, biyologları, fizikçileri ve/veya kimyacıları elektrikle ilgili, maddi, hatta biyolojik “nitelikli” minyatür aygıtlar ya da sistemler yaratmak üzere bir araya getirmektedir.

Bu gibi yeni gelişmelerin önemini kavramanın getireceği potansiyel faydalar muazzam boyutlardadır. Bu alan, nano mühendislik sistemleri kullanarak genlerin nano düzeyde manipülasyonu yoluyla hastalıkların tedavi edilmesi veya nano düzeyde, bugünkü sistemlerin veri işleme kapasitesine sahip minyatür bilgisayarların üretilmesi gibi potansiyeller taşımaktadır.

Bu potansiyelin tam olarak değerlendirilmesindeki güçlüklerden biri, geliştirilecek malzemelerin ve sistemlerin bazılarının son derece küçülmüş olmalarına rağmen, bugünkü

malzemelerde ve sistemlerde mevcut fonksiyonları yerine getirecek olmasıdır. Bu durumda, patent sisteminin çözüm bulması gereken sorun, mevcut teknolojilerle potansiyel örtüşmeyi sınırlarken, yeni gelişmekte olan bu alanı korumak olacaktır. Bu, söz konusu disiplinlerarası teknolojilerin piyasaya girmesi için gerekli yatırımları teşvik etmek açısından büyük bir önem taşıyacaktır.

Gelecekte başka yeni teknolojilerin ortaya çıkması, fikri mülkiyet koruması üzerinde bugün tartışılmakta olan konuların ötesine geçebilecek etkiler de yaratacaktır.

3. Mevcut fikri mülkiyet rejimlerinin korumadığı teknoloji dışı iş geliştirme yollarının ve kaynakların ekonomik açıdan önem kazanması

Hizmet sektörlerinin büyümesiyle birlikte, yeni “fikri inovasyon” türlerinin ekonomik önemi artmakta ve firmalar bunları korumak için fikri mülkiyet sistemine başvurmaktadır. Ne var ki, sözü edilen yeni fikri mülkiyet türlerinin bazıları mevcut koruma sistemleri ile tam örtüşmediğinden, sistemin bu inovasyonlara uyarlanması ya da yeni haklar tesis edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Çözümler bugüne kadar ya yeni ve spesifik, kendine özgü hak türlerinin geliştirilmesi suretiyle ya da geleneksel fikri mülkiyet hakları sistemiyle nelerin korunabileceği konusuna daha esnek bir yorum getirilerek bulunmuştur. Veri tabanlarının korunması konusunda AB’nin benimsediği karar birinci yaklaşımın, bilgisayarla bağlantılı yeniliklere patent koruması sağlama konusunda ABD ve Japonya tarafından benimsenen yöntem ise ikinci yaklaşımın tipik örnekleridir.

Sanayileşmekte olan ülkelerdeki bitki ve hayvan türlerine, geleneksel kültürel ifade biçimlerine ve tıbbi yöntemlere artan ticari ilgi ise, daha evvel kamusal alana ait olduğu varsayılan bu kaynakların mülkiyeti sorununu gündeme getirmiştir. Bazen çok uygun olmasa da, bu gibi kaynakların mülkiyetini tanımlamak için fikri mülkiyet haklarından yararlanılmaktadır. Bazı topluluklar bu gibi kaynaklar üzerinde ortak mülkiyet iddiasında bulunduklarından, fikri mülkiyet sisteminin bu gibi durumlara uygulanıp uygulanmayacağıının belirlenmesi gerekmektedir. Değinilen bu kaynaklar giderek değer kazandığından, fikri mülkiyet haklarıyla nasıl korunabilecekleri veya korunup korunamayacakları sorunun çözümü aciliyet kazanmaktadır.

4. Fikri mülkiyet konularının siyasileşmesi

Uzun yıllar teknik bir konu olarak kabul edilen fikri mülkiyet politikası, bugün siyaset arenasına girmiştir ve sık sık kamuoyunun gündemine taşındığından, kapsamının, hatta varlık nedeninin gerekçeleriyle ortaya konulması zorunluluk haline gelmiştir. Bu durum kısmen, ülkeler arasındaki ticari ilişkilerde önemli bir konu haline gelen fikri mülkiyetin artan ekonomik öneminden kaynaklanmaktadır.

Bir başka faktör de, fikri mülkiyetle bağlantılı birçok konunun Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) Doha Geliştirme Gündemi'ne dahil edilmesidir. Bu konular arasında coğrafi işaretler, TRIPS ile Biyoçeşitlilik Sözleşmesi (CBD) arasındaki ilişki ve az gelişmiş ülkelere teknoloji transferi gibi başlıklar yer almaktadır. Doha Geliştirme Gündemi'nin parçası olmamakla birlikte, DTÖ Genel Kurulu'nun, 30 Ağustos 2003'te, genel kurul başkanı tarafından yapılan açıklamanın ışığında aldığı karar, yoksul ülkelerin hayati ilaçlara erişimine yardımcı olmak amacıyla ecza sektöründe sınır ötesi zorunlu lisanslamaya geçilmesi konusundaki çetin tartışmaların çözümü yönünde büyük bir yol kat edilmesini sağlamıştır. Karar ve açıklama birlikte ele alındığında, fikri mülkiyet korumasının yeni ilaçların geliştirilmesindeki önemi kabul edilirken, bu gibi sınır ötesi zorunlu lisans koşulları ile patent hakkı sahiplerinin çıkarları arasında makul bir denge sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bir diğer faktör de, daha önce fikri mülkiyet kavramlarıyla tanışık olmayan toplum ve ülkelerde bu kavramların yerleşmeye başlaması ve eskiden kamusal alana ait olduğu varsayılan kültürel ve toplumsal açıdan hassas materyal ile ilgili fikri mülkiyet haklarının kullanımı konusundaki yanlış anlamalardır. Şirketler, özellikle de ecza ürünleri ve tarımsal gıda sektörlerinde faaliyet gösteren firmalar, yeni ürün arayışları çerçevesinde, genetik malzeme, geleneksel ilaçlar, az bilinen bitki ve hayvan türleri gibi ürünlere artan bir ilgi göstermektedir. Bu durum, söz konusu kaynakların ve bunlardan üretilen ürünlerin mülkiyeti kavramının çevresinde odaklanan duygusal tartışmalara neden olmaktadır.

Bazı topluluklarda da, sağlık hizmetleri, etik, kalkınma, çevre koruma, rekabet politikası ve tüketicinin korunması gibi hassas alanlarda, fikri mülkiyetin sahibinin ticari menfaatleri ile kamunun çıkarları arasında bir gerilimin oluştuğu hissedilmektedir.

Avrupa Birliği'nde, Komisyon, üye ülkelerin kanunlarını sadece uyumlaştırma adına uyumlaştırma arzusuna fazlasıyla kapılmış görünmektedir. Komisyon zaman zaman, uyumlaştırmanın, örneğin İngiltere ve Almanya'ya sağladığı görece ekonomik yararları yeterince dikkat göstermemektedir. Ancak, hatalı bir şekilde yürütülen uyumlaştırma faydadan çok zarar getirecektir. Komisyon'un fayda modellerine ilişkin tekliflerini (sanayiden gelen büyük muhalefet sonucu bunlardan vazgeçilmiştir) destekleyici ekonomik gerekçeler yetersiz kalmaktadır.

Fikri mülkiyet sorunlarının giderek daha fazla siyasileşmesi, iş dünyasının, fikri mülkiyet konularında etkili iletişim stratejileri geliştirmeye ve fikri mülkiyetin toplum için önemi konusunda eğitimi teşvik etmeye odaklanması gerektiğini göstermektedir. Bu, kamuoyunun desteğini kazanabilmek ve güçlü ve etkili bir koruma sağlamak için edinilen kazanımların siyasi muhalefet nedeniyle aşınmasını önleyebilmek için zorunludur. Fikri mülkiyet haklarının kamuoyu tarafından desteklenmesi, yeni teknolojilerin ve globalleşmenin zorlaştırdığı uygulama sorunlarını da büyük ölçüde hafifletecektir.

5. İşletmelerin çalışma yöntemlerindeki değişiklikler

İşletmeler fikri mülkiyet haklarını uzun yıllardan beri mal ve hizmet üretiminde ve pazarlanmasında temel bir unsur olarak kullanmaktadır. Bununla beraber, fikri mülkiyetin lisans verme yoluyla gelir sağlama, firmanın bilançosunu iyileştirme, hisse senedi değerlerini artırma veya kredi ve finans için maddi teminat olarak kullanılma imkânı yaratan, kendi başına değerli bir varlık olduğu giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Değerlendirme teknikleri geliştirilirken, bu alanda belli bir uluslararası tutarlılık sağlanması faydalı olacaktır.

Pek çok sektörde (örn. bilgi teknolojisi sektöründe) ürünlerin yaşam süresi kısalmaktadır. Fikri mülkiyet haklarını, özellikle de patentleri almak için gereken zaman ve yatırım miktarı, ürünün fiili yaşam süresiyle orantısız olabilmektedir. Ürünlere “Patent Başvurusu Yapılmıştır” ibaresi koyma gibi şartlar da, kısa yaşam süresine sahip olan ve farklı patentlere tabi çok sayıda farklı teknolojinin kullanıldığı ürünlerde, özellikle de bu ürünler minyatürleştiklerinde, uygulanamaz hale gelmektedir.

Ağ ekonomilerindeki sorun, farklı tarafların çıkarlarının en iyi nasıl dengelenebileceğidir. Söz konusu taraflar arasında, birbirlerine olan bağımlılıkları giderek artan altyapı kurucuları, sistem geliştiricileri, servis sağlayıcıları, bilgi sağlayıcıları vs. yer almaktadır. Zaman içinde etkinliklerinin artarak örtüşeceği görülen çok sayıda tarafın varlığı, bunlardan her birinin haklarının ve sorumluluklarının göz önüne alınmasını önemli bir konu haline getirmektedir.

Modern teknolojiyle, belirli bir piyasaya giriş için birçok farklı teknolojik çözüm ve lisans gerekebilir. Patentler ve diğer fikri mülkiyet haklarıyla korunan bu teknolojiler, bir yandan da, genellikle kendi alanlarında standartlar (veya en azından de facto standartlar) oluşturmaktadır. Bunların en tipik örneklerinden biri internet ve internetle ilişkili teknolojiler ve hizmetlerdir. Telekomünikasyon sistemlerinin giderek bütünleşmesi ve bilgisayar ile telefon şebekeleri arasındaki geleneksel sınırların giderek kaybolması sonucunda bu alanda çözüm bekleyen sorunlarda artış yaşanacaktır.

Yeni standartlar oluşurken şu sorunların doğması muhtemeldir:

- Pazarlara erişim: Standartla ilişkili bir patentin sahibi, teknolojisi için lisans vermeyi reddederek başkalarının pazara girmesine engel olabilir;
- Erişim koşulları: Standartlar için hak sahiplerine ödenecek ücret düzeylerinin saydam olmaması ve de facto standartların varlığı, bu alandaki diğer oyuncuların piyasaya giriş maliyetlerini hesaplamalarını zorlaştırmaktadır;
- Değişik teknolojilerden standartlar seçilirken, fikri mülkiyet haklarının nasıl kullanılacağı: Ortak standartlar üzerinde anlaşmaya varılması giderek önem kazanmaktadır. Ancak fikri mülkiyet hakları bu noktada nasıl ve hangi ölçüde kullanılabilmesi netleştirilmelidir.

Ürünlerin karmaşıklığı ve ölçek ekonomilerinden yararlanmak amacıyla üretimin uzmanlaşması ve yeniden organize edilmesi, merkezi kontrolün giderek azaldığı bir üretim sürecine yol açmaktadır. Fason üretim, işbirliği ve eşgüdüm önem kazanmaktadır. Dolayısıyla, ilgili taraflar farklı ülkelerden ayrı hukuki kişiler olmaktadır. Fikri mülkiyetin yeterli düzeyde korunması, araştırma ve geliştirme çalışmalarından elde edilen sonuçların serbestçe değişimi ve farklı hukuklara tabi bağımsız tarafların yaratıcılık ve buluş yeteneklerinin teşvik edilmesi açısından hayati önem kazanmaktadır.

Böyle bir koruma, yeni teknolojilerin üretiminde uzmanlaşmış küçük araştırma firmalarının (biyoteknoloji sektöründe sıkça görüldüğü gibi) yanı sıra, gelişmekte olan ülkelerdeki tedarikçiler açısından (örn. Hindistan'daki yazılım şirketleri) da özellikle önem taşımaktadır.

Ayrıca, yetkin bir fikri mülkiyet hakkı korumasının olmaması, işletmeleri koruma için başka yöntemler aramaya yöneltebilir. Bu yöntemler ise geçerliliği ve etkinliği şüpheli, uygulanması zor yöntemler olabilir. Bunun yanı sıra sözkonusu geçici çözümler kullanıcıların özgürlüğünü engelleyebilir ve arzulanan rekabet seviyesini engelleyebilir. Bir alternatif olarak, teknik piyasa kontrol mekanizmalarının denenmesi gündeme gelebilir.

Bu kısa sunuş, fikri mülkiyet alanında hızlı değişimler yaşandığını ve bu gelişmelerin mevcut sorunları daha kapsamlı ve karmaşık hale getirdiğini ortaya koymaktadır. İş dünyasına ve kanun koyuculara bir çerçeve ve rehber ilkeler sunmak amacıyla hazırlanmış olan bu “yol haritası”, iş dünyasını halihazırda etkileyen veya yakın gelecekte etkilemesi beklenen belli başlı fikri mülkiyet hakkına ilişkin konu ve sorunlara yönelik genel bir değerlendirme ve bakış açısı sunmaktadır.

*İş Dünyası İçin
Yol Haritası*

A- Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Gündemdeki Konular

I-PATENTLER

1. Dünya Çapında Bir Patent Sistemi İhtiyacı

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
İş dünyasının, ticaretin ve teknolojinin etkilerinin giderek globalleşmesiyle birlikte, fikri mülkiyetin değeri giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Patent elde etmenin ve bu alandaki ihtilafları çözmenin ağır maliyetleri yükselmeye devam etmekte, bu ise dünya çapında geçerli, güçlü, uygun maliyetli bir patent sisteminin tesisini son derece arzulanır bir hedef haline getirmektedir. Ancak, tüm dünyada geçerli olacak standart bir yasal çerçeve içinde bütün ülkelerde uygulanabilecek bir patent sistemi, uygulama açısından (ülkelerin sınırları dahilinde yürütülmesine izin verecekleri ticari faaliyetleri ve vatandaşlarının yerel ekonomik konulardaki serbestisinin sınırlarını belirleme hakkı ile ilgili problemler gibi) anayasal	İş dünyası, uzun vadede patent elde etme formalitelerini uyumlulaştıracak olan WIPO Patent Kanunu Antlaşması'nın 2000 yılında başarıyla tamamlanmasını, global patent sistemindeki yüksek maliyetleri düşürme ve karmaşıklığı azaltma yolunda umut verici bir başlangıç olarak memnuniyetle karşılamıştır. İş dünyası, WIPO'nun Esas Patent Kanunu Antlaşması'nın tamamlanmasıyla patent hukukunun uyumlulaştırılmasını desteklemeye devam edecektir. Bununla birlikte, antlaşma müzakerelerinin yavaş ilerlemesi hayal kırıklığı yaratmaktadır. Bazı STK'lar mevcut antlaşma taslağının kapsamının çok geniş olduğunu düşünmekte, müzakerelerin bir buluşa	Hükümetler, Esas Patent Kanunu Antlaşması'nın olabildiğince çabuk sonuçlandırılması için gayret göstermelidir	Türkiye Patent Kanunu Antlaşması'nı imzalamış ancak onay işlemlerini henüz tamamlamamıştır. Türkiye ayrıca Esas Patent Kanunu Antlaşması'nın (Substantive Patent Law Treaty) hazırlık çalışmalarına aktif olarak katılmalıdır.

1. Dünya Çapında Bir Patent Sistemi İhtiyacı (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
sorunlar doğurabilir. Dolayısıyla, kısa dönemde böyle bir uluslararası patent sistemin tesisi zor görülmektedir. Ancak bu rapor kapsamında belirlenen sorunların çözümü ve ayrıca patent verilmesi ile bu patent korumasının tabi olduğu kuralların bölgeselleştirilmesiyle, mevcut sistemleri uyumlaştırma yolunda önemli gelişmeler sağlanabilir.	teknğin bilinen durumuna bakılarak patent verilebilmesiyle ilgili konularla sınırlanması halinde, kısa vadede bir antlaşma imzalama ihtimalinin artacağına inanmaktadır. Böyle bir antlaşmanın yürürlüğe girmesi ulusal ve bölgesel patent ofislerini, birbirlerinin araştırmalarını ve patentlenebilirlik kriterleri açısından esasa ilişkin incelemelerini tanımaya teşvik edecektir.		
	ICC'nin Çalışmaları: ICC her zaman patent kanunlarının uyumlulaştırılmasını savunmuştur ve WIPO'nun Esas Patent Kanunu Antlaşması'nın sonuçlanmasını desteklemeye devam edecektir. Anlaşma müzakerelerinin kapsamının daraltılmasını tartışmak üzere, Kasım 2003'te Londra'da toplanan STK Yuvarlak Masası'na katılmıştır.		

1.1. Patent Hakkı Tanıma Esası (İlk buluş yapana karşı ilk başvuran)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
ABD ve dünyanın diğer ülkeleri patentin kime verileceğini saptama konusunda temelden farklı kriterler uygulamaktadır. ABD'de patent buluşu ilk yapana, diğer ülkelerde ise ilk başvurana verilmektedir. ABD'de ilk başvuran sistemine geçme yönünde bir eğilim bulunmakla birlikte, buna karşı güçlü bir muhalefet de vardır.	İş dünyası, patent hakkının ilk başvuru yapana verilmesi yaklaşımının benimsenmesi için, sanayi kuruluşları vasıtasıyla ABD yönetimine görüş bildirmeye ve bu ülkedeki buluş yapan kişileri tek bir sistemin uzun vadeli yararları konusunda bilinçlendirmeye çalışacaktır.	ABD dışındaki hükümetler ve ulusal patent ofisleri, sanayi dünyasının bu alandaki girişimlerine siyasi destek sağlamalıdır.	Türkiye'de patent hakkı ilk başvurana aittir.

1.2. Patent Verilebilirlik Konusunda Ulusal Farklılıklar (Biyoteknoloji ve bilgisayar yazılımları gibi)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Ulusal/bölgesel/sektörel düzeylerdeki ticaret-sanayi kuruluşları ticaretin gelecekteki ihtiyaçlarını belirleyecek ve hükümetlere bu yönde görüş bildireceklerdir. İş dünyası, biyoloji alanındaki etik kaygılara duyarlılığını korurken, TRIPS'in belirlediği asgari standartların eksiksiz bir şekilde uygulanması için	Hükümetler iş dünyasıyla görüş alışverişinde bulunarak, ulusal/ bölgesel patent kanunlarında siyasi ve etik sorunlarla ilgili değişikliklerin gerçekleştirilmesi için çalışmalıdır.	Bilimsel araştırmanın ön saflarını işgal eden inovasyon alanlarında (örn. yaşam bilimleri) veya teknolojik gelişmenin son derece hızlı olduğu alanlarda (örn. bilgi teknolojileri) buluşların patentlenebilirliği konusunda ülkeler arasında hâlâ büyük farklar vardır. Bilgisayar yazılımlarının patentlenebilirliği konusunda,	Biyoteknolojik buluşlar konusunda Avrupa yaklaşımı benimsenmektedir. Yani insan klonlama işlemleri, genetik değiştirmeler, embriyoların kullanımı; esas olarak biyolojik bir işlem sonucu ortaya çıkan bitki ve hayvan çeşitleri patentlenememektedir. Patent mevzuatında çok açık bir şekilde yer almayan

1.2. Patent Verilebilirlik Konusunda Ulusal Farklılıklar (Biyoteknoloji ve bilgisayar yazılımları gibi - Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
baskı yapmaya devam edecektir.		Avrupa/Japonya'nın dar yaklaşımı ile ABD'nin daha kapsamlı yaklaşımı buna bir örnektir. Biyolojik malzemelere patent verme konusunda da önemli farklar mevcuttur: ABD, insan hariç bütün organizmaların patentlenmesine izin verirken, Avrupa bitki ve hayvan türleri için, bazı gelişmekte olan ülkeler de biyolojik malzemelerin tamamı için patent vermeyi reddetmektedir. Ayrıca, tekniğin bilinen durumunun kesin tarifinde ve koruma süresi konusunda da önemli farklılıklar bulunmaktadır.	biyoteknolojik buluşların patentlenebilirliği ile ilgili hükümlerin getirilmesi amacıyla TPE tarafından bir Yönetmelik Taslağı hazırlanmış olup, kurumların görüşüne sunulmuştur. Bu düzenleme, Avrupa Birliği'nin 98/44/EC sayılı Direktifi ve Avrupa Patenti Sözleşmesi hükümlerine uyum sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak, söz konusu düzenlemenin yönetmelik olarak değil, kanun şeklinde yapılması gereklidir. Bilgisayar yazılımlarının patentlenebilirliğine ilişkin olarak ise henüz bir düzenleme bulunmamaktadır.

1.3 Bilinen Bileşikler İçin Yeni Kullanımların Patentlenebilirliği

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>And Topluluğu ülkeleri - özellikle de Arjantin - ve diğer bazı ülkeler, söz konusu kullanımın yenilik, yaratıcılık düzeyi ya da sanayiye uygulanabilirlik standartlarını karşılaması halinde bile, bilinen bileşiklerin ikinci ya da daha sonraki kullanımları için patent verilip verilmeyeceğini belirlemek için temelden farklı bir kriter uygulamaktadır.</p> <p>Bu ülkelerin hükümetleri, bir bileşik bir kez bilindiğinde, patentlenebilir olup olmamasına bakmaksızın, korumanın sadece orijinal kullanıma uygulanması gerektiği sonucuna varmış, bilinen bileşikler için yeni kullanımları yaratıcı bir konu olarak değil, keşif olarak kabul etmiştir. And Adalet Divanı ayrıca, kullanımların, ürün ya da bileşiklerden ve prosedür ya da proseslerden farklı yeni bir buluş kategorisi olduğuna, dolayısıyla patentlenebilirliğin TRIPS</p>	<p>İş dünyası yeni kullanımlar için patent koruma sisteminin iyileştirilmesini amaçlayan tüm teşebbüsleri desteklemektedir. İş dünyası buluşlar için tesis edilecek bir doğrudan koruma sistemi aracılığıyla inovasyona tam koruma sağlanmasını gerekli görmektedir. Şirketler, özellikle hayati tehlike taşıyan durumlarda, bu tarz tedavilerin yeni uygulamalarını belirlemek üzere bilinen bileşiklerin değerlendirilmesi için yatırımları artırmaya teşvik edilmelidir. Özellikle bu gibi uygulamaların kanuni patentlenebilirlik kriterlerine uyması halinde, iş dünyasının yetkili makamları ikinci ya da daha sonraki kullanımın “keşif” kategorisine girmediğine ikna etmesi gerekmektedir.</p>	<p>Hükümetler, DTÖ ve WIPO, inovasyonu teşvik gereği konusunda bilgilendirilmelidir. Hükümetleri, TRIPS Madde 27.2 ve 27.3'te belirtilen patentlenebilirlik kapsamı dışında tutulabilecek buluşlar hariç her türden buluşun TRIPS Madde 27 hükümlerine uygun olarak patentlenmesi gerektiğine ikna etmek için çaba harcanmalıdır. DTÖ, TRIPS Madde 27 uyarınca, kullanımların ayrı bir buluş kategorisi olmadığı görüşünü benimsemelidir.</p>	<p>Patentlenebilirlik kriterlerine uygun her türlü buluşun korunması Türkiye'de de teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır. Bilinen bileşiklerin yeni kullanımlarının bulunması AR&GE çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ve korunması gereken buluşlardandır. Patent sisteminin temel amacı ve işlevi göz önüne alındığında, firmaların bilinen bileşiklerin yeni tıbbi kullanım alanlarının bulunması konusunda yatırım yapmalarını teşvik etmek amacıyla bu tür buluşların korunması desteklenmelidir. Türkiye Avrupa Patenti Sözleşmesi hükümleri uyarınca bilinen bileşiklerin yeni tıbbi kullanım alanlarına ilişkin buluşları korumaktadır.</p>

1.3 Bilinen Bileşikler İçin Yeni Kullanımların Patentlenebilirliği (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
tarafından garanti edilmediğine karar vermiştir.			
And Adalet Mahkemesi, ülkelerden sadece ürünler, bileşikler ya da proseslerle ilgili buluşlara koruma sağlanmasını talep eden TRIPS Madde 27 hükümlerini sınırlı bir şekilde mütalaa etmiştir. Çoğu gelişmiş ülkeler, ikinci kullanımlara patent vermekte ve ABD'nin yakınlarda müzakere ettiği Serbest Ticaret Anlaşmaları, tüm buluşların patentlenebilmesi için açık çağrı yapmaktadır.			

1.4. Patent Ofislerinin Uygulamalarının ve Bölgesel Patent Verme Düzenlemelerinin Uyumlaştırılması

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Uyumlaştırılmış bir sistemin en olası sonucu, tutarlı usuller çerçevesinde patent vermekle görevli bir bölgesel kuruluşlar ağının gelişmesi olacaktır. Böyle bir sonuca, yasaların ve mevcut büyük ulusal ve bölgesel patent	İş dünyası, işbirliğinin güçlendirilmesi, patent tescil usullerinin basitleştirilmesi ve maliyetlerin düşürülmesi için ilgili kullanıcı grupları ve girişimleri aracılığıyla baskı yapmaya devam edecektir. İş dünyası, bölgesel patent	Ulusal/bölgesel patent ofisleri, mevcut ortak girişimleri ve en iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasını desteklemeli, birbirlerinin inceleme, itiraz ve kabul prosedürlerini kabule daha açık olmalı ve asgari	Bu alanda Türkiye'de önemli sorunlar bulunmaktadır. Türk Patent Enstitüsü'nün uygulamalarının ulusal/bölgesel patent ofislerinin (özellikle Avrupa Patent Ofisi) uygulamaları ile uyumlu hale getirilmesi

1.4. Patent Ofislerinin Uygulamalarının ve Bölgesel Patent Verme Düzenlemelerinin Uyumlaştırılması (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>ofislerinin uygulamalarının tedricen uyumlaştırılması yoluyla ulaşılabacaktır. Bu konuda, özellikle de tekniğin bilinen durumunun araştırılması alanında ilerlemeler kaydedilmekle birlikte, çözümlenmesi gereken pekçok başlık daha vardır.</p> <p>İş dünyası patent verme maliyetlerini çok yüksek, patent ofislerinin çalışmalarını ise çok yavaş bulmaktadır (örn. Japonya ve AB). Bu sorun, özellikle, yaşam süresi giderek kısalan ürünler üreten sektörler için geçerlidir.</p>	<p>verme düzenlemelerini ve başka ülkelerde yürütülen araştırma ve incelemelerin ulusal otoritelerce tanınmalarını teşvik etmektedir.</p> <p>İş dünyası, Avrupa Komisyonu'nun, Topluluk Patenti konusunda bir Konsey Tüzüğü Teklifi'nin kabulü yoluyla AB çapında bir Topluluk Patenti sistemi oluşturma çabalarını desteklemektedir. İş dünyası 2003 yılı Mart ayında AB Rekabet Konseyi'nde Tüzük hakkında yapılacak ileriki müzakerelere ortak politik yaklaşım konusunda yapılan anlaşmayı önemli bulmaktadır -fakat Konsey'in, aylarca süren müzakerelere rağmen Tüzüğü hâlâ kabul etmemiş olması üzüntü vericidir.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>ICC Haziran 2001'de Avrupa Komisyonu'nun Topluluk Patent Tüzüğü teklifine ilişkin görüşlerini beyan ettiği bir</i></p>	<p>bürokrasiye dayanan ortak bir prosedür oluşturulması için çalışmalıdırlar. Yerel kanunlar ve usuller, gereken her yerde, süreci basitleştirecek şekilde değiştirilmelidir. Hedeflerde şeffaflık ve kullanıcı topluluğuna yakınlaşma sağlanmalıdır.</p> <p>Avrupa ve Avrasya Patent Sözleşmeleri gibi bölgesel düzenlemelerin gelişmesi, maliyetlerin düşmesine ve uluslararası patentlerin alınmasının kolaylaşmasına yardımcı olmuştur; bölgesel düzenlemelere daha fazla ülkenin katılımı sağlanmalıdır. ASEAN ülkeleri için geçerli olan benzer yeni bölgesel düzenlemeler en kısa zamanda oluşturulmalıdır.</p> <p>AB üye ülkeleri, iş dünyasının büyük ölçüde yararlanacağı bir sistemle birlikte Topluluk Patent Tüzüğü'nü en kısa zamanda benimsemek için gerekli çabayı göstermelidir.</p>	<p>çalışmalarına vakit yitirilmeden başlanmalıdır. Artan patent maliyetlerinin düşürülmesi çabalarına hız verilmelidir. Türk Patent Enstitüsü patent başvuruları işlemlerinin hızlandırılması amacıyla diğer patent ofislerindeki uygulamaları örnek alarak "Hızlandırılmış İnceleme Sistem"ini uygulamaya koymayı değerlendirmelidir.</p> <p>TPE'nin patent verilmesi ve patent enformasyonuna ilişkin işlemleri asgari bürokrasi ile sonuçlandırılmasını sağlayacak, bölgesel anlaşmaların etkinliğini ve yardımlaşmayı artırarak temel hedef olan "ekonomik, çabuk ve etkin bir patent verme" hizmetinin verilmesini sağlamak hedefi gerçekleştirilmelidir.</p> <p>Avrupa Patent Ofisi (EPO) ve diğer referans ülkelerle olan ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesi, daha etkin ve</p>

1.4. Patent Ofislerinin Uygulamalarının ve Bölgesel Patent Verme Düzenlemelerinin Uyumlaştırılması (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<i>bildiri yayımlamıştır. Tüzüğün kabul edilmesini sağlamak için varılacak herhangi bir uzlaşmanın, iş dünyasını bunu büyük ölçüde kullanmaktan caydıracak bir sistem yaratmaması koşuluyla, Tüzüğün kabulünü desteklemeye devam edecektir. ICC Ekim 2003'te, tasarlanmakta olan sistemin iş dünyası için hiç de cazip olmadığını belirten bir bildiri daha yayımlamıştır.</i>		hızlı bir sistem oluşturulması ve maliyetlerin düşürülmesi için TPE ve iş dünyası temsilcileri (TÜSİAD ve diğer ilgili meslek kuruluşları) bu alanda ortak bir eylem planı oluşturmalıdır.

1.5. Dil Konusu

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Dil konusunun herhangi bir dünya patent sistemi bağlamında ele alınması gerekecektir. Tümöyle ekonomik bir perspektiften bakıldığında, patent verme ve uygulama sürecinde tek bir dil kullanılmasının maliyet açısından sağlayacağı faydalar açıktır. Ancak, dil seçiminin ulusal kimlik, kültür ve	İş dünyası, farklı paydaşlar arasında güven ve anlayışın oluşmasını sağlayacak girişimlere destek vermeye devam edecek ve aralarında kabul edilebilir bir mutabakat sağlayabilecek çözümleri değerlendirecektir. İş dünyası, Avrupa Patentleri'nin verilmesine	Hükümetler ve patent ofisleri, paydaşlar arasında karşılıklı anlayışın oluşmasına yardımcı olmak için siyasal ağırlıklarını kullanmalı ve soruna yaratıcı çözümler bulunması için baskı yapmalıdır. Hükümetlerin, Çeviri Antlaşması'nı vakit yitirmeksizin mutlaka yürürlüğe koymaları beklenmektedir.	Türkiye'nin Avrupa Patenti Sözleşmesi'nin Çeviri Antlaşması'na katılımı hakkında bir karar verilmeden önce, Anlaşma'nın Türk sanayicisine getireceği avantajlar ve dezavantajların detaylı olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

1.5. Dil Konusu (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>egemenlik konularında önemli yan sonuçları vardır. Bunun siyasi açıdan ne denli hassas bir konu olduğu, Avrupa Komisyonu'nun Topluluk Patent Tüzüğü hakkında yürütülen son tartışmalarında da görülmüştür.</p> <p>Konu dünya ölçeğine taşındığında sorun daha da büyüyecektir. Bilgisayarla otomatik çeviride kaydedilen ilerlemeler zaman içinde konunun önemini azaltabilir.</p>	<p>ilişkin Madde 65 hükümlerinin uygulanması hakkındaki Antlaşma'nın, Avrupa Patenti Sözleşmesi'ne üye 10 ülke tarafından imzalanmasını memnuniyetle karşılamıştır. Antlaşma yürürlüğe girdiğinde, Avrupa patentlerini alma ve tasdik sürecindeki çeviri maliyetleri önemli ölçüde azalacaktır. Ancak, Çeviri Antlaşması'nın, üzerinde mutabakata varılmasının üzerinden iki yıl geçtiği halde hâlâ yürürlüğe girmemiş olması, iş dünyasında hayal kırıklığı yaratmaktadır. Bu nedenle, iş dünyası sözkonusu antlaşmanın yakın bir gelecekte yürürlüğe sokulmasını talep etmektedir.</p>		

1.6. Patent İşbirliği Antlaşması

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Patent İşbirliği Antlaşması (PCT), yürürlüğe girmesini izleyen 25 yıl içinde büyük bir başarı elde etmiştir ve günümüzde antlaşmaya üye ülke sayısı 100'ün üzerindedir. Antlaşma, başvuru sahipleri açısından maliyetlerin ve sorunların azalmasını sağlamış ve başvuru sahiplerine, patent alma sürecinde yapılması gereken büyük ödemeleri buluşun değeri daha iyi anlaşılınca kadar erteleme imkânını tanımıştır. PCT'nin araştırma ve inceleme prosedürlerinin başvuru sahiplerine ve pek çok üye ülkenin patent ofislerine daha iyi hizmet sağlaması için, WIPO bünyesinde sistemi iyileştirme yönünde girişimlerde bulunmaktadır.	İş dünyası PCT sisteminin kullanıcısı olarak, son derece faydalı bulduğu bu sisteme destek vermiştir ve WIPO bünyesinde yürütülen sistemi iyileştirmeye yönelik girişimleri memnuniyetle karşılamakta ve teşvik etmektedir.	WIPO, hükümetler ve patent ofisleri, PCT sistemini iyileştirme yönündeki girişimlerini sürdürmeye teşvik edilmektedir.	Patent İşbirliği Antlaşması 1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye'de yürürlüğe girmiştir. WIPO bünyesinde sistemi iyileştirmeye yönelik çalışmalara Türkiye'nin de katılması ve çalışmalarını desteklemesi yerinde olacaktır.

1.7. Avrupa Patentleri'nin Dava Edilmesi

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Bir Avrupa Patenti, doğal olarak, her biri ulusal bir mahkemede ayrı ayrı dava edilmesi gereken bir ulusal patentler bütünüdür. Böyle bir dava sistemi ise yüksek maliyetli ve karmaşıktır, sonuçları belirsizlik taşıyabilmektedir. Bu ise hem patent sahibi hem de ihlalle suçlanan üçüncü kişiler için gereksiz zorluklara neden olmaktadır.</p>	<p>İş dünyası, Avrupa Patentleri'ni dava etme sisteminin iyileştirilmesini amaçlayan tüm girişimleri desteklemektedir. Bu nedenle Fransız Hükümeti'nin, diğer konuların yanı sıra, bu sistemin nasıl iyileştirilebileceğini tartışmak üzere 1999 yılında Paris'te Avrupa Patenti Sözleşmesi'ne üye ülkelerle Hükümetlerarası bir konferans düzenleme girişimini memnuniyetle karşılamıştır. İş dünyası, her üye ülkenin o ülkede yürürlükte olan bir Avrupa Patenti'nin ihlal edilip edilmediği ve geçerli olup olmadığı konusunda karar verme yetkisini merkezi bir patent mahkemesine devretmesini öngören, isteğe bağlı Avrupa Patentlerini Dava Etme Antlaşması'nın (EPLA) gerçekleştirilmesi olanağını incelemek amacıyla Hükümetlerarası Konferans'ta oluşturulan Çalışma Grubu'nun tartışmalarını ilgiyle izlemiştir. İş dünyası, EPLA'nın dört yılı aşkın bir</p>	<p>Hükümetler EPLA üzerinde anlaşmaya varma, ardından da antlaşmayı yürürlüğe koyma çabalarını artırmalıdır. Avrupa Komisyonu, üye ülkelerin EPLA konusunda başarılı bir müzakere yürütüp sonuçlandırmalarına engel olmaya çalışmayacağı yönünde bir deklarasyon yapmalıdır.</p>	<p>Bir Avrupa patentinin dava edilmesinde ulusal mahkemelerde uygulama esnasında karşılaşılan karmaşa ve sorunların çözüme kavuşturulması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır. İlgili meslek ve sivil toplum örgütlerinin bu konuda hazırlanmakta olan Avrupa Patentlerini Dava Etme Antlaşması (EPLA) hakkındaki gelişmeleri yakından izlemesi ve işdünyası görüşünün oluşturulması önem taşımaktadır. Aynı zamanda, TPE'nin özel sektörle diyalog ve işbirliği içinde EPLA konulu uluslararası toplantılara gözlemci olarak katılması ve bu çerçevede Türkiye'nin görüş ve pozisyonunun hazırlanması faydalı olacaktır.</p>

1.7. Avrupa Patentleri'nin Dava Edilmesi (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	süredir devam eden tartışmalara rağmen, yeni bir Hükümetlerarası Konferans'ta imzalanmaya hazır bir belge oluşturamamış olmasından ve Avrupa Komisyonu'nun AB üyesi ülkelerin AB üyesi olmayan ülkelerle EPLA konusunda başarılı bir müzakere yürütmesini engelleme çabasından büyük rahatsızlık duymaktadır.		

2. Zorunlu Lisans Kullanımı

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Birçok ülkenin kanunlarında, yetkili makamların patent sahibinin izni olmadan patentli bir buluşu ticari olarak kullanmasına veya üçüncü şahısların kullanması için izin vermesine imkân tanıyan hükümler vardır. Bu yöndeki hükümler arasında, zorunlu lisans uygulaması ve devlet kullanımı da yer almaktadır (örn. İngiltere'de Kraliyet'in kullanımı). Genelde, kanunlar böyle bir	İş dünyası, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, tabii ki, hastaların hayat kurtarıcı ilaçlara erişiminin sağlanmasından yanadır. Ancak, patent sistemi inovasyonu teşvik etmektedir ve patent hakkının münhasırlığına çok fazla müdahale edilirse, şirketler yeni ecza ürünleri ve tıp teknolojisi alanında buluşlar yapma, geliştirme ve pazarlama yatırımlarını	Hükümetler ve Avrupa Komisyonu 30 Ağustos Kararı'nın ulusal düzeyde uygulanması sırasında, kararın inovasyonu caydırıcı riskini de gözönünde bulundurmalıdır.	DTÖ Bakanlar Konseyinin 2001 yılı Doha Deklarasyonu ve sonrasında ortaya çıkan Motta metni zorunlu lisans konusunu düzenlemektedir. Söz konusu metinlerde belirlenen ilkeler çerçevesinde TRIPS'te gerekli değişikliklerin yapılmasının ardından bu değişikliklerin ulusal mevzuata aktarılması sağlanmalıdır.

2. Zorunlu Lisans Kullanımı (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
kullanıma hangi özel şartlar altında izin verileceğini açık ve net olarak ortaya koyar ve patent sahibine makul bir ödemenin yapılmasını şart koşar. TRIPS Madde 27 ve 31 hükümleri, böyle bir kullanıma imkân tanıırken uyulacak asgari standartları ortaya koymaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde hayat kurtaran ilaçlara erişim ve 2001'de yayımlanan, TRIPS ve Halk Sağlığı hakkındaki Doha Bildirgesi'nin 6. paragrafıyla ilgili yoğun tartışmaların akabinde, DTÖ Genel Kurulu, 2003 yılı Ağustos ayı sonlarında siyasi içerikli bu sorun için bir çözüm üzerinde anlaşmaya varmıştır.	azaltma yoluna gideceklerdir. Bu durum ise birçok olumsuzluğu beraberinde getirecektir. İş dünyası TRIPS Madde 31'de tasarlanan değişiklik de dahil olmak üzere, 30 Ağustos Kararı'nı uygulayanların bu faktörü göz önünde bulunduracaklarını ümit etmektedir. ICC'nin Çalışmaları: <i>ICC, bir dizi bildiri yayımlayarak TRIPS Genel Kurulu'ndaki tartışmaya katkıda bulunmuştur. Bakınız: www.iccwbo.org</i>		

3. Yazılımlar İçinde Yer Alan Buluşların Patentlenebilirliği (İşgörme yöntemleri dahil)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
ABD'de faydalı sonuçlar elde etmek amacıyla uygulanan matematiksel algoritmalar için patent alınabileceğinin	İşletmeler yazılımla uygulanan finans, insan kaynakları ve diğer işlemlerle ilgili proseslerin	ABD içtihat hukuku, ABD'de bilgisayarla uygulanan buluşların patentlenebilirliği yaklaşımını pekiştirmiştir.	Bu alanda Avrupa Patenti Sözleşmesi'nde önerilen değişiklikler gerçekleştirildikten sonra iç

3. Yazılımlar İçinde Yer Alan Buluşların Patentlenebilirliği (İşgörme yöntemleri dahil - Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>giderek daha fazla kabul görmesinin (State Street Bank- Signature Financial Group ve AT&T Corp.- Excel Communications davaları) ve Japonya'nın 1997 yılında uygulamasını serbestleştirmesinin ardından, Avrupa, bilgisayar programlarını patent verilemez buluşlar listesinden çıkarmak üzere Avrupa Patenti Sözleşmesi'nin (EPC) Madde 52(2)(c) hükmünü değiştirmeyi düşünmektedir. İş yöntemleri asırlar boyu ticari geleneklerle gelişmiştir. Elektronik ticaretin ortaya çıkmasıyla bazı yeni iş pratikleri, bu alanlarda patent başvurusunda bulunulmasını ve patent verilmesini gerektirecek kadar teknik bir nitelik kazanmıştır.</p> <p>Bir matematiksel algoritmanın bilgisayar programları vasıtasıyla bir iş yöntemine uygulanmasıyla ilgili bir buluş, ABD' de ya da (olasılıkla) Japonya'da artık patent koruması kapsamı</p>	<p>patentlenmesi konusundaki geleneksel yaklaşımlarını gözden geçirmelidir. Firmalar ticari sır olarak kullanmakta oldukları proseslerden herhangi biri için rakiplerinin patent alması halinde karşılaşabilecekleri problemleri değerlendirmek zorunda kalacaktır. Nitekim artık o proses için kendileri patent alamayabileceklerdir.</p> <p>2000 yılında, Avrupa Patenti Sözleşmesi'ni gözden geçirmek üzere toplanan Diplomatik Konferans, bilgisayar programlarının, Madde 52(2)'de yer alan patent verilemez buluşlar listesinden çıkarılması konusunda mutabakata varamamış olmakla birlikte, iş dünyası bunun yakında gerçekleşeceğini ümit etmektedir.</p> <p>Avrupa Komisyonu'nun, bilgisayarla uygulanan buluşların patentlenebilirliğine ilişkin yönerge teklifi Şubat 2002'de yayımlanmıştır. İş dünyası,</p>	<p>ABD'de girişimlerin, kullanmakta oldukları prosesler için artık patent alamayacak firmalar için, "ilk kullanan bendim" savunmasına yeterli bir koruma sağlama noktasında odaklanması gerekmektedir. AB'de, kanun yapıcılar bilgisayar programlarının patent verilemez buluşlar listesinden çıkarılmasını sağlamalı ve Avrupa firmalarının, özellikle de KOBİ'lerin bu yeni eğilimden yararlanması için çalışmalıdır. EPC üye ülkeleri, Madde 52(2)'nin tadili sorununu en kısa sürede tekrar ele almalıdır.</p> <p>ABD'nin öncülük ettiği bu tedrici gelişme, bugün bütün dünyada tartışılmaktadır. ABD içtihat hukuku tartışmayı canlandırarak, başvuru sahipleri tarafından yeni olarak algılanan iş yöntemlerini korumaya</p>	<p>hukukumuzda aktarılması sağlanmalıdır.</p>

3. Yazılımlar İçinde Yer Alan Buluşların Patentlenebilirliği (İşgörme yöntemleri dahil - Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
dışında tutulmamaktadır; halbuki Avrupa Birliği'nin yakın bir gelecekte, bir bilgisayar programı ile bir bilgisayar arasındaki normal fiziksel etkileşimden öte hiçbir teknik etki yaratmayan iş yöntemlerini, patent korumasından çıkaran bir düzenleme yapması muhtemeldir.	genelde ilk öneriyi desteklemekle birlikte, Yönerge'de daha fazla açıklığa ihtiyaç olduğuna ve bilgisayar programı ürünlerinin patentlenebileceğinin şüpheyi yer bırakmayacak bir şekilde belirtilmesi gerektiğine inanmaktadır. O tarihten bu yana, Rekabet Konseyi Kasım 2002'de Yönerge'ye "genel" bir yaklaşım konusunda ana hatlarıyla mutabakata varmış ve Avrupa Parlamentosu Eylül 2003'teki ilk mütalaada, pek çok hayati konuda genel yaklaşıma ters düşen bir görüşü kabul etmiştir. İş dünyası Parlamento'nun bu yaklaşımından oldukça rahatsızlık duymaktadır ve buna karşı çıkmaktadır.	yönelik önemli girişimleri teşvik etmiştir. İş yöntemi patentlerinin kalitesini korumak ve faaliyeti gerçekten yeni iş alanları ve yöntemlerine yöneltmek için, patentin verilmesi ve geçerliliğiyle ilgili yasal şartların çok sıkı bir şekilde uygulanması gerekmektedir.	
	İş dünyası, iş yöntemi patentleri konusunu ciddi olarak ele almalı ve yasal kriterlere uymayan patent başvurularına itiraz ederken kendi inovasyonlarını korumaya çalışmalıdır.		

3. Yazılımlar İçinde Yer Alan Buluşların Patentlenebilirliği (İşgörme yöntemleri dahil - Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<p>ICC'nin Çalışmaları: Temmuz 2001'de, hükümetleri geleneksel kuralları uygulamaya ve iş yöntemlerinin, yazılımların ve bilgi ve iletişim teknolojisinin diğer unsurlarının patentlenebilirliğiyle ilgili hiçbir özel tasarı geliştirmemeye davet eden bir bildiri yayımlamıştır. Eylül 2002' de, Avrupa Komisyonu'nun önerdiği yönetmelik hakkında ilave yorumlarda bulunarak, bilgisayarla uygulanan buluşlar için hiçbir özel kuralın geliştirilmemesi gerektiğini ve bilgisayar programı ürünlerine ilişkin hak iddialarını desteklediğini açıklamıştır.</p>		

II. MARKALAR

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Giderek globalleşen bir ekonomide, özellikle de elektronik ticarete, ulusal marka koruma rejimleri çağın gerisinde kalmaktadır. Global koruma, makul bir maliyet ve çabayla sağlanabilmeli ve bu haklar etkin bir şekilde uygulanmalıdır.</p> <p>Topluluk markasının elde ettiği başarı, tek bir bölgesel marka hakkının, işletmelerin ihtiyaçlarını karşıladığını teyit etmektedir.</p> <p>Markalara sağlanan korumanın kapsamının açıklığa kavuşturulması ve uyumlaştırılması gerekmektedir.</p> <p>Örneğin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - renk, koku, biçim, ambalaj, perakende satış hizmetleri gibi belirgin özellikler için tescil şartlarında esneklik; - sırf çağrışım riski karşısında, ihlal bağlamında karışıklık ihtimalinin nasıl değerlendirileceği;	<p>İş dünyası, işletmelerin ihtiyaçlarına cevap veren bir global marka tescil sisteminin tesisini desteklemektedir. Bu çerçevede, iş dünyası Avrupa Topluluğu'nun ve ABD'nin Madrid Protokolü'ne katılmasını memnuniyetle karşılamaktadır.</p>	<p>WIPO uluslararası uyumlaştırma girişimlerini desteklemeye ve gerçek anlamda global bir marka sisteminin tesisi için çalışmaya devam etmelidir.</p> <p>İspanyolca'nın Madrid Sistemi dahilinde üçüncü dil olarak kabul edilmesi ve ABD'nin artık başvuruları Sistem çerçevesinde değerlendirmesiyle, bu yönde sürekli ilerlemeler kaydedilmektedir ve Ekim 2004'e kadar, Avrupa Topluluğu Marka Tüzüğü ile Madrid Sistemi arasında bir ilişki kurulması beklenmektedir.</p> <p>Halen, Madrid Sistemi'ne üye ülke sayısı 73'tür. Bu gelişmelerin, geri kalan DTÖ ülkelerinin hükümetlerini, Sistem'e girmeye teşvik edeceği ve marka tescilini dünya çapında kolaylaştıracağı ümit edilmektedir.</p>	<p>Türk Patent Enstitüsü bünyesinde, marka tescil işlemleri süreci günümüz ekonomilerinin gerektirdiği süratle işlememektedir. Bu nedenle, Markalar Dairesi'nde görevli personelin eğitiminin ve konularında uzmanlaşmasının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca TPE'nin daha verimli ve hızlı çalışabilmesi için gerekli işlemlerin ve ödemelerin elektronik ortamda yapılabilmesini sağlayacak bir alt yapının kurulması gerekmektedir.</p> <p>Türkiye 1997 yılında Madrid Protokolü'ne katılmış, anlaşma Türkiye için 1 Ocak 1999'da yürürlüğe girmiştir.</p>

II. MARKALAR (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>- marka haklarını yürürlükte tutmak amacıyla “hakiki” marka kullanımının ne olduğu;</p> <p>- benzemeyen ürünler için bir tanınmış markanın kullanılmasına karşı korumanın kapsamının ne olması gerektiği.</p>			

1. Ticaret Markalarının İnternette Kullanımı

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Ticaret markalarının internette kullanımı birçok güncel sorun ortaya çıkarmakta ve bunlara ancak ilgili hukuk dalı geliştikçe çözüm bulunabilmektedir. Örnek olarak, internette marka ihlalinin tanımı; markalarla ilişkili işlemlerde ve bu gibi ihlallerde hangi yasa(lar)ın uygulanacağı ve dava konusunda hangi mahkemelerin yetkili olacağı gibi konular verilebilir.</p>	<p>İş dünyası, WIPO'nun 2001 tarihli, Markaların ve İşaretlerle İlgili Diğer Sınai Mülkiyet Haklarının İnternette Korunması Hakkındaki Hükümlere İlişkin Ortak Tavsiye Metni'nin ulusal mevzuatlara geçirilmesini desteklemektedir.</p>	<p>WIPO, markaların internette kullanımı konusunda yaptığı derinlemesine araştırmanın ardından, 2001 yılında, Markaların ve İşaretlerle İlgili Diğer Sınai Mülkiyet Haklarının İnternette Korunması Hakkındaki Hükümlere İlişkin Ortak Tavsiye Metni'ni yayımlamıştır.</p> <p>Hükümetler, bu hükümleri</p>	<p>Ticaret markalarının internet ortamında kullanılmasından doğan haksız rekabetle mücadele etmek için gerekli yasal alt yapı halen geliştirilememiştir. Gerek ulusal internet alan adları gerekse uluslararası alandaki tecavüzler konusunda vakit yitirmeksizin alt yapının geliştirilmesi ve bu konuda kamuoyunun bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır.</p>

1. Ticaret Markalarının İnternette Kullanımı (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye’deki Mevcut Durum
<p>Ulusal mahkemeler tarafından alınan kararlar, mahkemelerin hak ihlalinin meydana geldiği ülkede yetkili oldukları yolunda emsal teşkil etmektedir.</p> <p>“Arama motorları” aracılığıyla daha fazla “hit” almak için, başkalarına ait markaların açık ya da örtük bir şekilde internet sitelerine yerleştirilmesi, genel olarak “kötü niyetli” ve dava edilebilir haksız bir ticari girişim olarak kabul edilmektedir.</p> <p>Tartışmalar ayrıca (i) markaların arama motoru sıralamalarında anahtar kelime olarak kullanılması; (ii) ticari olmayan internet sitelerinde, konuşma özgürlüğü hakkının kullanılması çerçevesinde, markaların taklidine tanınan iznin kapsamı konularında da yoğunlaşmıştır .</p>		<p>ulusal mevzuatlarına geçirmelidir.</p>	<p>Ayrıca Markaların internette kullanımı hususunda karşılaşılan sorunlara çözüm amacıyla WIPO tarafından 2001 yılında hazırlanan “Markaların ve İşaretlerle İlgili Diğer Sınai Mülkiyet Haklarının İnternette Korunması Hakkındaki Hükümlere İlişkin Ortak Tavsiye Metni”nin incelenerek ulusal mevzuatımıza ne şekilde uyarlanacağının tartışılmaya başlanması gerekmektedir.</p>

2. Alan Adları

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Alan adı sistemi, bölgesel marka sisteminin aksine, kapsamı bakımından globaldir ve farklı ürün ve hizmet kategorileri arasında ayırım yapmaz. Burada sorun, alan adı ve yerel marka sistemleri arasındaki anlaşmazlıkların asgariye indirilmesi ve bu tür uyumsuzluklar ortaya çıktığında anlaşmazlıkların çözümü için basitleştirilmesidir.</p> <p>ICANN'ın (Internet Corporation For Assigned Names and Numbers) Tekdüzen Anlaşmazlık Çözüm Politikası (UDRP), jenerik üst alan adlarına yönelik açık siber işgal vakaları için, mahkemelerden daha düşük maliyetli ve hızlı bir anlaşmazlık çözüm prosedürü geliştirmiştir. Ülkesel üst alan adlarında (ccTLD) da etkili ve ekonomik anlaşmazlık çözüm prosedürlerine ihtiyaç duyulmaktadır.</p> <p>Teklif edilen yeni jenerik üst düzey alan ilaveleri ve</p>	<p>İş dünyası jenerik alan adı sisteminin gözetiminden sorumlu ICAAN nezdinde sesini duyurma girişimlerini ve alan adlarıyla ilgili politikaların oluşturulmasına katkıda bulunmayı sürdürecektir. İş dünyası Tekdüzen Anlaşmazlık Çözüm Politikası'nı (UDRP) desteklemeye devam edecektir. Alan adları ve marka sistemleri arasında işlerliği olan bir modus vivendi (geçici anlaşma) oluşturulması için diğer paydaşlar ve WIPO'yla birlikte yürütülen çalışmalar da sürdürülmelidir.</p> <p>WIPO'nun anlaşmazlık çözüm prosedürü ve diğer uygulamalarla, her vakayı özel koşulları içinde ele alan, fakat alan adı tescil ettirenlerin bir markanın çağrıştırdığı itibar ve saygınlığı zedeleyici ya da bundan faydalanmaya yönelik bir niyetlerinin olmadığını göstermeleri gerektiği genel ilkesini izleyen bir içtihat oluşmaktadır.</p>	<p>WIPO, ülkesel üst alan adlarını, fikri mülkiyet haklarıyla ilgili anlaşmazlıkları önleme ve çözme politikalarını uygulamaya teşvik etmek için aktif bir şekilde çalışmaya devam etmelidir. Bu alandaki ülkesel üst alan adları politikalarıyla ilgili bilgilere erişilmesini sağlayacak bir ülkesel üst alan adları veri tabanının oluşturulması, kullanıcılara bu açıdan şeffaflık sağlanmasına yardımcı olacaktır.</p> <p>Hükümetler, WIPO Ortak Kararı'ndaki alan adlarıyla ilgili hükümlerin ve Eylül 1999'da kabul edilen Tanınmış Markaların Korunması Hakkındaki Hükümler'in ulusal düzeyde uygulamasını sağlamalıdır.</p> <p>Hükümetler, ülkesel üst alan adlarına tescili aşırı kısıtlamamalı ve ICANN'ın tavsiyeleri ve UDRP sistemi doğrultusunda, hızlandırılmış bir anlaşmazlık çözüm sistemi geliştirmelidir.</p>	<p>Türkiye'de alan adları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından tescil edilmektedir. ODTÜ, ülkesel üst alan adlarının verilmesine ilişkin bir dizi kurallar oluşturmuştur. Ülkemizde yargı sürecinin oldukça uzun sürdüğü göz önüne alındığında, alan adı verilmesi konusunda tek yetkili olan ODTÜ'nün, WIPO tavsiyeleri ışığında hızlı karar vererek uygulamasının son derece önemli olduğu düşünülmektedir.</p> <p>Alan adlarında ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümüne yönelik olarak bazı kuruluşlar ICANN tarafından akredite edilerek bu alanda görevlendirilmişlerdir. Bunlar arasında yer alan ve ilk akredite edilen kuruluş olan WIPO, fiili olarak 2000 yılından itibaren alan adlarına yönelik anlaşmazlıkların çözümü mekanizmasını çalıştırmakta ve anlaşmazlıkları oldukça kısa sürede çözüme ulaştırmaktadır. Jenerik üst düzey alanlarının yanı sıra,</p>

2. Alan Adları (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>uluslararasılaşmış üst düzey alanların - Latin alfabesiyle yazılmayanların- fiilen tescile açılması, marka sahiplerine, kendi alan adı portföylerinin yönetiminde ve markalarını korumada yeni sorunlar ve mücadele zorunluluğu getirecektir.</p> <p>WHOIS verilerinin doğruluğu, ICANN'ın hatalı WHOIS verilerinin tedariki hakkında mevcut uzlaşma politikalarını uygulaması ve tescil makamlarının kamuya açması gereken WHOIS verilerinin kapsamı (yani, mevcut politikada değişikliklere gidilip gidilmeyeceği), ICANN'ın halen üzerinde çalışması gereken hususlardır. Alan adı sisteminde, WHOIS verilerinin yasaklanmış ve maksada aykırı ticari suiistimalini engellerken, marka haklarının uygulanmasını da gözetken, fakat bunlarla sınırlı olmayan, istikrarı, güveni ve sorumluluğu pekiştirici bir denge korunmalıdır.</p>	<p>ICC'nin Çalışmaları: <i>ICANN kurulunda iş dünyasına daha büyük bir rol verilmesini savunmuştur. İş dünyasının ICANN politikaları hakkındaki görüşlerini doğrudan doğruya ve ICANN'ın İş Dünyası Birimi aracılığıyla duyurmaya devam etmektedir.</i></p>		<p>ülkesel alan adalarında da ortaya çıkan ihtilaflar, ülkelerin talebine göre WIPO'da çözüme ulaştırılmaktadır, ancak bunun için ülkenin bu yöntemi kabul etmesi gerekmektedir. Yargı sürecinin uzunluğu ve ulusal düzeyde bu tür bir ara çözüm sisteminin geliştirilememesi gözönüne alınarak ODTÜ nezdinde WIPO mekanizmasının kabulüne ilişkin girişimlerde bulunulmasında fayda görülmektedir.</p> <p>Diğer taraftan Yargıtay, ülkesel alan adları konusunda mahkemelerin verdikleri kararları onamakla birlikte, ülkesel olmayan alan adlarına ilişkin konularda, usul hukukumuz açısından infaz zorluğu nedeniyle mahkemelerin karar vermesini uygun bulmamaktadır. Bu nedenle ülkesel olmayan alan adlarına ilişkin olarak ODTÜ'nün ICANN ile daha sıkı işbirliğine girmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.</p>

3. Tanınmış Markalar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Tanınmış markalar suiistimale özellikle açık olduklarından, Paris Sözleşmesi'nden başlayarak bu gibi markalar için özel bir korumaya ihtiyaç olduğu kabul edilmiş ve bu ihtiyaç TRIPS'le bir kez daha teyit edilmiştir. Ancak bu alanda, sırf marka ihlalden daha geniş konseptlerle, yani değersizleştirme, "ilişki emaresi" veya haksız rekabet kuralları ile korumanın güçlendirilmesi gerekebilir.	İş dünyası tanınmış markaları gerek ulusal gerek global düzeyde korumak için işlerliği olan sistemlerin kurulmasını desteklemekte ve WIPO tavsiyelerinin ulusal düzeyde uygulanmasını teşvik etmektedir.	WIPO'nun Eylül 1999'de kabul edilen, Tanınmış Markaların Korunması Hakkındaki Hükümlere İlişkin Tavsiye Metni, gerek marka sahipleri gerek yetkili makamlar için, tanınmış bir markanın ne olduğunu belirleme kriterleri konusunda yararlı bir kılavuz oluşturmaktadır. Hükümetler ve ilgili bölgesel ofisler bu tavsiyeyi ulusal mevzuata aktarmalı ve ücret seviyesini, marka sahiplerinin yeni geliştirilen marka koruma sistemini cazip görecekları şekilde oluşturmaktadır.	TPE kararları tanınmış marka sahiplerinin haklarının çoğu zaman göz ardı edildiğini göstermektedir. Tanınmış markalar ile ilgili düzenlemelerin hazırlanarak uygulanması bu konudaki sorunları giderecektir.

4. Araştırmalar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Markalar için, üç boyutlu işaretler, renkler, kokular ve sesler gibi belirleyici özelliklerle ilgili tam araştırma olanaklarının bulunmaması, bu gibi markaları tescil ettirmek	İş dünyası, marka tescil dairelerinde kamuya açık ilave araştırma imkânlarının geliştirilmesini teşvik etmektedir. Resmi gazetelerin ve kayıtların elektronik formatta araştırmaya	WIPO ve hükümetler, mümkün olduğunda online araştırmalar da dahil olmak üzere, bu gibi marka araştırmalarına imkân veren sistemler geliştirmek için gerekli çalışmaları yapmalıdır.	TPE, marka araştırması yapabilmek için gerekli alt yapıya sahip olmasına rağmen bu hizmeti on-line olarak vermekten kaçınmakta ve mevcut sistemden şirketler büyük ölçüde zarar

4. Araştırmalar (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
isteyen firmaların, bunların daha önce tescil edilip edilmediğini kontrol edememeleri nedeniyle, ilgili firmalar için belirsizlik yaratmaktadır.	sunulması faydalı olacaktır. İş dünyası, WIPO'nun markalarla ilgili e-ticaret veri tabanları ile WIPO-UDRP panel kararlarının araştırmacıların kullanımına açılmasını memnuniyetle karşılamaktadır.	Bütün WIPO ülkelerinin kullanımına sunulmak üzere, resmi gazetelerin ve kayıtların yayımlanması ve taranması için standart bir elektronik format geliştirilmelidir. Ulusal marka tescil dairelerinin işbirliği yaparak sonuçları ortak bir formatta sunmaları son derece önemlidir.	görmektedir. Ayrıca sistem, marka başvurularını sağlıklı bir şekilde yansıtmaktan uzaktır. TPE'nin on-line marka araştırma yapma imkanını, internet üzerinden kullanıcı ve şirketlerin hizmetine açması sağlanmalıdır.

5. AB Genişlemesi

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Avrupa Topluluğu markalarını düzenleme sistemi AB'nin 10 yeni üye ülkesini kapsayacak şekilde genişletilecektir. Bu, Topluluk markalarının 1 Mayıs 2004 itibarıyla Birliğe katılan ülkelerde yeni bir düzenleme gerektirmeden geçerli olmasına yol açacaktır. İyi niyet temelinde elde edilmiş eski hakların bu rüçhan hakkının elde edildiği katılımcı ülkede topluluk markasının kullanılmasının	İş dünyası AB'nin yargıçları ve gümrük görevlilerini eğitime ve yargılamaların hızlanması için mahkemelere sağlanan kaynakları artırma yönündeki çalışmalarına devam etmesini ve bu alandaki çabalarını yoğunlaştırmasını desteklemektedir. İş dünyasına fikri mülkiyet haklarının önemini göstermek ve fikri mülkiyeti korumakla görevli idari	AB, işletmeler için daha iyi işleyen ve etkili bir marka koruma sisteminin oluşturulması için yeni üye ülkelerle aktif çalışmalar yürütmeye ve eğitim programları ve imkânları sağlamaya devam etmelidir. Yeni üye ülkelerin hükümetleri, ilgili mahkemelerin ve gümrük yetkililerinin ilgili Avrupa Adalet Divanı hükümlerini göz önüne alarak Topluluk	Türkiye'de özel sektör, fikri haklar alanında kendilerini bekleyen riskler ve potansiyel anlaşmazlıklar ile bunların çözüm yolları konusunda yeterince bilgilendirilmemektedir. Bu konuda ortaya çıkacak anlaşmazlıkların çözümü yönünde, Türkiye'nin AB üyeliği öncesinde, Türk ve AB yetkili organlarınca gerekli çalışmaların başlatılması faydalı olacaktır.

5. AB Genişlemesi (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>önünde engel teşkil edebileceği noktasından hareketle, CTMR Madde 142a'da ifadesini bulan tutarlı bir çözüm üretilmiştir. Belli bir üye ülkenin girişinden kaynaklanabilecek mutlak red gerekçeleri iptal gerekçesi olarak gösterilemeyecek ve özel Topluluk Marka Tescili'nin söz konusu ülkede uygulanmaması sonucunu doğuracaktır.</p> <p>Ticari isim haklarının gümrük görevlileri, hukuk ve ceza mahkemeleri tarafından uygulamasını mükemmelleştirmek için çalışmalara devam edilmesi gerekmektedir. Yeni üye ülkelerin bazıları marka ihlal davaları konusunda tecrübesizdir, bazı ülkelerde de yargılamalar aşırı uzun sürmektedir. Bunlar, bir dizi yeni üye ülkede marka sahiplerinin haklarının gerektiği gibi korunmasını engelleyici hususlardır.</p>	<p>görevlilerinin bilgi düzeyini yükseltmek için, marka sahipleri yeni üye ülkelerde marka haklarını koruma imkânlarından aktif bir şekilde yararlanmaya teşvik edilmektedir.</p> <p>Önceden mevcut, birbiriyle çelişen marka haklarının denetlenmesi ve yeni üye ülkelerde pazarlama düzenlemelerinin değişen şartlar göz önünde tutularak gözden geçirilmesi iş dünyası için acil bir gereksinimdir.</p> <p>AB sınırlarının fiilen değişmesi nedeniyle taklitçiliğe karşı önlemlerin yeni şartlara uydurulması gerekmektedir.</p>	<p>hukukunu uygulama konusunda eksiksiz biçimde bilgilendirilmesini ve gerektiğinde eğitilmesini sağlamalıdır.</p>	

III. TASARIMLAR

1. Esasa ve Uygulamaya İlişkin Uluslararası Uyumun Sağlanması

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Korunabilirlik kriterleri, koruma sağlama prosedürü, korumanın kapsamı, ihlal durumunda başvurulabilecek yollar gibi esasa ilişkin kurallardaki ulusal farklılıklar, tasarım sahiplerinin uluslararası koruma elde etmelerini zorlaştırmaktadır.</p> <p>İş dünyası, uluslararası merkezi tasarım tescil sistemine kolayca erişebilme ihtiyacı içindedir. Gerçek anlamda uluslararası bir sisteme temel oluşturmak amacıyla, Lahey Anlaşması'yla kurulmuş olan mevcut uluslararası sistemin revize edilmesi gündeme alınmalıdır. Korumaya kolay erişim imkânı sağlayan bazı ülkeler olmakla birlikte, henüz pek çok ülke bu imkânı sağlamamaktadır.</p>	<p>İş dünyası, uluslararası bir tasarım kanunu antlaşması hakkında müzakerelerin başlamasını teşvik etmektedir.</p> <p>İş dünyası, hükümetleri, Lahey Anlaşması'nın tasarım tescil usullerine ilişkin yeni revize edilmiş hükümlerini (Cenevre Kararı) onamaya ve benimsemeye teşvik etmektedir. İspanya'nın, Lahey sisteminin 23 Aralık 2003'te yürürlüğe girişini hızlandırmış olan, söz konusu hükümleri kabul kararı, daha fazla ülkeyi sisteme dahil edecek ve iş dünyasını, tek bir uluslararası başvuruyla yılda 100 tasarımı tescil ettirme imkânı sağlayan bu sistemi kullanmaya özendircektir.</p> <p>İş dünyası, AB ülkelerinde 6 Mart 2002'den itibaren tescilsiz tasarım hakları, 1 Nisan 2003'ten itibaren de tescilli tasarım hakları sağlayan 6/2002 sayılı</p>	<p>TRIPS, asgari koruma süresi dışında, birkaç somut uluslararası kural getirmiştir. Hükümetler, tasarım hukukunun uluslararası düzeyde uyumlaştırılması konusunu görüşmeye başlamalıdır. Uluslararası bir tasarım kanunu anlaşması, uyumlaştırma sürecine odaklanacak ve bu süreci hızlandıracaktır.</p> <p>Ulusal düzeyde, tasarım korumasına kolay erişim, tescil öncesinde resmi inceleme talep edilmeyerek, çoklu başvurulara ve tasarım yayınının ertelenmesine izin verilerek sağlanabilir.</p> <p>Uluslararası düzeyde, Lahey Anlaşması'nın revize edilmiş şekli, uluslararası tescili basitleştirme ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılama açılarından önemli bir adımdır. Hükümetler bu yeni revizyonun hükümlerini onaylamalı ve uygulamaya koymalıdır.</p>	<p>Türkiye'deki endüstriyel tasarımlara ilişkin düzenleme ilk kez 1995 yılında yapılmış ve AB mevzuatı ile uyumlu olarak hazırlanmıştır. Ancak, son dönemde AB'de yaşanan yeni gelişmeler, Topluluk Tasarım Tüzüğü, tescilsiz tasarım hakları gibi bazı hususların değerlendirilerek mevzuatımızın gözden geçirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.</p> <p>6 Kasım 2003 tarihli ve 5000 no'lu Kanun'la Türk Patent Enstitüsü (TPE) Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname değiştirilerek kabul edilmiş ve TPE bünyesinde Endüstriyel Tasarımlar Dairesi Başkanlığı oluşturulmuştur.</p> <p>Diğer yandan, Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşması'nın Cenevre Metni'ne 1/1/2005 Tarihinden Geçerli Olmak</p>

1. Esasa ve Uygulamaya İlişkin Uluslararası Uyumun Sağlanması (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	Topluluk Tasarım Tüzüğü'nü memnuniyetle karşılamaktadır. Bu gelişmenin, Lahey Anlaşması'nın revize edilmesine ve Lahey Anlaşması ile Tüzük arasında bir bağlantı kurulmasına ilişkin müzakerelere hız kazandıracağı ümit edilmektedir.		Üzere Katılmamız Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı 23 Eylül 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

2. Tasarımlar için Tam Araştırma Olanaklarının Bulunmaması

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Tasarımlar için tam araştırma olanaklarının bulunmaması, tasarım tescili yaptırmak isteyen firmaların, tasarımların daha önce tescil edilip edilmediklerini kontrol edememeleri nedeniyle, ilgili firmalar için belirsizlik yaratmaktadır.	İş dünyası, online erişimin standart bir biçimde gelişmesini ve tasarım kayıtlarında kolayca araştırma yapılabilmesini desteklemektedir.	WIPO elektronik bir tasarım sicili geliştirmek için çalışmaktadır. Hükümetler, özellikle de AB, tüm WIPO üyelerinin kullanımı için standart bir sistemin oluşturulmasına aktif olarak katılmalıdır.	Ülkemizde, tasarımlara ilişkin araştırma yapılabilmesine yönelik bir sistem bulunmamakta ve bu durum kimi zaman olumsuz neticeler doğurmaktadır.

IV. TELİF HAKLARI

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Telif haklarının çerçevesi, karmaşık hukuki, ekonomik ve sosyal konular da dikkate alınmak suretiyle, yeni dijital ortam ve şartlara uyarlanmak zorundadır. Eserlerin ve telif konu olan diğer unsurların, düşük bir maliyetle ve neredeyse anında çoğaltılmasını, dağıtımını ve gösterimini mükemmelleştirmenin yeni yolları, hak sahipleri için önemli mücadele alanları yaratmaktadır. Aynı zamanda yeni teknolojinin, giderek artan sayıda yeni oyuncuya pek çok fırsat sağladığı görülmektedir. Bu yeni oyuncular, yeni ticari içerik sağlayıcıları ve telif hakkına konu malzeme yayıncılarından bilgi teknolojisi, telekom ve elektronik tüketim malları sektörlerine ve kendi yarattıkları telif hakkına konu ürünleri internet üzerinde erişime açan özel kişilere kadar uzanan geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.</p>	<p>İş dünyası, bütün tarafların menfaatine olan dijital devrimin olanaklarından, temel fikri mülkiyet haklarına saygı temelinde sonuna kadar yararlanmak için, elektronik ticarette fikri mülkiyet hakları korumasını geliştirmeye yönelik çalışmalarını yoğunlaştıracaktır.</p> <p>İş dünyası, bilgi toplumunda yaratıcılığı teşvik edecek ideal bir çerçevenin sağlanması amacıyla, kanun koyucuya görüşlerini iletebilmek için mevcut bütün olanakları kullanmalıdır.</p> <p>İş dünyası, çeşitli oyuncuların meşru menfaatlerini dikkate alırken, ilgili sanayi sektörlerinde yaratıcılık ve yatırımların gelişmesine destek olan 1996 tarihli WIPO İnternet Antlaşmaları'nın uygulanmasını teşvik etmektedir. İş dünyası, belirlenen hedeflere ulaşılmasını güvence altına almak için, AB Telif Hakları</p>	<p>Hükümetler, telif hakkı korumasını hem esas (WIPO İnternet Antlaşmaları'nı uygulayarak) hem de uygulama mekanizmaları açısından (en azından, TRIPS'in şartlarını yerine getirerek) güncellemelidir. Hedef, ihlallere karşılık vermek ve ihlalleri engellemek üzere sektörler arasında işbirliğini güçlendirici teşvikler sağlayan, uluslararası normlara saygılı, sorumlu iş pratiklerini destekleyici, araçlara aşırı yükler getirmeyen ve mahkemelere uygun bir rol biçen, dengeli ve gerçekçi bir sorumluluk çerçevesinin oluşturulması olmalıdır. Telif hakkı ihlaliinde sorumluluk kurallarının uygulanabilirliğine ilişkin her mevzuat, bu kuralların dijital ağ ortamındaki bütün paydaşlara nasıl uygulanacağını dikkatli bir biçimde araştırmalıdır.</p>	<p>Türkiye 2001 yılında 4630 sayılı Kanunla 5846 sayılı yasada yaptığı değişiklikle 1996 WIPO İkiz Sözleşmelerini ve AB'nin 2001/29 sayılı Direktif hükümlerini kısmen de olsa mevzuatına almıştır.</p> <p>Bu doğrultuda, anılan sözleşmelerin asgari standartlarının sağlandığı söylenebilir. Ancak özellikle AB Direktifinde yer alan istisnalara yasada yer verilmemesi ve bağlantılı hak sahibi olan icracı sanatçılar ile fonogram ve film yapımcılarının haklarının anılan direktif ve WIPO Sözleşmelerinden daha geniş olması eleştirilmektedir.</p> <p>5846 sayılı Yasada 2004 yılında 5101 sayılı yasayla yapılan değişiklikle, bir yandan DMCA içinde yer alan "Uyar ve Kaldır" ("Notice and take-down") ilkesi Yasaya konulmuş ve diğer yandan İnternet Servis Sağlayıcıların (ISS)</p>

IV. TELİF HAKLARI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Yeni çerçeveye yapılan en önemli katkıyı, her ikisi de 2002'de yürürlüğe giren WIPO Telif Hakkı Antlaşması ile WIPO İcralar ve Fonogramlar Antlaşması ("WIPO İnternet Antlaşmaları") oluşturmaktadır. Veri tabanlarının korunması ile radyo/TV yayıncılarının ve görsel-işitsel icracıların korunmasına ilişkin tartışmalar WIPO bünyesinde devam etmektedir.</p> <p>WIPO İnternet Antlaşmaları'nda yer alan iki kritik yükümlülük unsuru, teknolojik önlemlerin sahteciliğe karşı korunması ve bilgi yönetimine ilişkin hakların bütünlüğünün korunmasıdır. ABD'de bu yükümlülükler, mahkemeler tarafından uygulanıp yorumlanan ve kanun koyucu tarafından gözlenen Dijital Milenyum Telif Hakları Yasası'yla (DMCA) uygulanmaktadır.</p>	<p>Yönergesi de dahil olmak üzere, bu antlaşmaların uygulanmasını izlemeye devam etmelidir.</p> <p>İş dünyası, hak sahiplerine tanınmış olan hakların uygulanması için mevcut telif hakları mevzuatını kullanmaya devam etmelidir. İş dünyası, aynı zamanda, yeni ihlal türlerine karşı, telif hakları korumasının nasıl daha verimli ve etkili biçimde ve daha ucuza sağlanabileceği konusunda bir uzlaşma arayışına girmelidir, bu arada, DMCA veya AB Telif Hakları ve E-Ticaret Yönergesi gibi ulusal mevzuatlarda ya da WIPO Antlaşmaları'nda belirlendiği şekliyle, tüm paydaşlar arasındaki hassas menfaat dengesi korunmalıdır.</p> <p>AB E-Ticaret Yönergesi kabul edilmiştir ve 2002 yılında yürürlüğe girmiş olması gerekmektedir. Online telif hakkı ihlalinde aracılardan sorumlulukları konusunda,</p>	<p>Servis sağlayıcıların sorumlulukları üzerindeki sınırlamaları belirleyen her çerçeve mevzuat, uğranılan zarar ve diğer parasal tedbirlerle sınırlı tutulmalıdır. İhtiyati tedbir ve diğer hakkaniyete uygun tedbir biçimleri, bu alanda gelişmekte olan hukuka konu edilmelidir.</p> <p>Avrupa'da, AB üye ülkeleri ve aday ülkeler, diğer hususların yanında, WIPO İnternet Antlaşmaları'nın bir uygulaması olan, bilgi toplumunda telif hakları ve bağlantılı hakların bazı bakımlardan uyumlaştırılmasına ilişkin AB Yönergesi'ni (2001/29) uygulama sürecindedir. Avusturya, Danimarka, İtalya, Almanya, Yunanistan ve İngiltere 2003 yılı içinde yeni telif hakkı mevzuatını yürürlüğe koymuştur.</p>	<p>sorumluluğu belirlenmeye çalışılmıştır.</p> <p>Yapılan düzenlemedeki ISS'la ilgili hükümler özellikle AB'nin e-ticaret direktifinde kabul edilen ilkelere aykırıdır. Öncelikle "servis sağlayıcı", "bilgi içerik sağlayıcı" gibi kavramlar birbirine karıştırılmıştır. Ayrıca gerek AB'de ve gerekse uluslararası literatürde, bilgi toplumunun olmazsa olmaz bir ayacı kabul edilen ISS'ların sorumluluklarının sınırlandırılması genel bir ilke iken, ISS'lara kabul edilemeyecek mükellefiyetler yüklenmiştir.</p> <p>5101 sayılı Kanun ile, AB müktesebatına uyum sağlamak amacıyla veri tabanlarında koruma sağlamaya yönelik düzenleme yapılmıştır. Buna göre veri tabanı yapımcısına, aleniyet tarihinden itibaren 15 yıl koruma sağlanacaktır. Veri tabanının içeriğinde esaslı bir değişiklik getiren ve yeni bir</p>

IV. TELİF HAKLARI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Avrupa'da da Telif Hakları Yönergesi'nin uygulanmasına ilişkin benzer bir tartışma sürmektedir. Bu arada, AB üye ülkelerinin çoğunda mevcut olan analog şahsi kopyalama ücretlendirme sistemleri, bu tür teknolojik önlemlerin etkili bir pazar uygulamasının bulunmadığı hallerde, dijital kayıt araçlarına ve aygıtlarına da teşmil edilmektedir.</p> <p>Yeni teknolojiyle gündeme gelen bir diğer husus da İnternet Servis Sağlayıcıları'nın (ISP) sorumluluğudur. ABD'de, online ihlali sınırlamak üzere hak sahipleriyle işbirliği yapan servis sağlayıcılara, ihlale ilişkin bir uyarı alır almaz, izinsiz materyali ortamdan kaldırma zorunluluğu getiren "Uyar ve Kaldır" ("Notice and take-down") sistemine uyarak, mali sorumluluğa karşı güvenli limanlar sunma hususunda DMCA kapsamında anlaşmaya</p>	<p>karşılıklı olarak kabul edilebilir düzenlemelerin -AB E-Ticaret ve Telif Hakları Yönergeleri'nde olduğu gibi- gerçekleştirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Hak sahiplerinin ve aracılarn ortak hedefi, pürüzsüz ve güvenli bir dolaşımın sağlanması ve dünya çapındaki ağlara yüksek kaliteli, yaratıcı ve çeşitli bir içeriğin sunulması olmalıdır.</p>		<p>yatırım gerektiren nicelik ve nitelik açısından yapılan her türlü ekleme, çıkarma veya değişiklik sonucu bu yeni yatırımdan doğan veri tabanı kendi koruma koşullarına hak kazanacaktır.</p> <p>Yapılan düzenleme ile, korsanla mücadelede önemli tedbirler getirilmiştir.</p> <p>Özellikle eser, icra ve yapımların tespit edildiği kitap, kaset, CD, VCD, DVD gibi taşıyıcı materyallerin sokaklarda satışı "yasal olarak" engellenmiştir. Yeni düzenlemeyle yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışı yasaklanan bandrollü nüshalara, genel kolluk ve zabıta güçlerince görüldüğü yerde el konulacak, toplanan nüshalar yetkili mercilere iletilecektir.</p> <p>Korsan basım, yayım ve dağıtımı yapılan materyal hakkında mahkeme tarafından bir daha</p>

IV. TELİF HAKLARI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>varılmıştır. DMCA gibi, bazı uluslararası yasalar da ihlalcı davranışların tanımının yapılmasına (örn. AB Telif Hakları Yönergesi) ya da kanuni yollardan servis sağlamakta olan ISP'lerin sorumluluğunun tanımlanmasına (örn. AB E-Ticaret Yönergesi) katkıda bulunmuştur. Ne var ki, diğer bazı ülkeler gibi, AB ve Japonya kanunlarında da DMCA'nın ayrıntılı "Uyar ve Kaldır" sistemi yer almamaktadır.</p> <p>Yaygın taklitçilik ve korsanlık, tüketicileri ve eser sahiplerini riske sokmaktadır. Bu faaliyetler ekonomilerin iş olanaklarını ve vergi gelirlerini çalmakta ve meşru yollardan verilen online hizmetlerin büyümesine engel olmaktadır. Etkin bir şekilde korunamayan telif hakları değerli içerik yaratma ve yaymada teşvik işlevi görmemektedir. Hakların korunamamasından en çok zarar görenler yerel eser</p>			<p>kullanılmamak üzere imha kararı verilebileceği gibi aynen veya vasıfları bozularak hammadde olarak satışına da hükmedilebilecektir.</p> <p>Meslek birliklerinin yükümlülükleri ve tarife tespitine ilişkin esaslar yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, birlikler temsil ettikleri eser, icra, fonogram ve yapımlar ile üyelerine ilişkin tüm bilgileri Kültür Bakanlığı'na bildirecek ve ilgili kişilere açık bu bilgileri 3 ayda bir güncelleyecektir. Birlikler, üyelerinin haklarının idaresini hakkaniyete uygun koşullarda sağlamak ve elde ettikleri gelirleri dağıtım planlarına uygun olarak hak sahiplerine dağıtmakla yükümlü olacak ve birliklerin hesapları yeminli mali müşavirlerce denetlenecektir.</p>

IV. TELİF HAKLARI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
sahipleri ve üreticilerdir. Ancak, WIPO dahilinde etkin uygulama standartları hakkında yürütülen tartışmalarda hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir ve tartışmalar uluslararası ticaret rejimine ilişkin ihtilafların gölgesinde kalmaya devam etmektedir.			

1. Toplu Yönetim ve Lisanslama

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Yeni teknolojiler, hak sahiplerinin eserlerini yaymaları ve bunlardan ekonomik fayda sağlamaları için yeni imkanlar yaratmakta, bu şekilde doğrudan lisanslama için ilave fırsatlar sunmaktadır. Dijital hak yönetim sistemleri, hak sahibinin yatırımlarını korurken tüketicilerin kullanımları için para ödemelerini sağlayacak şekilde tasarlanmaktadır. Ne var ki, bu tür sistemlerin	İş dünyası, ilgili bütün taraflara eşit fayda sağlayan, yeni gelişmekte olan eser pazarlama ve dağıtım teknolojilerini desteklemektedir. İş dünyası, ayrıca, şeffaflık ve iyi idare ilkelerine saygı gösterilmesi şartıyla, toplu lisanslamanın gönüllü bir temelde sürdürülmesini de desteklemektedir.	Hükümetler, yetki devrine değil ancak telif haklarının idaresine ve toplu lisanslamaya izin vermelidir.	5101 sayılı Kanunla Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle toplu yönetim ile görevli meslek birliklerine, gerek hak takibi yaptıkları kullanıcılara yönelik (lisans tarifelerin tespiti gibi) gerekse üyelerine yönelik (tahsil olunan bedellerin dağıtımı gibi) hususlarda yeni yükümlülükler yüklenmiş ve üzerlerindeki denetim artırılmıştır.

1. Toplu Yönetim ve Lisanslama (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
yaygın pazar uygulamaları henüz hayata geçirilmemiştir.	doğrudan lisanslama ve münhasır olmayan yetkilendirme olanaklarını ve yeni teknolojilerin sunduğu fırsatları değerlendirecektir.		Ayrıca, umuma açık mahaller ile radyo ve televizyon kuruluşları gibi yerlerde kullanılan eser, icra, fonogram, yapımlar ve yayınlar üzerinde hak sahibi olanların hak takibini sadece meslek birlikleri eliyle yapabilecekleri kabul olunmuş ve bu şekilde mevzuat hem uluslararası alanla uyumlaştırılmış hem de meslek birlikleri daha güçlü hale getirilmiştir. Ancak hak takibiyle ilgili usulü belirleyen hükümler ve buna bağlı Yönetmelikteki belirsizlikler sebebiyle pratikte meslek birlikleri ile kullanıcılar arasında yaşanan sorunlar devam etmektedir. Kullanıcılar ile meslek birlikleri arasında uzlaşmayı sağlayıcı mekanizmalar en kısa zamanda hayata geçirilmelidir. Ayrıca, yine 5101 sayılı Yasayla getirilen önemli bir yenilik, meslek birliklerinin temsil ettikleri eser, icra, fonogram ve yapımların tespitine yönelik oluşturulması planlanan veri

1. Toplu Yönetim ve Lisanslama (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			tabanıdır. Bu veri tabanının bir an önce oluşturulması, pratikte yaşanan sorunların çözümü açısından son derece önem taşımaktadır. Meslek birlikleri açısından bir diğer önemli nokta da, toplu idare ve lisanslama konusundaki yetkilerinin, yeni teknolojilerin yarattığı imkanlar gözönüne alınarak yeniden değerlendirilmesidir.

2. Eserlerin Lisanslanmasına ve Korunmasına Destek Olan Teknolojik Yöntemlerin Hukuki Korunması

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Sanat eserlerinin pazarlanması ve dağıtımı için çok yönlü araçlara ihtiyaç vardır. Telif hakkı alınmış eserlerin uluslararası düzeyde yasadışı istismarına son vermek için etkili ve dengeli girişimlerin gerekli olduğu anlaşılmaktadır.	İş dünyası, hak sahiplerinin meşru menfaatlerinin karşısına çıkan yeni sorunlarla baş edebilmek için, teknik koruma önlemlerinin kabulü ve uygulamaya konulması ve düzenli olarak güncellenmesi yönündeki çabalarını yoğunlaştırmalıdır. (Ayrıca bakınız: Bölüm B, I “Uygulama Sorunları”).	Hükümetler, etkili teknolojik koruma önlemleri için ve sahtecilikle ilgili faaliyetlere ve düzeneklere karşı hukuki çerçeveler de dahil olmak üzere, 1996 tarihli WIPO Antlaşmaları’nı acilen ve eksiksiz bir biçimde yürürlüğe koymalıdır. Hükümetler, pazarda başarısızlık durumu ya da sektörde kabul edilen	1996 WIPO Sözleşmeleri ve AB Direktifinin aramış olduğu “teknolojik yöntemlerin korunmasına” ilişkin düzenlemeler yetersiz olsa da mevzuatımızda yer almaktadır.

2. Eserlerin Lisanslanmasına ve Korunmasına Destek Olan Teknolojik Yöntemlerin Hukuki Korunması (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
		standartlarla uyumun sağlanması dışında, teknik koruma önlemlerinin kullanımına veya yerleştirilmesine müdahale etmekten kaçınmalı ve sektör içi anlaşmaların uygulanmasına izin vermelidir.	

3. Manevi Haklar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Eser sahipleri ve icracı sanatçılar, manevi haklarına özellikle üçüncü kişiler tarafından saygı gösterilmesi ve eserlerinin veya icralarının dijital ağ ortamında aşırı manipüle edilmemesi için güvenceler aramaktadırlar.	İş dünyası, son tahlilde hem yapımcılara hem de icracılara/eser sahiplerine fayda sağlayacak olan, eserlerden etkili bir şekilde yararlanılmasına -türev eserlerin yaratılması da dahil olmak üzere- olanak veren pratik kuralların oluşturulması için çalışmaktadır.	Hükümetler, manevi haklar konusunda, sektördeki ekonomik yapının gereklerini ve geleneksel teamülleri zedelemeksizin, eserlerin ve icraların üçüncü kişiler tarafından tahrifine engel olacak bir yaklaşım benimsemelidir.	Mevzuatımız, eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinin manevi haklarını en geniş şekilde tanımaktadır.

4. Görsel - İşitsel İcracıların Korunması

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Görsel-işitsel icracılar, 1996 tarihli WIPO Anlaşmaları'na ilişkin müzakereler başladığından beri hakları ile ilgili düzenlemelerin uluslararası düzeyde güncellenmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Aralık 2000'de toplanan WIPO Diplomatik Konferansı, böyle bir yaklaşımın benimsenmesini sağlamakta başarısız olmuştur.	İş dünyası, bu müzakerelere aktif olarak katılmakta ve herhangi bir yeni kuralın icracıların haklarının korunmasını düzenlerken, aynı zamanda görsel- işitsel yapımların yaratılma ve dağıtım sürecine dahil olan bütün tarafların çıkarlarını gözetmesini sağlayacak şekilde, usulüne uygun olarak uygulanmasını temin etmeyi sağlamayı amaçlamaktadır.	Hükümetler, film yapımı ve dağıtımı ile bu etkinliklere yapılan büyük yatırımların özel şartlarını kabul etmelidir. Hak devrinin tanınması şartı gibi konulara Antlaşma'da yer verilmeli, böylece film yapımına ve dünya çapında dağıtımına ilişkin kanun ve/veya uygulamalar tanınmalıdır.	Görsel/işitsel eserlerdeki icracı sanatçıların haklarının korunması önemli bir sorundur. Türkiye'deki yasal düzenlemede, görsel/işitsel icracıların farklı bir düzenlemeye tabi olmadığı görülmektedir. Ancak görsel/işitsel sektörün özellikleri ve ihtiyaçları müzik sektöründen farklılıklar göstermekte olduğundan mevcut düzenlemelerin uluslararası alanda da mevcut olan ayırım çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

V. COĞRAFİ İŞARETLER

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Şaraplar ve alkollü içecekler dışındaki malların (ve hizmetlerin) daha iyi korunması, bazı gelişmekte olan ülkeler için çekici olduğu kadar, yerel ürünleri, teknikleri ve know-how'ı korumak isteyen gelişmiş	Gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ülkelerde, şaraplar ve alkollü içecekler dışındaki bazı ürünlerin (örneğin, tarım ve tüketim malları) üreticileri, ürünleri için coğrafi işaret koruması sağlayacak bir sistemden	Doha Bildirgesi'nin ardından, DTÖ, hem şaraplar ve alkollü içecekler için çok taraflı bir coğrafi işaret beyan ve tescil sisteminin kurulması, hem de şaraplara ve alkollü içeceklerle uygulanan güçlü korumanın	Türkiye'de TPE nezdinde coğrafi işaretler, 27 Haziran 1995 tarihli ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca tescil edilerek korunmaktadır.

V. COĞRAFI İŞARETLER (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
ülkelerdeki pek çok sanayi ve tarım sektörünün de ilgilenmekte olduğu bir husustur.	yararlanma konusuna ilgi göstermektedir. İş dünyası, hükümetleri, bu yönde bir gelişmenin özellikle marka sahiplerinin menfaatleri üzerindeki etkilerini dikkatle incelemeye çağırmaktadır. Bu tartışmalar, ele alınan hususların başta markalar olmak üzere diğer fikri mülkiyet haklarıyla ilgisini değerlendirmek üzere TRIPS Konseyi'nde gündeme alınacaktır. Tarımsal mevzularla ilgili müzakereler kapsamına alınmaları, konuya izole bir bakış ve yerleşik haklara yersiz müdahale riski yaratacaktır.	diğer ürünlere de uygulanması konusunu tartışmaktadır. Hükümetler, geciktirilmeden başlaması gereken coğrafi işaret korumasının kapsamının genişletilmesi konusundaki tartışmaları, şaraplar ve alkollü içecekler için beyan ve tescil sistemi üzerine yürütülen Özel Müzakere Oturumu tartışmalarından ayrı tutmalıdır.	Dünyadaki uygulamalara paralel olarak, ticaret ve hizmet markalarına kıyasla öncelik ve üstünlük tanınmış olan coğrafi işaretler, tek başına marka olarak kullanılsa da marka ile birlikte kullanılabilir. Ürünlerde tescil edilmiş işaretin ticari amaçlı olarak kullanımıyla ürünün sicilde gösterilen kalite, ün ve diğer özelliklere uygun üretildiği garanti edilmekte ve ulusal, bölgesel, yöresel kültür öğeleri ekonomik bir katma değer yaratmaktadır. Türkiye ulusal düzeyde coğrafi işaret tescillerini yaygınlaştırmalıdır. Türkiye'de coğrafi işaretlerle bağlantılı "ürün" kapsamı geniş tutulmuş (tüm doğal ve tarımsal ürünler, gıda maddeleri, alkollü içkiler, madencilik ve sanayi ürünleri, yöresel el sanatları) oysa AB Konsey Tüzüğü [1992] kapsamında yalnızca tarım ürünleri ve gıda maddeleriyle sınırlandırılmıştır. Ayrıca

V. COĞRAFİ İŞARETLER (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			<p>Türkiye'de AB'nin şaraplar ve alkollü içkiler için getirdiği kurallar kadar güçlü, ayrıntılı ve mutlak bir koruma getirilmemiştir.</p> <p>Öncelikle, Türkiye genelinde bir ürün kalite ve menşe güvenlik alanı yaratılmalı, ürünler kategorize edilerek envanteri çıkarılmalı; coğrafi işaret tescili teşvik edilmelidir. Belirlenecek standartlar ve oluşturulacak denetim mekanizmalarıyla coğrafi niteliklerine özgü farklılığıyla tanınmış ürünlere olan güven kalıcı kılınmalıdır. Bu özelliğe haiz ürünlerin paketleri üzerinde kalite standardının ve tescilli coğrafi işaretin belirlenmesini öngören yasal düzenleme yapılmalıdır. AB'deki tarım ürünleri ve gıda maddeleri tescil listelerine uygun Türkiye menşeli ürünlerin (örneğin, Türkiye'deki çeşitli peynirler) ulusal tescili yapılmalı ve Topluluk içinde tescil başvurusu girişiminde bulunulmalıdır.</p> <p>Bir ürünün belirli coğrafi</p>

V. COĞRAFİ İŞARETLER (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			işarete uygun niteliklerde olup olmadığının denetlenmesi zorunludur. Gerek 555 sayılı KHK'da ve gerekse Uygulama Yönetmeliği'nde belirtilmesine rağmen "denetim biçimini ayrıntılı olarak açıklayan bilgiler" uygulanmamakta ve bu konuda yapılan itirazlar değerlendirilmemektedir. Mevcut olumsuzluğun giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

VI. BİTKİ ÇEŞİDİ HAKLARI

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Bitki çeşidi hakları (PVR) yeni geliştirilmiş bitki çeşitlerini korumaktadır. Bu haklar, başarılı türlerin yetiştiricilerine bunların çoğaltılmasını kontrol etme imkânı vermekte ve lisanslama yoluyla, bunları üretmek için yaptıkları önemli kaynak ve zaman	İş dünyası, Uluslararası Gıda ve Tarım İçin Bitkisel Genetik Kaynaklar Anlaşması'nın (PGRFA) imzalanmasıyla sonuçlanan tartışmalara yapıcı bir şekilde dahil olmuştur. Bu anlaşma, nihai ürünlerin ticari suistimalinden doğan kazançların paylaşımına	Hükümetler PGRFA'yı uygulayacak ve etkilerini izleyeceklerdir. Anlaşma beklendiği gibi işlerse, başka ürünlerin de anlaşmaya eklenmesi sağlanmalıdır.	Fikri mülkiyet haklarının bir diğer türü olan yeni bitki çeşitlerinin korunmasına ilişkin olarak son birkaç yıldır süregelen yasal düzenleme çalışmaları sonuçlanmış ve 15.01.2004 tarihli Resmi Gazete'de 5042 sayılı "Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına

VI. BİTKİ ÇEŞİDİ HAKLARI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
yatırımlarından bir getiri elde etmelerini sağlamaktadır. Söz konusu haklar özellikle yetiştirici ve çiftçilerin ihtiyaçlarına uyarlanmış olmakla birlikte, genetik buluşlar üzerindeki patent haklarıyla kolayca bir arada var olabilmektedir. TRIPS'in hükümleri üye ülkelerin bitki çeşitliliğini korumalarını öngörmekte ve bu nedenle bugün 50'nin üzerinde ülkede geçerli olan PVR gün geçtikçe daha yaygın hale gelmektedir	ilişkin hükümler doğrultusunda, listelenmiş temel mahsulün genetik malzemesinin serbestçe el değiştirebilmesini sağlamaktadır. El değiştirme, ayrıntıları belirlenecek olan standart bir Malzeme Devir Anlaşması'na (MTA) tabi olacaktır. İş dünyası, adil ve uygulanabilir bir MTA için müzakerelere destek verecektir.		<p>İlişkin Kanun" yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca uygulanacak olan Kanun kapsamındaki yönetmeliklerin hazırlıkları devam etmektedir.</p> <p>Bu kapsamda hem Gümrük Birliği hem de TRIPS kapsamındaki taahhütlerimiz arasındaki bu düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu alanda uluslararası bir düzenleme olan "Yeni Bitki Çeşitlerinin Korunmasına İlişkin Uluslararası Birlik Anlaşması"na (UPOV) katılım için Türkiye Nisan 2004'te başvuruda bulunmuştur.</p> <p>Tohumlar, üretme materyalleri ve bitki çeşidi hakları ile ilgili olarak, Mayıs 2003'te, yeni tohum çeşitlerinin dahil edilmesine ilişkin uygulama mevzuatı ve bitki çeşitlerinin tescil edilmesi konusunda bir değişiklik kabul edilmiştir. Bu</p>

VI. BİTKİ ÇEŞİDİ HAKLARI (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			<p>mevzuat, AB müktesebatı ile kısmen uyumludur. Tür Koruma Yasası, Bitki Türlerinin Korunması İçin Uluslararası Birlik (UPOV) tarafından onaylanmıştır. Bu onay Türkiye'nin UPOV Sözleşmesi'ne imzacı olması için önemli bir adımdır.</p> <p>PGRFA ve Tür Koruma Yasasının uygulamaya sokulmasında, Türkiye'nin şimdiki ve gelecekteki tarım politikaları da değerlendirilmeli ve Türkiye'nin halen gelişmekte olan tarım politikalarının zarar göreceği olması durumunda özellikle tohumlar, üretim materyalleri ve bitki çeşitleri ile yeni bitki türleri konularında yerli tarımı koruyucu tedbirlerin alınması gerekliliği de değerlendirilmelidir.</p>

VII. TİCARİ SIRLAR¹

Veri Münhasıriyeti

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Araştırmaya dayalı ecza ürünleri ve tarımsal kimya şirketlerinin, inovasyon niteliğindeki ecza ve tarımsal kimya ürünlerine pazarlama ruhsatı almak için harcadıkları yoğun çabalar sonuç vermiş ve üye ülkelerden veri münhasıriyetini sağlamalarını isteyen TRIPS tarafından tanınmıştır. TRIPS Madde 39.3, DTÖ üyelerine, bir düzenleme kuruluşuna teslim edilmiş olan bütün tescilli bilgilerin haksız ticari kullanımdan korunması için, bir veri münhasıriyeti süresi koyma mecburiyetini getirmektedir. Az gelişmiş olanlar hariç, DTÖ'ye üye bütün ülkeler, 1 Ocak 2000'den beri TRIPS'in veri münhasıriyetine ilişkin hükümlerini uygulamaya mecbur tutulmaktadır. Aralarında bazı gelişmekte	DTÖ'ye üye gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tamamının TRIPS Madde 39.3'te belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmemesi, iş dünyasında hayal kırıklığı yaratmaktadır. İş dünyası, ABD ve AB'nin benimsediği veri münhasıriyeti yaklaşımının, TRIPS Madde 39.3'ün getirdiği yükümlülüğü yerine getirirken bütün DTÖ üyelerince model alınması gerektiği görüşündedir. Bu yaklaşıma göre, halen, bilgilere 5 ila 10 yıl arasında değişen koruma süreleri tanınmaktadır. Aynı süreler, yeni kimyasal ürünler için, bu yönde bilgi talep eden başka bir ülkede ilgili makamlara sunulan, ürünün önceden onaylandığını gösteren kanıtlar için de geçerlidir.	Hükümetler TRIPS Madde 39.3'te belirtilen yükümlüklerini, AB ve ABD tarafından uygulandığı şekliyle yerine getirmelidir.	Türkiye, taraf olduğu uluslararası sözleşmeler çerçevesinde, veri münhasıriyetini uygulamakla yükümlüdür. Konu, 2002, 2003 ve 2004 AB İlerleme Raporlarında da olumsuzluk unsurlarından biri olarak yer almaktadır. Fikri mülkiyet hakları konusundaki bir diğer olumsuzluk, Mayıs 2004'te AB'nin yanı sıra, ABD Ticaret Temsilciliği (USTR)'nin aynı konu nedeniyle Türkiye'nin fikri mülkiyet haklarını ihlal eden ülkeler arasındaki konumunu, "İzleme Listesi"nden (Watch List), daha olumsuz olan "Öncelikli İzleme Listesi"ne (Priority Watch List) almasıyla yaşanmıştır.

¹Bu bölümde, TRIPS Anlaşması Madde 39.3'ün konusunu oluşturan, ecza ve tarımsal kimya ürünlerini pazarlama onayı almak için hükümetlere sunulan gizli bilgilerin korunması üzerinde durulmakta ve konunun giriş bölümünde tartışılan daha kapsamlı yönleri ele alınmamaktadır.

Veri Münhasıriyeti (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
olan ülkelerin de bulunduğu pek çok DTÖ üyesi daha şimdiden TRIPS'le uyumlu veri münhasıriyeti kanunları çıkarmıştır. Ne var ki, aralarında bazı yeni sanayileşmekte olan ülkelerin de bulunduğu diğer DTÖ üyeleri bunu gerçekleştirememiştir ve TRIPS Madde 39.3'te yer alan mecburiyetin kabul edilmiş yorumuna karşı çıkmaktadır.			

VIII. YENİ FİKRİ MÜLKİYET HAKKI ŞEKİLLERİ VE TEKNOLOJİLER

1. Bilgi Ürünleri (Veri tabanları)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Elektronik veri tabanları, dünya çapında bir bilgi pazarının gelişmesinin vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. İşletmeler tarafından toplanan, işlenen ve dağıtılan bilginin sürekli artan hacmi, yeni ürün ve hizmetlere yapılan yatırımlarda buna paralel bir artış gerektirmektedir. Telif hakkı koruması, her çeşit veri tabanı için yeterli koruma sağlamamaktadır. Bu alanda hissedilen daha kapsamlı bir koruma ihtiyacı, AB'nin, ciddi bir yatırım yapılmış veri tabanlarının önemli bölümlerinin haksız bir biçimde ele geçirilmesini yasaklamak suretiyle, kendine özgü bir koruma sağlayan bir yaklaşım benimsemesine neden olmuştur. AB aday ülkeleri ile Meksika ve Güney Kore gibi birkaç ülke daha bu örneği benimsemiştir.</p> <p>ABD'de, veri tabanı üreticilerinin yatırım ve</p>	<p>İş dünyası, kullanıcıların meşru menfaatlerini de koruyacak yeterli bir hukuki koruma sağlanması için, ulusal ve uluslararası düzeyde veri tabanlarının korunmasına ilişkin tartışmaları yakından takip etmelidir.</p>	<p>Telif Hakkı, İcralar ve Fonogramlar hakkındaki WIPO İnternet Antlaşmaları 1996'da yürürlüğe girdiğinde, bilgi toplumunda içerik koruması için geliştirilecek uluslararası bir çerçeveye temel olmak üzere, orijinal olmayan veri tabanlarının korunmasına ilişkin uluslararası bir araç teklif edilmişti. Hükümetler, WIPO İnternet Antlaşmaları üzerinde fikir birliğine varmış oldukları halde, veri tabanı koruması henüz "tamamlanmamış bir iş" olarak durmaktadır.</p> <p>Veri tabanlarının korunması hakkında uluslararası bir anlaşma olasılığı üzerindeki tartışmalar, 1996'dan beri WIPO Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Daimi Komitesi bünyesinde devam etmektedir.</p> <p>Ulusal düzeyde, ABD'de veri tabanı üreticilerinin yatırım</p>	<p>5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa 5101 sayılı Yasayla eklenen Ek madde 8 uyarınca, veritabanlarıyla ilgili sui generis koruma, AB müktesebatına uygun olarak mevzuatımıza girmiştir.</p>

1. Bilgi Ürünleri (Veri tabanları - Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>çalışmalarının rekabetçi amaçlarla haksız yollardan ele geçirilmesini yasaklamaya dayanan farklı bir yaklaşım halen mütalaa edilmektedir.</p> <p>Yetkili mahkemelerin verdiği kararlar yoluyla veri tabanı üreticilerinin yetenek, çaba ve emeklerine belli ölçülerde bir telif hakkı koruması sağlanmaktadır (örn. Avustralya, Güney Afrika ve bir ölçüde Hindistan'da; Kanada Federal Temyiz Mahkemesi'nin 2004 yılının ilk yarısında bir karara varması beklenmektedir).</p> <p>Kullanıcı açısından, aşırı geniş bir korumanın, bilgi akışını ve ticaretini engelleyeceğine dair endişeler mevcuttur, ancak böyle bir korumadan yana olanlar, uygun mevzuat yoluyla bu tür olumsuzlukların giderilebileceğine inanmaktadırlar.</p>		<p>ve çalışmalarının rekabetçi amaçlarla haksız yollardan ele geçirilmesini yasaklamaya dayalı farklı bir yaklaşım halen görüşülmektedir.</p>	

2. Yerel / Toplumsal / Geleneksel Haklar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Sanayileşmekte olan ülkelerdeki bitki ve hayvan türleri ile geleneksel bilgi ve ilaçlara olan ticari ilginin giderek artması, bundan önce kamuya ait olduğu varsayılan bu tür kaynakların mülkiyeti sorununu gündeme getirmiştir. Mevcut fikri mülkiyet hakları sistemi, gerçek ve tüzel kişilere, bitki çeşitliliği gibi ticari bakımdan değer taşıyan kaynakları sahiplenme hakkını tanıdığı için eleştirilmektedir. Aynı zamanda, bu kaynakları ellerinde bulunduranların kendileri, toplumsal fikri mülkiyet hakları kavramı üzerinde düşünmeye başlamışlardır. Mevcut fikri mülkiyet hakları, geleneksel ve biyolojik kaynaklardan yararlanmak için hangi noktaya kadar uygun bir çerçeve oluşturabilir? Yeni bir fikri mülkiyet hakkı türü (kendine özgü) gerekli midir? Yoksa, bu konulara en uygun çözüm, fikri mülkiyet hakları sisteminin dışında mı aranmalıdır?</p>	<p>İş dünyası, geleneksel bilgi ile fikri mülkiyet hakları arasındaki ilişkiyi tanımlama sürecine gönüllü olarak katılmaktadır. Kendine özgü her yeni hakkın biçimi, büyük ölçüde, söz konusu hakkın genelde üzerinde henüz bir uzlaşma sağlanamamış amaçları doğrultusunda belirlenecektir. İş dünyası, toplumsal ve yerel fikri mülkiyetin korunmasıyla ilgili pratik tekliflere açıktır ve bu konuda yapıcı tartışmalar başlatmıştır. Geleneksel bilgi için geliştirilecek kendine özgü herhangi bir sistem, patent gibi temel fikri mülkiyet haklarıyla bir arada yaşayacak şekilde tasarlanmalıdır. Bunun da ötesinde, kamusal alan çok dar bir şekilde tanımlanmamalı veya iyi bir neden olmaksızın ihlale açık bırakılmamalıdır.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: ICC, özellikle WIPO Hükümetlerarası Komitesi bünyesinde, diğer ilgili taraflarla diyaloga katılmaktadır. ICC'nin "Geleneksel Bilginin Korunması"</p>	<p>Biyoçeşitlilik Sözleşmesi'ni takiben, birçok hükümet biyolojik kaynaklara erişimi düzenleyen mevzuatları kabul etmiş ya da kabul etmek üzeredir.</p> <p>Hükümetler, fikri mülkiyet hakları üzerinde herhangi bir etkisi olan her mevzuatın TRIPS'le uyumlu olmasını sağlamalıdır.</p> <p>WIPO, özellikle Hükümetlerarası Fikri Mülkiyet ve Genetik Kaynaklar, Geleneksel Bilgi ve Folklor Komitesi'nin toplantılarıyla, geleneksel bilgi alanındaki farklı paydaşların ihtiyaçlarını tanımlama ve değerlendirme konusundaki çalışmalarını tamamlamıştır ve şu anda, aktif biçimde, bu alandaki taleplerin en iyi nasıl karşılanabileceği konusunu ele almaktadır.</p> <p>Geleneksel bilgiye ve genetik kaynaklara sahip olan ülkeler, bunları sınıflandırarak ve</p>	<p>Ülkemizdeki geleneksel biyolojik kaynakların, bitki ve hayvan türlerinin oldukça geniş olmasından hareketle, bu kaynakların sınıflandırılması ve belgelenmesi çalışmaları başlatılmalıdır. Biyoçeşitlilik Sözleşmesinin fikri mülkiyet hakları ile ilgili bölümlerinin TRIPS Anlaşması kapsamına alınmasına yönelik girişimler desteklenmelidir. Bunların dışında da, ülkemiz kültürel tarihi ve çeşitliliği ile geleneksel hakların korunmasını önemli bir imkan olarak değerlendirmelidir.</p>

2. Yerel / Toplumsal / Geleneksel Haklar (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<i>başlıklı tartışma raporu, yerel bilgiyi korumaya yönelik, kendine özgü herhangi bir sistemde elde edilebilecek avantajları ve karşılaşılabilecek güçlükleri ortaya koymaktadır.</i>	belgeleyerek (örn. veri tabanlarında) sözkonusu sürece katkıda bulunabilirler.	

3. Biyoteknoloji ve Genetikte Yeni Gelişmeler

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Biyoteknoloji, ekonomik ve toplumsal değeri olan yeni ürün, hizmet ve bilgilerin, giderek daha karmaşıklaşan temel yaşam bilimleri teknolojilerince geliştirilip yayılan, hızla gelişmekte olan bir alandır. İnsan Genomu Projesi'nin tamamlanmasını izleyen genom devrimi ve o tarihten beri gerçekleşen pek çok önemli buluş, fikri mülkiyet hakları alanında çözüm bekleyen yeni sorunlar yaratmaktadır. Örneğin, genetik verilere ve kümülatif araştırma teknolojilerine erişimin korunması	İş dünyası, fikri mülkiyet korumasının uygunluğuna ilişkin kararların, gündeme gelen etik kaygılar ile fikri mülkiyet hakları aracılığıyla araştırma ve geliştirmeyi teşvik arasındaki dengeyi gözetmesini sağlamak için, bu alandaki gelişmeleri yakından takip edecektir.	Hükümetler, güçlü, öngörülebilir ve yerinde bir fikri haklar korumasının, araştırmayı, bilgi akışını ve piyasalara yeni teknolojilerin girişini teşvik ederek, biyoteknoloji sektöründe yürütülen AR-GE çalışmalarında ve ekonomik gelişmede kilit bir rol oynadığını kabul etmelidir. Güçlü bir fikri haklar koruması, çoğu sektöre yeni girmiş KOBİ'ler veya üniversitelerin ve kâr amacı gütmeyen laboratuvarların yan kuruluşları olan, giderek artan sayıdaki biyoteknoloji	Ülkemizin biyolojik kaynaklarının zenginliği biyoteknolojik ürünlerin kullanımına zemin hazırlamaktadır. Bu alandaki araştırma ve yenilik çalışmalarının desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

3. Biyoteknoloji ve Genetikte Yeni Gelişmeler (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
(araştırma sonuçlarının yayılmasını ve yeni teknolojilerin gelişimini teşvik etmek için) ile genetik buluş ve araçları ticari bakımdan koruma gereksinimi (inovasyonu ve sermaye oluşumu teşvik etmek, riskli AR-GE yatırımlarından gelir yaratmak ve hakların piyasada el değiştirmesine izin vermek için) arasında bir denge sağlanmasına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Ticari ve klinik uygulamalar yeni alanlara doğru geliştikçe, koruma standartları, erişim şartları, kamusal-özel alan, teknolojinin yayılması için yeni teknikler, araştırma muafiyetleri ve faaliyette bulunma özgürlüğü, lisanslama ve diğer sözleşme şartları ile uygun inovasyon teşvikleri gibi hususlar da gündeme gelecektir.		şirketlerinin başarısı ve pek çok durumda ayakta kalması için şarttır. Bununla birlikte, hükümetler, biyoteknoloji inovasyonunun teşvik edilmesi ve topluma sunduğu vaatlerin hayata geçirilmesi için gerekli fikri mülkiyet politikaları ile politika mekanizmalarında uygun bir denge sağlama konusunu dikkatle ele almalıdır.	

B- Fikri Mülkiyet Hakları Alanında Karşılaşılan Ortak Sorunlar

I. UYGULAMA SORUNLARI

1. Yetkili Mahkeme ve Uygulanacak Hukuk

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Tescil edilmiş fikri mülkiyet haklarının çoğu, ülkeler bazında geçerli haklardır: bunların tanınmasında, kapsamının belirlenmesinde, uygulanmasında ve geçerliliğinin saptanmasında, ulusal makamlar ve yasalar söz sahibidir. Bölgesel fikri mülkiyet hakları sistemi, AB'de olduğu gibi, çoğunlukla mevcut ulusal hakların üstünde yer almaktadır.</p> <p>Fikri mülkiyet haklarının üçüncü kişiler tarafından ihlali, genelde haksız fiil olarak kabul edilmektedir. Yargı yetkisini haksız fiilin işlendiği veya haksız fiil nedeniyle zararın oluştuğu ülke mahkemelerine veren ve ülke hukukunu geçerli sayan özel devletler hukuku kuralının, esasen ulusal düzeyde tescil edilmiş bölgesel hakların ihlaliyle ilgili davalara tam olarak uymadığı ileri sürülmektedir. Pek çok örnekte, yetkili</p>	<p>İş dünyası, örnek bir sistem oluşturmaya yönelik uluslararası girişimleri desteklemektedir. İş dünyası, özellikle, Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı'nın, özel hukuk sözleşmelerine ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi ile uluslararası yargı yetkisi konularında ortak kurallar oluşturma çabalarını ("Yargılama Projesi") desteklemektedir.</p> <p>İş dünyası, sözkonusu konvansiyonun, ileriye görebilmek ve güvenilirlik açısından çok önem taşıyan mahkeme seçimi ve mahkeme kararlarının uygulanabilirliği ilkelerine riayet etmesini beklemektedir. İş dünyası, konvansiyonun kabulü ve yaygın biçimde uygulanmasına destek olmak amacıyla, kapsamının, şirketlerin kendi aralarında yetkili mahkeme seçimine ilişkin hükümlerle</p>	<p>2002 yılında, Yargılama Projesi'ni geliştirmek için oluşturulan gayri resmi Lahey uzmanlar grubu, taslak konvansiyonun kapsamı konusunda daha dar bir yaklaşım benimsemiş ve 2003 yılı çalışma gündeminin temel başlıklarını tespit etmiştir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konvansiyonun konusunun, şirketlerin kendi aralarında yetkili mahkeme seçimi hükümleriyle sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı; - Fikri mülkiyet haklarının konvansiyonun kapsamına alınması (telif haklarının kapsama dahil edilmesi ve tescilli fikri mülkiyet haklarının kapsam dışı bırakılması teklif edilmiştir); - İhtiyati tedbir kararının alınmasında yetkili mahkeme (bunun, esas hakkında yargılama yapacak mahkemelerle	<p>Türk Hukukunda patent hakkı 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname(KHK), marka hakkı 556 sayılı Marka Haklarının Korunması Hakkında KHK, endüstriyel tasarım hakları 554 sayılı Endüstriyel Tasarım Haklarının Korunması Hakkında KHK, coğrafi işaret hakkı 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK, fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar ise 4110 sayılı ve 4630 sayılı kanunlarla değiştirilen 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun hükümleri uyarınca koruma altına alınmıştır. KHK'lar ile koruma altına alınan haklara yapılan tecavüzlerde, hak sahipleri tarafından üçüncü kişiler aleyhine açılacak hukuk davalarında yetkili mahkeme, davacının ikametgahının olduğu veya suçun işlendiği veya tecavüz</p>

1. Yetkili Mahkeme ve Uygulanacak Hukuk (Devam)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>mahkeme ve uygulanan hukuk, korunan fikri mülkiyet hakkının ihlal edildiği ülkenin mahkemesi ve hukuku olacaktır. Bu, mağduriyetin giderilmesi için, pek çok ülkede yürüyen karmaşık bir mahkeme sürecinin başlaması anlamına gelebilir.</p> <p>İhtilafın, fikri mülkiyet haklarını ilgilendiren uluslararası bir sözleşmenin ifasıyla ilgili olması halinde, taraflar sözleşmelerinde yetkili mahkemeyi ve uygulanacak hukuku seçmiş olabilirler. Yetkili mahkeme seçiminin veya tahkim hükümlerinin geçerliliği ilkesi genellikle kabul edilmektedir. Ne var ki, ihlalle suçlanan taraf, söz konusu fikri mülkiyetin hükümsüzlüğü iddiasıyla karşı dava açarsa, hakkın geçerliliğine karar verme yetkisi, normalde, söz konusu mülkiyet hakkını tanımış olan ülke mahkemelerine aittir.</p>	<p>sınırlanmasını kuvvetle savunmaktadır.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: ICC, bünyesindeki E-Ticaret, Bilgi Teknolojisi ve Telekom; Fikri Mülkiyet; ve Ticaret Hukuku ve Uygulaması komisyonlarının eşgüdümlü çalışmalarıyla, Yargılama Projesi'yle birlikte gündeme gelen hususlarda Lahey Konferansı'yla yakın işbirliğini sürdürmekte ve iş dünyasının tecrübelerini paylaşmaktadır. ICC'nin yorumları, teklif edilen konvansiyonun kapsamının, şirketlerin kendi aralarında yetkili mahkeme seçimi hükümleriyle sınırlandırılacağı yönündedir; bu, ICC'nin kuvvetle desteklediği bir yaklaşımdır.</p>	<p>sınırlandırılmaması yönünde mutabakat sağlamış gibi görünmektedir);</p> <p>- Sözleşmelerde yer alacak yetkili mahkeme seçimi maddelerinin geçerliliğini sağlayacak esasa ilişkin ve biçimsel şartların tespiti;</p> <p>- Aynı konudaki diğer konvansiyonlarla uyumsuzlukların giderilmesi.</p> <p>Avrupa'da, 2000 yılında kabul edilen, yetki ve tenfize ilişkin Brüksel Tüzüğü, elektronik tüketim malları sözleşmelerini de kapsama almak için yapılan küçük değişikliklerle, 1968 Brüksel Sözleşmesi'ni aynen korumuştur.</p> <p>Avrupa Komisyonu Mayıs 2002'de, sözleşmelere uygulanacak hukukla sınırlı olan 1980 Roma Sözleşmesi'ni geliştirmek amacıyla, sözleşme dışı yükümlülöklere uygulanacak</p>	<p>fiilin etkilerinin görüldüğü yer mahkemesidir. Üçüncü kişiler tarafından, hak sahibi aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme ise, davalının ikametgahının bulunduğu yer mahkemesidir. Coğrafi işaret hakkının niteliğine uygun olarak, Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkındaki KHK, coğrafi işaret hakkı sahibine ek bir imkan tanıyarak, coğrafi işaretin ilgili olduğu yer mahkemesini de yetkili kılmıştır.</p> <p>Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun hükümleri uyarınca koruma altına alınan, eser sahibinin mali ve manevi haklarına karşı yapılmaya başlanmış olan ve sonuçlarını doğurmuş bulunan bir tecavüzün varlığı halinde, eser sahibinin ikamet ettiği yer mahkemesi, tecavüzün ref'i davasında yetkili mahkemedir. Ayrıca, bu özel yetki yanında, Hukuk Usulü Muhakemeleri</p>

1. Yetkili Mahkeme ve Uygulanacak Hukuk (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Sonuçta, duruşmaların ertelenmesi nedeniyle davalar uzayabilir veya çelişkili kararlarla sonuçlanabilir.</p> <p>Güçlük yaratan diğer hususlar arasında, geçici yetki ve ihtiyati tedbirin kapsamı ile yargı kararlarının uygulanmasına ilişkin sorunlar sayılabilir. Gerçekten de, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda, tahkim kararlarına ilişkin 1958 New York Sözleşmesi'yle kıyaslanabilecek, dünya çapında uluslararası bir sözleşme bulunmamaktadır.</p>		<p>hukuka ilişkin bir tüzük taslağı sunmuştur. Bu ön taslak, fikri mülkiyet haklarını kapsamı dışında tutmadığı gibi, söz konusu hakların ihlali konusunda, kanunlar ihtilafına ilişkin özel kurallar da getirmemektedir. Bu yaklaşım halen tartışılmaktadır.</p>	<p>Kanununun (HUMK) genel yetki hükmü olan 9. maddesindeki, davalının ikametgahı mahkemesi ya da HUMK'nun diğer yetki hükümleri uyarınca yetki kazanan yer mahkemeleri yetkili mahkemedir.</p> <p>Mali veya manevi haklara gerçekleşmesi muhtemel olan tecavüzün önlenmesi amacıyla açılacak tecavüzün men'i davasında da, yine eser sahibinin ikamet ettiği yer mahkemesi ya da HUMK'nun genel yetki hükmü olan 9. maddesi uyarınca davalının ikametgahı mahkemesidir. Maddi ve manevi tazminat davalarında ise HUMK'nun hükümlerine göre yetkili mahkeme belirlenecektir. Nitelik itibarıyla özellik arz eden ve diğer haklardan ayrılan fikri haklara ilişkin davaların, bu konuda ihtisas sahibi olan mahkemeler eliyle çözümlenmesi gerekmektedir. Nitekim, gerek FSEK, gerek diğer</p>

1. Yetkili Mahkeme ve Uygulanacak Hukuk (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			<p>KHK'lerin tümü, korudukları haklara ilişkin davaların, ihtisas mahkemelerinde görüleceğini hüküm altına almışlardır.</p> <p>KHK'lerin ve FSEK'nun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan davalara bakmak üzere, ilk ihtisas mahkemesi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 25.01.2001 tarihli kararı ile İstanbul'da kurulmuş olup, halen İstanbul, Ankara ve İzmir'de (Hukuk ve Ceza) İhtisas Mahkemeleri görev yapmaktadır. Ancak mevcut Mahkeme sayısının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, "fikri haklar" konusunda Savcılıkların ihtisaslaşması ve buradaki savcılarının eğitimi de büyük önem taşımaktadır.</p>

2. Uluslararası Uyuşmazlık

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Fikri mülkiyet konusuna ulusal yaklaşımlardaki tutarsızlık ve başka ulusal hakların ve sistemlerin tanınmaması, yetki karmaşasına ve belirsizliğe neden olmuştur. Tutarsızlık örnekleri arasında şunlar yer almaktadır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Delil sunmadaki farklılıklar (karşı tarafın tanıklığına başvurup vurmama); • Münhasır fikri mülkiyet haklarının korunması ile rekabet kanunları arasında kurulan dengedeki farklılıklar; • İhtiyati tedbirlerin, haciz kararlarının vs. mümkün olup olmaması; • Mevcut prosedürlerdeki (medeni kanun, ceza kanunu, gümrük kanunu), icra masrafları ve bunların davalıdan tahsilatındaki, dava sürelerindeki ve sonuçlarındaki farklılıklar.	<p>İş dünyası, ihtiyaçlarını belirleyip bildirecek ve örnek bir sistem kurmaya yönelik uluslararası faaliyetleri destekleyecektir.</p> <p>İş dünyası, uzun vadeli bir çözüm olarak, en azından tescilli haklar için bir “Dünya Fikri Mülkiyet Mahkemesi”nin kurulmasını desteklemeyi düşünmektedir; böyle bir oluşum, en azından bölgesel düzeyde uygulama mekanizmasını kolaylaştırabilir ve bir itiraz mercii olarak iş görebilir (örn. Amerikan Federal Bölge Mahkemeleri modelinin tecrübelerini göz önüne alarak). İş dünyası, bir ara çözüm olarak, karşılıklı tanıma önerilerinden ziyade, uzmanlaşmış bölgesel fikri mülkiyet mahkemelerinin oluşturulmasını aktif olarak desteklemektedir.</p> <p>İş dünyası, icra memurları ve yargıçlar arasında, fikri mülkiyet hakkı ihlallerinin</p>	<p>Hükümetler, mahkeme prosedürlerini uyumlaştırma (örn. tebliğ standartları) ve mevcut kavramları geliştirme (örn. Brüksel/Lugano Sözleşmeleri) girişimlerine, iş dünyasının taleplerini de dikkate alarak destek sağlamalıdır.</p> <p>Hükümetler, hızlı bilgi ve dosya alışverişini, “delil yöntemleri”nin (örn. bağımsız bilirkişilerin kullanılması) birleştirilmesini ve karşılıklı olarak tanınmasını kolaylaştırmak için bilgi teknolojisinin daha fazla kullanılmasını desteklemelidir. Aynı zamanda, aciliyet gerektiren durumlarda etkili bir fikri mülkiyet koruması için ihtiyati tedbir sağlanmasını güvence altına almalıdırlar.</p> <p>AB düzeyinde, taklitçilik ve korsanla savaşta işbirliğini güçlendirme ve uyumlaştırma perspektifiyle, Komisyon Ocak 2003'te bütün fikri</p>	<p>Türk Hukukunda, fikri haklara ilişkin davalarda yetkili olan Türk Mahkemeleri, Milletlerarası Özel Hukuk Kanununun 27. maddesi gereğince yabancılık unsuru içeren davalarda milletlerarası yetkiye de sahiptir ve bu mahkemelerin hiç birisinin yetkisi iç hukuk bakımından kesin yetki hükmü ve milletlerarası usul hukuku bakımından da münhasır yetki hükmü niteliğinde değildir. Dolayısıyla da bu davaların her biri şartları bulunduğu yabancı mahkemelerde de açılabilir ve MÖHUK madde 38'deki tenfiz şartlarını taşımaları halinde de Türkiye'de tenfiz edilebilir.</p> <p>Fikri hukuka ilişkin yabancılık unsuru taşıyan akitlerde, hatta fikri hakka yapılan ihlalin aynı zamanda bir haksız fiil niteliğine de sahip olması durumunda haksız fiil teşkil eden bu</p>

2. Uluslararası Uyuşmazlık (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Uzun vadeli bir çözüm olarak, en azından tescilli haklar için bir "Dünya Fikri Mülkiyet Mahkemesi" sisteminin oluşturulması, uygulama prosedürlerinde ve sonuçlarda tutarlılığı güvence altına alabilir. Böyle bir oluşum, mahkeme kararlarının uluslararası düzeyde tanınmasını sağlayarak, dünya ticaretini olumlu yönde etkileyecek daha hızlı ve etkili bir denetimin yolunu da açabilir.	sosyal ve ekonomik etkileri ile toplu taklitçilik, korsanlık, organize suçlar ve terörizm arasındaki onaylanmış bağlantıya ilişkin farkındalığı artırmaya devam edecektir. İş dünyası ayrıca, hükümetlerin ve hükümetlerarası kuruluşların (örn. WIPO, DTÖ, Dünya Gümrük Teşkilatı, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu) bu alanda teknik yardım ve eğitim sağlamayı amaçlayan girişimlerini desteklemektedir.	mülkiyet haklarının uygulanması yöntemlerini eşit seviyeye getirmeyi hedefleyen bir yönerge taslağı sunmuştur. Yönerge "ticari amaçlarla gerçekleştirilen veya hak sahiplerine önemli zararlar veren" ihlaller üzerinde odaklanmakta ve ciddi ihlallerin ceza takibi gerektiren suçlar kapsamına alınması için çağrıda bulunmaktadır.	ihlalin işlenmesinden sonra, MÖHUK madde 31'e göre bir yetki sözleşmesi yapılarak yabancı bir devlet mahkemesinin yetkilendirilmesi de mümkündür.
	ICC gerek uluslararası gerek bölgesel düzeyde fikri mülkiyet haklarının korunma seviyesini yükseltme ilkesini memnuniyetle karşılamaktadır. ICC bu yoldaki girişimlerin başarısının, yaptırımlar ile tarafların menfaatleri arasında uygun bir dengenin korunmasına bağlı olduğu görüşündedir.	İlk taslak, başta diğer AB yönergelerinin (yazılım yönergesi taslağı, bilgi toplumunda telif hakkı yönergesi ve e-ticaret yönergesi) hükümleriyle çelişme ihtimali olmak üzere, çeşitli yönlerden eleştirilmiştir. O günden bu yana, AB Konseyi'nin tasarıya ilişkin ortak tavrının da yansıttığı gibi, tartışmada ilerleme kaydedilmiştir. Yönergenin 2004 yılı ortasından önce kabulü mümkün görünmemektedir.	Ancak, fikri mülkiyet hukukuna ilişkin bir çok hükmün emredici nitelikte olması ve özellikle hak ihlallerinin önlenmesine yönelik ceza hükümlerinin caydırıcı etkisi gözönünde bulundurularak, başta Avrupa Birliği'ndeki gelişmeler olmak üzere, uluslararası alandaki gelişmeler yakından takip edilmeli ve desteklenmelidir.

2. Uluslararası Uyuşmazlık (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<p>ICC'nin Çalışmaları: Geçiş sürecindeki Avrupa ekonomilerinde fikri mülkiyet hakları korumasını geliştirmek için kamu-özel ortaklık programında BM Avrupa Ekonomik Komisyonu'yla işbirliği yapmaktadır. ICC Taklitçilik İstihbarat Bürosu, taklitçilik ve korsana karşı uluslararası yaptırımlarla ilgili uluslararası bir araştırma, OECD için de taklitçiliğin ekonomik etkileri konulu bir rapor yayımlamıştır. Değişik ülkelerde taklitçiliğe karşı mücadele eden kuruluşları bir araya getiren Taklitçiliğe Karşı Global Grup'un kurulmasına yardımcı olmuştur.</p>		

3. İnternet Ortamında Uygulama

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>İnternet ortamında sayısal içerikleri çoğaltmanın ve aktarmanın hızı ve kolaylığı, hak sahiplerinin, telif hakkına konu eserlerinin dağıtımını kontrol etmelerini ve sayısal içerikle ilgili haklarını uygulatmalarını zorlaştırmaktadır. Özellikle müzik alanında, hak sahipleri telif haklarını tüketicilere karşı doğrudan kullanmaya ve ürünlerin kopyalamayı engelleyici düzeneklerle dağıtımını sağlamaya çalışmaktadır. Yine de, hak ihlalcilerinin elinde sayısız imkân vardır ve farklı sunucular kullanmak gibi yöntemlerle yargıdan kaçmaya çalışmaktadırlar. Web sitelerinin tüketiciler ve iş ortakları arasında bir iletişim ve ticaret arabirimi olarak artan önemi de, marka haklarının suistimalini kolaylaştırmaktadır (alan adları, kodlama-arama motorlarına girilen teknik kodlarla kendi sitesine yönlendirme vs. yoluyla).</p>	<p>Özel sektör, internet ortamında fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına yardımcı olacak ve ihlallerin sınırlandırılmasını sağlayacak teknik çözümler üzerinde çalışmak üzere çeşitli girişimler başlatmıştır. Ayrıca, alan adları konusunda, verilen kararların daha tutarlı hale getirilmesi için yaptığı çağrılara ek olarak, ICANN'ın Tekdüzen Anlaşmazlık Çözüm Politikası'nı (UDRP) desteklemeye devam edecektir. İş dünyası, UDRP'nin, markalardan öte ticari simgeleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi konusunda bir mutabakata ulaşamayacağını düşünmekle birlikte, internet ortamındaki ciddi fikri mülkiyet hakkı ihlallerinde, UDRP'nin veya benzer prosedürlerin uygulanmasını geliştirmek amacıyla sürdürülen çabaları desteklemektedir. İş dünyası, WIPO'nun markalar, UDRP kararları ve ülke kodu üst düzey alan</p>	<p>Hükümetler, etkili teknolojik koruma önlemleri ile sahtecilikle ilişkili eylem ve düzeneklere karşı yeterli bir hukuki çerçeve de dahil olmak üzere, 1996 WIPO Antlaşmaları'nı vakit yitirmeksizin ve eksiksiz biçimde uygulamaya koymalıdır. (bkz. Bölüm A. IV) Hükümetler, ceza soruşturmalarını ve kanuni yaptırımların uygulanmasını kolaylaştırabilmek amacıyla, ICANN'ı, alan adlarını ihlal edenlerin ve yasadışı içerik sağlayıcıların tespiti için, hatasız bir WHOIS aracılığıyla, gerekli bilgiye erişim imkânı sağlamaya teşvik etmelidir.</p> <p>AB düzeyinde, 2004 yılı içinde, Avrupa Birliği'nin ve üye ülkelerin ağ ve bilgi güvenlik problemlerinin çözümünü kolaylaştırıcı bir Avrupa Ağ ve Bilgi Güvenlik Ajansı kurulacaktır.</p> <p>Avrupa Komisyonu, sözleşme dışı yükümlülükleri</p>	<p>İnternet ortamında sayısal içeriklerin korunmasına ilişkin olarak Türkiye'de kabul edilmiş bir mekanizma bulunmamaktadır. Özellikle fikri mülkiyet haklarının internet ortamında ihlalinin tespiti ve bu ihlallerin önlenmesi konularında halen uygulamada büyük sorunlar yaşanmaktadır. Bu nedenle, özellikle delil tespiti yolu ile kanıtlanabilen tecavüzlerde hakim ve bilirkişilerin, ihlal edilen fikri mülkiyet haklarının yanında, ihlal eden sayısal içeriği sağlayan sunucu ve bu sunucunun kayıtlı kullanıcısı ile mütecavizin kayıtlarına da erişilmesi konularında eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.</p>

3. İnternet Ortamında Uygulama (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>İnternette yürütülen faaliyet, dünya çapındaki kapsamıyla, tarafları iddia olunan haksız fiilin gerçekleştiği veya zararın oluştuğu herhangi bir ülkedeki yargı sürecine tabi kılabilirdiğinden, yargı yetkisi ve uygulama sorunları da karmaşılaşmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının internet ortamında ihlali, ihlal niteliğindeki fiillerin bileşenlerinin lokalizasyonunda karmaşık sorunlar yaratarak, uğranılan zararların tazmin ve telafisi için uygun mahkeme seçimini zorlaştırmaktadır.</p>	<p>tescilleri için, eski hakların veya rüçhan haklarının araştırılmasını kolaylaştırıcı veri tabanları geliştirme ve kullanıma sunma girişimlerini memnuniyetle karşılamaktadır.</p> <p>Bunun yanı sıra, ceza soruşturmalarını ve kanuni yaptırımların uygulanmasını kolaylaştırabilmek amacıyla, fikri mülkiyet haklarını ihlal edenlerin ve yasadışı içerik sağlayıcıların tespit ve takibi için gerekli bilgiye erişim imkânının sağlanmasında ısrarcı olunacaktır.</p> <p>(Ayrıca bakınız: Markalar ve Telif Hakkı bölümleri)</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>Tescil şartları da dahil olmak üzere, alan adları politikalarının belirlenmesi sürecinde, ICANN'de iş dünyasının ihtiyaçlarını savunmak amacıyla, ICANN'in İş Dünyası Birimi'yle çalışmaktadır. ICC Sahtecilik İstihbarat Bürosu ve Siber</i></p>	<p>düzenleyecek “Roma II” tüzüğünün Elektronik Ticaret Yönergesi'nin hükümleriyle tutarlı olmasını da temin etmelidir.</p> <p>(Ayrıca bakınız: Markalar ve Telif Hakkı bölümleri)</p>	

3. İnternet Ortamında Uygulama (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<i>Suçlar Birimi bilgi toplama ve uygulama faaliyetlerini sürdürmektedir.</i>		

II. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TÜKETİLMESİ

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Hakların tüketilmesi doktrini (paralel ithalat) yoluyla fikri mülkiyet haklarının dağıtımın kontrolünde nasıl kullanılacağı konusu, ekonominin globalleşmesi ve internet üzerinden ticaretin gelişmesiyle birlikte giderek daha büyük önem kazanmaktadır. Büyük çoğunluk, hakların uluslararası düzeyde tüketilmesinin fikri mülkiyet haklarına ve dağıtım ağlarına büyük zarar vereceğine inanırken, bazıları bunun küreselleşmenin, ticaretin serbestleşmesinin ve elektronik ticaretin zorunlu ve mantıklı bir sonucu	İş dünyası, pek çok ülke ve bölgeyi ilgilendiren ve uluslararası forumlarda da yürütülmekte olan hakların tüketilmesi tartışmasına görüşleri ve tecrübeleriyle katkıda bulunmaya devam edecektir. Bununla birlikte, meşru hakların paralel ithalatı kolaylaştırıcı herhangi bir uygulamayla baltalanmaması gerekmektedir. ICC Çalışmaları: <i>Şirketler nezdinde yürütülen araştırma, ICC üyelerinin büyük çoğunluğunun uluslararası düzeyde hakların tüketilmesi kavramına karşı</i>	Kanun koyucular fikri mülkiyet haklarının tüketilmesi politikalarını belirlerken, gerçek anlamda tek bir global piyasa olmadığını göz önünde bulundurmalıdır. Bu, uluslararası düzeyde bir hakların tüketilmesi rejiminin uluslararası ticarete, yatırımlara ve uzun vadede inovasyona faydadan çok zarar vereceği anlamına gelmektedir	Türkiye'de fikri haklar mevzuatında hakların ulusal tüketilmesi ilkesi benimsenmiş, buna tek istisna en son düzenleme olan Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun'da yer verilen uluslararası tükenme hükmü olmuştur. Ulusal düzeyde hakkın tüketilmesi genel olarak üreticiyi, uluslararası düzeyde hakkın tüketilmesi ise genel olarak tüketiciyi korumayı hedefler. Avrupa Birliği ile Türkiye arasında oluşturulan Gümrük Birliği bölgesinde ise, AB'nin kendi bünyesinde ulusal tükenme benzeri bölgesel

II. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TÜKETİLMESİ (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>olduğunu ileri sürmektedir. Bu konu hakkındaki görüşler, tartışma konusu olan hakkın türüne ve ilgili ekonomik sektöre göre değişmektedir. Yine de, patentlerin yerel olarak kullanımını teşvik eden ülkelerde, patent sahiplerinin yerel bir lisans sahibi ya da münhasır dağıtıcıyla doğrudan rekabet halinde olan üçüncü taraflarca meşru malların ithalini kontrol imkânını etkilediği müddetçe, hakların uluslararası düzeyde tüketilmesinin bu amaca ters bir etkide bulunduğu görece açıktır. Paralel ithalat konusu ilaçlara erişim tartışmaları bağlamında da gündeme gelmiştir.</p>	<p><i>olduğunu göstermiştir. Avrupa Komisyonu'nun marka haklarının tüketilmesi rejimini gözden geçirme çalışmasında araştırma sonuçları kullanıma sunulmuştur.</i></p>		<p>tükenme uygulanırken, Ortaklık Konseyi Kararının EK 8'inde yer alan düzenleme ile bu ilkenin kullanımı kaldırılmıştır. Dolayısıyla, Gümrük Birliği bölgesinde fikri mülkiyet hakları tükenmemiş olduğundan paralel ithalat da sıkıntılar yaşanması muhtemeldir. Türk üreticileri açısından önemli bir uygulama olan bu hükmün Ortaklık Konseyi Kararı'ndan çıkarılması ve hakkın tüketilmesi ilkesinin getirilmesi yönünde çalışılmasında yarar görülmektedir. Hakkın tüketilmesi markanın veya yaratıcılığın önüne geçmemekte, üreticisi veya yasal hak sahibi tarafından piyasaya sürülen markaların ulusal ve uluslararası ticarete serbest dolaşımına olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle hakkın tüketilmesi ilkesinin serbest ticareti tetiklediği düşünülmektedir. Hakkın tüketilmesinde yine orijinal malların ticareti söz konusu</p>

II. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TÜKETİLMESİ (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			<p>oldugundan, yaratıcılığın zarar görmesi de söz konusu değildir. Türkiye'de hakkın tüketilmesi, 556 sayılı Markalar Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13. maddesinde düzenlenmiştir. AB müktesebatı ve ATAD kararları doğrultusunda genel kabul gören bu düzenlemenin Türk mevzuatına da eklenmesi memnuniyet vericidir. Ancak, paralel ithalat ve hakkın tüketilmesi ilkesinin yeterince uygulanmadığı, hak sahibi tarafından Türkiye'de piyasaya sürülmekle marka hakkı tüketilmiş olmasına rağmen marka hakkı sahiplerinin, marka hakkını kötüye kullanarak bu malların serbest ticaretini engellediği görülmektedir. Bu nedenle, uygulamacılar ile yargı organlarının fikri mülkiyet haklarının tüketilmesi ve paralel ithalat konularında bilgilendirilmesi yararlı olacaktır. Fikir ve Sanat eserleriyle ilgili</p>

II. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TÜKETİLMESİ (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			olarak ise, hakkın tüketilmesi ilkesi kabul edilmemektedir. 2001 yılında yapılan değişiklikle hak sahiplerine tanınan “yayma hakkı”nın sınırları daha genişletilmiş olup, daha önce kısmen uygulanmakta olan hakkın tüketilmesinden vaz geçilmiştir.

III. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Günümüzde, fikri mülkiyet haklarının firmalar için kıymetli varlıklar olduğu kabul edilmektedir. Bu hakların değerlendirilmesi firmaların, lisanslama ve diğer menkul kıymet işlemleriyle fikri mülkiyetlerinden daha iyi faydalanmalarına, varlıklarının değerini artırmalarına ve bilgiye dayalı yatırım ve pazarlama kararları almalarına yardımcı olabilir.	Marka ve patentler başta olmak üzere, fikri mülkiyet haklarının değerlendirilmesinde uzmanlaşmış profesyonellerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu uzmanlar farklı değerlendirme metodolojileri kullanmaktadır. Yeni bir uluslararası muhasebe standardı, bilançolarda markalara yer verilen ülke	Pek çok hükümet, işletmelerini fikri varlıklarından yararlanmaya teşvik etmek üzere programlar oluşturmakta ve bunların sayısı giderek artmaktadır. Bu bağlamda, fikri mülkiyetin değerlendirilmesi işletmeler için önemli bir araç olarak görülmektedir. Bugün, pek çok ülkede hükümet organları şirketlere bu	Bilgi ekonomisi içinde en önemli değer olarak karşımıza çıkan fikri mülkiyet haklarının nasıl değerlendirileceği, firmalara katacağı artı değer açısından oldukça önemli bir konu olmasına rağmen, ülkemizde devlet tarafından bu yönde bir adım atılmamıştır. Bu konuda özel sektörün de açık bir talebi olmamıştır. Bununla beraber, son zamanlarda

III. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Fikri mülkiyet haklarının nasıl değerlendirileceği (marka ve patentlerle ilgili değişik değerlendirme yöntemleri bulunmaktadır) halen tartışılmakta olan konular arasındadır.	sayısının artmasına yol açacaktır. ICC'nin Çalışmaları: <i>BM Avrupa Ekonomik Komisyonu'yla birlikte, Polonya ve Sırbistan ve Karadağ'da, fikri mülkiyet haklarının değerlendirilmesi ve ticarileştirilmesi konulu, yerel iş çevrelerine yönelik seminerler düzenlemiştir.</i>	konuda yardımcı olmak için hizmet sunmaktadır. Ayrıca, WIPO ve BM Avrupa Ekonomik Komisyonu gibi hükümetlerarası kuruluşlar eğitim seminerleri düzenlemekte ve bu konuda kaynaklar derlemektedir. WIPO'nun Eylül 1999 tarihli bir tavsiye metninde, marka değeri, bir markanın tanınmış marka olup olmadığını, dolayısıyla da özel korumaya tabi olup olmayacağını belirlemekte kullanılacak bir kriter olarak kabul edilmiştir. Tavsiye metninde, marka yetkililerine güvenilir bilgi vermek için sağlam ve şeffaf bir metodolojinin oluşturulmasının gerektiği belirtilmektedir.	gerek girişimciliğin desteklenmesiyle ilgili yaşanan olumlu gelişmeler gerekse AR-GE çalışmalarının artması sebebiyle bu konuda bazı çalışmalar başlatılmıştır.

IV. FİKRİ MÜLKİYET TESCİL ÜCRETLERİNİN FARKLI ALANLARA AKTARILMASI

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Pek çok ülkede, hükümetler, yerel fikri mülkiyet kuruluşu tarafından toplanan ücretleri, kuruluşun faaliyetleriyle ilgisiz alanlara aktarmakta ya da alıkoymaktadır. Bu durum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuruluşun çalışmalarını ve hizmet kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve düşük bütçeyle çalışmasına neden olmakta; ve • Fikri mülkiyet haklarını koruma maliyetlerini düşürmeye yönelik uluslararası çabalara zarar vermektedir.	<p>Konu politik açıdan hassasiyet taşıdığından, patent sisteminin kullanıcıları yalnızca fikri mülkiyet konularıyla ilgili kurumlar değil, sivil toplum kuruluşları ve sanayi birlikleri ile de koordineli olarak, yetkili makamları, patent ofislerinin gerekli özerkliğe sahip olmamaları ve bütçelerinin yetersizliği nedeniyle patent inceleme kalitesinin giderek azaldığı konusunda uyarmalıdır.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>Eylül 2002'de fikri mülkiyet tescil ücretlerinin kullanımı hakkında bir bildiri yayınlamıştır ve diğer uluslararası kuruluşlarla çalışmalarını koordine ederek bunun uygulanmasını sağlamaya çalışacaktır.</i></p>	<p>Patent İşbirliği Antlaşması'nda, Bölüm I ve II'deki ulusal aşamalara geçiş için belirlenen sürelerin eşitlenmesiyle ilgili son değişiklikler, muhtemelen, ulusal aşamalara uluslararası bir ön inceleme yapılmadan geçen PCT başvurularının artmasıyla sonuçlanacaktır. Hükümetler, kendi patent ofislerinin, böyle bir ön inceleme avantajından yararlanmamış artan sayıda başvuruyu değerlendirmeye hazır olmasını sağlamalıdır. Bu gelişme, ulusal patent ofiserine bütçeden daha fazla pay ayrılmasını gerektirecektir. Bu nedenle hükümetler kendi patent ofislerine, topladıkları başvuru ücretlerini kullanmakta tam bağımsızlık tanımalı, gerekli etkin yapının tesisi için fırsat yaratmalıdır.</p>	<p>Meslek birlikleri, gerek fikir ve sanat eserlerinin kayıt ve tescili ile bandrol için toplanan ücretlerin ve gerekse fikir ve sanat eserleriyle ilgili olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na toplanan diğer bedellerin, sektörün en büyük sorunu olan korsanla mücadele ve bununla beraber yaratıcılığı teşvik edecek çalışmalara ayrılmasını talep etmektedirler. Bu konuda yapılan haklı eleştirileri karşılayacak şeffaf bir yapı kurularak toplanan bedellerin fikri mülkiyet haklarının etkin korunması, uygulanması ve bilinçlendirme çalışmalarında kullanılmasının sağlanması büyük önem taşımaktadır.</p>

C- Fikri Mülkiyet Hakları ile Diğer Alanlar Arasındaki Etkileşim

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Daha önce teknik alanla sınırlanan fikri mülkiyet konuları, kısmen, fikri mülkiyetin giderek artan ekonomik önemi, DTÖ Doha Kalkınma Ajandası'na fikri mülkiyetle ilgili birçok konunun alınması, fikri mülkiyet kavramlarıyla tanışık olmayan topluluk ve ülkelere bu kavramların girmesi ve daha önce kamuya ait olduğu düşünülen kültürel ve sosyal olarak hassas addedilen ürünlerle (örn. genetik malzeme, geleneksel ilaçlar vs.) bağlantılı fikri mülkiyet haklarının kullanımına ilişkin yanlış anlamalar nedeniyle giderek politikleşmektedir. Bazı topluluklarda, fikri mülkiyet hakkının sahibinin ticari çıkarları ile sağlık, etik, kalkınma, çevre ve tüketicinin korunması gibi hassas konulardaki kamu çıkarları arasında bir aykırılık yaşanmaktadır.</p>	<p>İş dünyasının, siyasi muhalefeti etkisizleştirmek ve fikri mülkiyet hakları için kamuoyu desteği sağlamak üzere, fikri mülkiyet konularıyla ilgili etkili bir iletişim stratejisi geliştirme konusuna odaklanması gerekecektir. Mümkün olan her yerde, hak sahipleri ile fikri mülkiyet haklarına sıcak bakmayan çeşitli topluluklar arasında bir diyalog geliştirilmelidir. İş dünyası, WIPO, DTÖ, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu gibi hükümetlerarası kuruluşların dünyanın farklı kesimlerinde fikri mülkiyet haklarının faydalarına ilişkin bilinci artırmak için yürüttükleri girişimleri desteklemektedir.</p> <p>OECD Ticaret ve Sanayi Danışma Komitesi (BIAC), Ocak 2004'te toplanan OECD Bilim ve Teknoloji Politikası Komitesi için "21. Yüzyılda Yaratıcılık, İnovasyon ve Ekonomik Büyüme: Fikri Mülkiyet</p>	<p>Hükümetler, özellikle ilgili birimler arasında koordinasyon yoluyla, sorunlara yönelik kendilerine özgü yaklaşımları geliştirmelidir. Fikri mülkiyet politikası ile sağlık, tarım ve çevre gibi diğer alanlardaki politikalar arasında tutarlılık sağlanmalıdır.</p>	<p>Fikri Hakların korunmasına yönelik Türkiye'de hissedilen en ağır politik baskı Avrupa Birliği ve Türkiye'de faaliyetleri olan yabancı firmalar ile ürünleri fikri bir hakkın ürünü olan yerli firmalardan gelmektedir. AB ilerleme raporları Türkiye'nin fikri haklar alanında gösterdiği gelişmelerle birlikte eksiklikleri de gündeme getirmektedir. Endüstrinin bazı hassas konularında yerli ve yabancı firmalar arasında fikri mülkiyet korumasının şekli ve derecesi konularında anlaşmazlık yaşanabilmekte ve bunun çözümü için taraflarca hükümetlere baskı yapılmaktadır. Sosyal baskılar ise genelde işsizlik ve satın alma gücünün düşüklüğü neticesi ortaya çıkmaktadır.</p>

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<p>Hakları İçin Müspet Bir Durum" başlıklı bir tartışma raporu hazırlamıştır.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>Fikri haklar korumasının mantığını açıklayan bir web sitesi oluşturulmuş ve BIAC'ın tartışma raporu dağıtımı yapılmıştır.</i></p>		

I. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ EKONOMİK GELİŞİM İÇİN KULLANIMI

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Fikri mülkiyet hakları sisteminin sadece gelişmiş ülkelere ve yabancı şirketlere yarar sağladığı, gerçekte, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ekonomik gelişmeyi, ticareti ve yabancı sermaye yatırımlarını köstekleyip yerel nüfusun teknolojiye erişimini engelleyebileceği tezi, yeni olmamakla birlikte, bazı ülkelerde ve bazı gruplar arasında hâlâ destek bulunmaktadır.</p>	<p>İş dünyası, etkin korunan fikri mülkiyet haklarının bölgesel farklılıkları gidererek iş ortamını ve araştırma geliştirme faaliyetlerini teşvik edeceğini, fikri mülkiyet haklarının gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ticaretin ve yabancı sermaye yatırımlarının artması için de kilit bir faktör olduğunu dile getirmeye devam edecektir. İş dünyası TRIPS'in etkin ve eksiksiz olarak uygulanmasını savunmayı sürdürecektir.</p>	<p>Hükümetler, uygulamaya ilişkin hususların ele alındığı Doha Bakanlık Bildirgesi'nin, gelişmiş ülkeleri az gelişmiş ülkelere teknoloji transferi yapmaya teşvik eden TRIPS hükümlerinin önemini bir defa daha teyit ettiğini hatırlamalıdır.</p> <p>Hükümetler, OECD'nin fikri mülkiyet haklarının ticaretin ve yabancı sermaye yatırımlarının gelişmesindeki önemini gösteren ekonomik göstergeler elde etmek üzere</p>	<p>Ülkelerin ekonomik büyümesinde önemli rol oynayan inovasyon ve teknolojinin yaygınlaşması öncelikli olarak Ar-Ge faaliyetlerinin gelişmesiyle mümkündür. İnovasyonu ve yeni teknolojik ilerlemeleri teşvik için fikri hakların korunduğu bir ortamın sağlanması zorunludur. Zira, pazar payı yaratmak, maliyeti düşürmek ve katma değeri arttırmak için şirketler inovasyona öncelik vermekte ve bu yönde ciddi</p>

I. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ EKONOMİK GELİŞİM İÇİN KULLANIMI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Bu tartışmanın güncel başlıklarından biri de TRIPS'in gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler için anlamının sorgulanmasıdır. Sağlık konuları ve zorunlu lisanslamayla bağlantılı olarak ilaçlara makul fiyatlardan erişim, pazarlama onayı almak için sunulan verilerin korunması ve ecza ürünlerinde patent koruması; taklitçilik ve korsan yayın problemleri; fikri mülkiyet haklarının zayıf bir şekilde uygulanması; ve telif haklı malzemenin ders kitaplarında ve eğitim dergilerinde kullanılabilirliği, tartışılan mevzular arasında yer almaktadır. Ayrıca, genetik kaynaklara, geleneksel bilgi ve folkloru erişim, bunların kullanılması ve korunması, fikri mülkiyet haklarının gelişmiş ülkelerden teknoloji transferine etkileri ve coğrafi işaretlerle ilgili korumanın şarap ve alkollü içkiler dışındaki sektörlerde de uygulanması gündemdeki konulardır.</p>	<p>İş dünyası, OECD ve WIPO'nun fikri mülkiyet hakları ile ticaret, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve ekonomik performanstaki gelişmeler arasındaki bağlantı hakkında yürütmekte olduğu araştırmaları desteklemektedir.</p> <p>İş çevreleri bu konularda, özellikle gelişmekte olan ülkelerin hükümetlerine karşı pozisyon almaktan kaçınmalı, bunun yerine, konuları kavramaya ve mümkün olan her yerde "kazan-kazan" durumları yaratmaya çalışmalıdır.</p> <p>Zorunlu lisansları verme kurallarının bütün alanlarda buluşlar üzerinde etkili olduğu düşünüldüğünde, bu konuda daha sıkı kuralların benimsenmesi, öngörülen belli bir zaman dilimi içinde patentlerini yerel olarak kullanmakta güçlüklerle karşılaşan, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki</p>	<p>yürüttüğü araştırmaları desteklemelidir.</p> <p>Hükümetler DTÖ Genel Kurulu'nun, Genel Kurul Başkanı'nın Bildirisi ışığında aldığı kararların uygulanması yolunda çalışmalıdır.</p> <p>DTÖ, WIPO ve tek tek ülkeler, TRIPS'in tüm ülkelerde uygulanmasını kolaylaştırmak için teknik destek sağlamaya devam etmelidir. Teknik destekler, gelişme alanlarında, iyi fikirlerin patentlenebilir buluşlara dönüşmesi için teknik personelin ve hukukçuların yetiştirilmesinde, bir tazminat kültürünün oluşturulmasında ve ulusların geleneksel değer ve birikimlerine saygı gösterip geliştirme çalışmalarında odaklanmalıdır.</p>	<p>miktarlarda yatırım yapmaktadır. Söz konusu şirketler yüksek maliyetli bir süreç sonrasında geliştirdikleri buluşlarına ait hakların korunduğu bir ortam talep etmektedir. Türkiye'de sürdürülebilir ekonomik büyümenin temel faktörlerinden biri olan Ar-Ge yatırımları oldukça düşük seviyededir. Bu nedenle, Türkiyede, en kısa zamanda, fikri haklar alanındaki ilgili kamu kurumları, özel sektör temsilcileri ve hak sahiplerinden oluşacak bir platformda, fikri mülkiyet haklarının sosyal ve ekonomik gelişime katkıları, ülke gerçekleri ve uluslararası anlaşmalardaki mükellefiyetler değerlendirilerek bir yol haritası ile ortaya konmalı; kısa ve uzun dönemli strateji ve politikalar belirlenerek vakit kaybetmeksizin hayata geçirilmelidir.</p>

I. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ EKONOMİK GELİŞİM İÇİN KULLANIMI (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	<p>münferit buluş sahipleri ve küçük işletmeler için tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Söz konusu buluş sahiplerinin ve küçük işletmelerin, her biri patentin yerel olarak kullanılmasını şart koşan çeşitli ülkelerde tanınmış patent haklarına sahip oldukları hallerde bu problem daha da ağırlaşabilir.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>ICC Sahtecilik İstihbarat Bürosu'nun Sahte Eczacı Ürünleri Girişimi, sahte eczacı ürünlerine karşı mücadele amacıyla, iletişime dayalı bir dizi hedef belirlemiştir. ICC, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu kamu-özel ortaklığıyla birlikte, ekonomik gelişmede fikri mülkiyetin kullanımını artırmayı amaçlayan seminerler düzenlemektedir. ICC OECD'nin fikri haklar, inovasyon ve ekonomik performans projesi bağlamında BIAC'ın yürüttüğü çalışmayı desteklemektedir.</i></p>		

II. ÇEVRE

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Biyolojik kaynaklar azalıp değerleri arttıkça, bu kaynakların denetimine ilişkin tartışmalar da yoğunlaşmaktadır. Genellikle gelişmekte olan ülkelerde bulunan biyolojik kaynaklar üzerindeki ulusal egemenlik haklarının, bu kaynaklara dayalı buluşların patentlenmesi suretiyle ihlal edildiği düşünülmektedir. Bu tür patentleme, sürdürülemez kullanımı ve “biyokorsanlığı” teşvik edici bir unsur olarak da görülmektedir. Derin tarihi ve kültürel farklılıkların güçlendirdiği bu görüşler, en net biçimde Biyoçeşitlilik Konvansiyonu (CBD) bağlamında duyulan, fikri mülkiyet haklarının adil olmadığı ve çevrenin korunmasıyla bağdaşmadığı yolunda iddialara yol açmaktadır.</p> <p>Özellikle, patent tarifnamelerinde, başvuru alan biyolojik kaynaklar hakkında</p>	<p>İş dünyası, özellikle çevreciler arasında, fikri mülkiyet haklarının çevre korumayla bağdaştığı ve genetik kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve elde edilen faydaların hakça paylaşımı gibi CBD hedeflerini destekleyebileceği tezini savunmaya devam edecektir. İş dünyası, ayrıca, özellikle medyada, tartışmanın duygusallıktan uzak ve akılcı bir temelde yürütülmesi için çaba göstermeyi sürdürecektir.</p> <p>İş dünyası, CBD doğrultusunda, genetik kaynakların kullanımı için uygun bir tazminat ödenmesini desteklemektedir. İş dünyası, menşenin açıklanması hususunda, ilgisiz yükümlülüklerin yerine getirilmesi için patent sisteminin kullanılmasına genelde karşı çıkmaktadır. Menşenin açıklanması</p>	<p>Hükümetler, çevre ve fikri mülkiyet politikaları arasında eşgüdüm sağlamalıdır. Kanun yapıcılar, fikri mülkiyet haklarına zarar verebilecek çevre koruma amaçlı herhangi bir mevzuatı yürürlüğe koymadan önce, mevcut durumu dikkatle incelemeli, ayrıca konuyu iş ve fikri mülkiyet çevrelerinin görüşüne sunmalıdır.</p>	<p>Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2003 yılına ilişkin İlerleme Raporunda da belirtildiği üzere Türkiye’de çevre korumanın diğer politikalarla bütünleştirilmesi konusunda herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir.</p> <p>Bununla birlikte, “Genetik olarak değiştirilmiş organizmalar” alanında biyogüvenlik (Biyoçeşitlilik Sözleşmesi) hakkında Cartagena Protokolü 24 Ocak 2004 tarihinde ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu sözleşmenin tarafı haline gelen Türkiye’nin çevre ve fikri mülkiyet politikaları arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere daha fazla çaba sarfetmesi, ilgili bakanlıklar ve devlet kurumları arasındaki işbirliği ve iletişimi kuvvetlendirmek için gerekli mekanizmaları oluşturması gerekmektedir.</p>

II. ÇEVRE (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
daha çok bilgi verilmesi ve bu gibi buluşların patentlenebilmesi için bu biyolojik malzemenin kaynağına ilişkin bilgi ve kaynakların CBD şartlarına uygun olarak (yani Önceden Bildirilmiş Onay'la) yasal yollardan temin edildiğine ilişkin bir doğrulamanın yapılmasının şart koşulması yönünde bir baskı vardır.	<p>yükümlülükleri, açık, net, uygulanabilir ve orantılı olmadıkça kabul edilemez.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>TRIPS'in CBD'yle tamamen bağdaştığını gösteren bir rapor yayımlamıştır. Patent tarifnamelerine menşe bilgisinin ve Önceden Bildirilmiş Onay belgesinin dahil edilmesi hakkında iki rapor yayımlamıştır.</i> (http://www.iccwbo.org/home/menu_intellectual_property.asp)</p> <p>ICC kültürel farklılıklara hassasiyet göstererek, bu sorunlara uygulanabilir çözümler önermeye çalışacaktır.</p>		

III. SAĞLIK HİZMETLERİ

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
DTÖ'nün TRIPS ve Halk Sağlığı Bildirgesi'nin 6. Paragrafında yer alan sınır ötesi zorunlu lisans konusundaki tartışmanın da kanıtladığı üzere, yetersiz sağlık hizmeti sistemleri ve ciddi salgın hastalıklar hükümetler ve sanayi üzerinde baskıların oluşmasına yol açmıştır. Bu tartışma, DTÖ Genel Kurul Başkanı'nın yaptığı açıklamanın ışığında, Motta metnini benimseyen DTÖ Genel Kurulu'nun 30 Ağustos 2003 tarihli kararıyla sonuçlanmıştır. Önemli konulardan biri de, 1 Haziran 2004'e kadar tamamlanması hedeflenen TRIPS'de yapılacak değişikliklerle birlikte, bu kararın uygulanmasının, TRIPS'in hükümleri de dahil olmak üzere, genelde fikri mülkiyeti koruma yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlarken, bir yandan da gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin halk sağlığı ihtiyaçlarını	İş dünyası, hükümetlerin, DTÖ'nün ve diğer uluslararası kuruluşların DTÖ Doha Geliştirme Gündemi'nden kaynaklanan, TRIPS'in yorumuna ve uygulanmasına ilişkin sorunlara yönelik eylemlerinde, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde halk sağlığının fikri mülkiyet hakları zedelenmeden nasıl iyileştirilebileceği konusunda odaklanmalarını sağlamak için çalışmalıdır. Bu, araştırma ve geliştirmeye yönelik teşviklerin azalmasını engellemek için gereklidir.	Dünya Sağlık Örgütü gibi sağlık politikasıyla ilgilenen uluslararası kuruluşlar, fikri mülkiyet haklarını etkileyen politikaları belirlerken, WIPO ve DTÖ'yle daha yakın işbirliği içinde olmalı ve bu kuruluşların deneyim ve rehberliğinden yararlanmaya çalışmalıdır.	TRIPS Anlaşması'nın ilaçlara sağladığı patent korumasının özellikle HIV/AIDS, tüberküloz ve sıtma gibi hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçların fiyatlarını artırması, bunun da özellikle Afrika ülkelerinde pek çok hasta için ilaç teminini imkânsızlaştırması nedeniyle, 2000 yılında TRIPS Anlaşması'nın bu ülkeler lehine esnetilmesi için bu ülkelerce girişimler başlatılmıştır. Bu girişim 9-13 Kasım 2001 tarihlerinde Katar'ın başkenti Doha'da gerçekleştirilen DTÖ IV. Bakanlar Konferansı'nda bu yöndeki müzakereleri başlatan bir kararın alınması sonucunu doğurmuştur. TRIPS kurallarının esnetilmesi talebinde bulunan bu ülkelerin, ABD'nin başını çektiği bir muhalefetle karşılaştığı ancak toplum sağlığının önemi göz önünde bulundurulduğunda bu konuda prensip anlaşmasına varılarak sağlık

III. SAĞLIK HİZMETLERİ (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
karşılımlarına iyi niyet temelinde yardımcı olmasıdır.	<p>bir yandan hak sahiplerinin haklarını korurken diğer yandan gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ihtiyaç sahibi hastalara yönelik olarak uygulanmasının temini önemlidir.</p> <p>İş dünyası, gelişmekte olan ülkelerin ilaç ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan özel sektör girişimlerine ve kamu-özel sektör ortaklıklarına katılmaktadır. İş dünyası, ayrıca, kamu-özel sektör girişimleriyle, düşük gelirli ülkelerde biyomedikal bilgilere ve sağlık bilgilerine ücretsiz ya da çok düşük ücretlerle erişim sağlamaktadır.</p> <p>İş dünyası, uluslararası kuruluşlarda ve tüm ülkelerde, fikri hakların korunmasının ilaç ve sağlık teknolojilerinde araştırma ve inovasyonu teşvik için esas olduğu bilincini yerleştirmek üzere çalışmalarına devam edecektir.</p>	<p>birlikte, DTÖ Genel Kurul Başkanı'nın Açıklaması'nın, hak sahiplerinin haklarını korumaya devam ederken, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ihtiyacı olan hastalara fayda sağlayacak bir iyiniyet çerçevesi içinde uygulanmasını sağlamak için çalışmalıdır.</p> <p>İş dünyası, sağlık hizmetleri ile fikri mülkiyet politikaları arasında tutarlılık ve eşgüdüm sağlanmasını arzulamaktadır. Sağlık hizmeti stratejileri oluşturulurken, fikri mülkiyet korunmasının tıbbi inovasyon için önemli bir teşvik unsuru olduğu unutulmamalıdır.</p>	<p>görüşmelerinin gelişmekte olan ülkeler lehine geliştiği belirtilmiştir. Doha Deklarasyonu ve sonrasında ortaya çıkan Motta metninin ardından müzakereler halen devam etmektedir. Müzakerelerin seyrine ve sonucuna bağlı olarak, TRIPS kurallarının uygulamasının bir ölçüde esnetilmesi beklenmektedir. Bu süreç dahilinde Kanada'da az gelişmiş ülkelere ve üretim kapasitesi olmayan veya yeterli seviyede üretim kapasitesi olmayan ülkelere ihracat amaçlı zorunlu lisans uygulamasına yönelik mevzuat değişiklikleri yapılmış ve yürürlüğe girmiştir. (Fransa ve diğer bazı AB ülkelerinde de bu yönde çalışmalar başlatılmıştır.)</p> <p>Dolayısıyla gelişmelerin takip edilerek TRIPS'te yapılacak değişikliklere uygun olarak 551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK,</p>

III. SAĞLIK HİZMETLERİ (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
	ICC'nin Çalışmaları: <i>ICC Genel Sekreteri'nin TRIPS Konseyi başkanlığına yazdığı, TRIPS ve Halk Sağlığı hakkında Doha Bildirgesi kapsamında sınır ötesi zorunlu lisans konusunu ele alan Motta metninin son müzakereleri ile ilgili, 8 Ağustos 2003 tarihli mektubu yayınlamıştır.</i>		Madde 102'nin özellikle az gelişmiş ülkelere ve üretim kapasitesi olmayan veya yeterli seviyede üretim kapasitesi olmayan ülkelere ihracat amaçlı zorunlu lisans uygulamalarının uygulanabilir hale getirilmesi bakımından değiştirilmesi gerekecektir.

IV. REKABET POLİTİKASI

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Giderek artan sayıda ülkenin rekabet politikalarını benimsemesiyle birlikte rekabet politikası ile fikri mülkiyet hakları arasındaki çıkar çatışmaları ve uyuşmazlıklar da artmaktadır. Söz konusu uyuşmazlıklar özellikle teknolojik standartlar, eskiden tekellerin bulunduğu sektörlerde temel teknolojilere erişim ve bilgiye erişim konularında ortaya çıkmaktadır.	ICC'nin Çalışmaları: <i>ABD ve AB'de, ayrıca DTÖ, OECD ve UNCTAD'daki rekabet gruplarında, fikri haklar ile rekabetin çakıştığı noktalar üzerine yürütülen tartışmalara katkıda bulunmuştur.</i> <i>ICC 1 Aralık 2003'te yayınladığı bildiriyle iş dünyasının beklentilerini dikkate alan bir yaklaşım çağrısında bulunmuştur.</i>	Bu konu TRIPS'te yer almaktadır; Madde 8.2 ve Madde 40, DTÖ üyelerinin, rekabeti engelleyen uygulamaları kontrol etmek için önlemler almalarına izin vermektedir. DTÖ, OECD ve UNCTAD da, rekabet politikası hakkında yürüttükleri çalışmalar bağlamında, fikri mülkiyet hakları ile rekabet politikasının çakıştığı noktaları incelemişlerdir.	Türkiye'de Avrupa Birliği mevzuatına uyum çerçevesinde kabul edilen 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (RKHK) 4. maddesi, teşebbüsler arasında rekabeti kısıtlayan yatay ve dikey hertürlü anlaşmayı yasaklamış, ancak 5. maddesindeki koşulların varlığı halinde Rekabet Kurulu tarafından ferdi veya grup olarak muafiyet verilebileceğini öngörmüştür.

IV. REKABET POLİTİKASI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Rekabet hukukunun, bazı durumlarda, fikri mülkiyet hakkı sahiplerinin haklarını kullanmalarını engelleyici etkileri olabilmektedir. (Bkz. “Standartlar” ve “Diğer Özel Durumlar” bölümleri).</p> <p>Rekabet kuralları, bir lisans sözleşmesinde lisans veren ile lisans sahibi tarafından kabul edilmiş yükümlülüklerin uygulanamaması sonucunu doğurabilir. Uygulanabilirlik konusundaki bu belirsizlik, tarafların müzakerelerden vazgeçmelerine yol açarak ekonomik gelişmeyi olumsuz yönde etkileyebilir. Avrupa Birliği’nde, 1996 tarihli Teknoloji Transferi Anlaşmalarına İlişkin Blok Muafiyeti Tüzüğü tarafları koşulların müzakeresinde nispeten serbest bırakmıştır. 1 Mayıs 2004’ten itibaren ise tarafların müzakere serbestisini kısıtlayan yeni bir blok muafiyeti tüzüğü yürürlükte olacaktır. Bu Tüzük, taraflardan birinin ya</p>			<p>Dolayısı ile Rekabet Kurulunca çıkarılmış bir Grup Muafiyeti kapsamına girmeyen veya ferdi muafiyet tanınmayan rekabeti kısıtlayıcı herhangi bir anlaşma (rakip firmaların ortak Ar-Ge çalışmaları sonucunda elde ettikleri bir buluşu paylaşmaları örneğinde olduğu gibi yatay, ya da patent lisans anlaşmaları örneğinde olduğu gibi dikey) hükümlerinin ilgili pazarda rekabeti bozucu etkisi dolayısıyla hukuka aykırı ve yasak ilan edilmesi tehlikesi vardır. 4054 sayılı RKHK çerçevesinde Rekabet Kurulunca bugüne kadar AB mevzuatına paralel biçimde grup muafiyeti öngören tebliğler çıkarılmış ve fikri ve sınai hakların korunması örneğinde olduğu gibi, ekonomik ve teknik gelişmenin sağlanabilmesi için zorunlu olan rekabet kısıtlamalarına izin verilmiştir. Bunlardan 2002/2 Sayılı Tebliğ tüm dikey</p>

IV. REKABET POLİTİKASI (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>da her ikisinin büyük bir şirket olması halinde, uygulanabilirlik konusundaki belirsizliği artıracaktır. Mevcut lisans anlaşmalarının uygulanabilirliği Mart 2006'da son bulacaktır.</p> <p>ABD'de, Federal Ticaret Komisyonu (FTC) Ekim 2003'te, ABD patent sisteminin buluşların kalitesine yansımayan ve olumsuz ekonomik etkileri olan patent tekelleri yarattığını ve bunları desteklediğini ileri süren bir rapor yayımlamıştır. Raporda ayrıca, lisans anlaşması şartlarında antitröst yasağında aşırıya gitmenin inovasyona zarar vereceği belirtilmektedir (bu konu ikinci bir raporda daha detaylı olarak ele alınacaktır).</p>			<p>anlaşmaların grup olarak muaf tutulmasının koşullarını belirlemektedir. Bu muafiyet, rakip firmalar arasında yapılan rekabeti kısıtlayıcı kayıtlar içeren yatay anlaşmaları kapsamamaktadır. Kapsama giren dikey anlaşmalarda anlaşmanın asli konusunu oluşturmamak koşuluyla, fikri hakların devri veya kullanımı da konu edilmiş ise onun getireceği kısıtlamalara da izin verilmektedir. Patent veya marka gibi, Know-How da kullanılmak üzere devri yapılan fikri hak konuları arasında yer alabilir.</p> <p>Bununla birlikte Rekabet Kurulu, AB'ne taahhüt etmiş olduğu Ar-Ge Anlaşmalarının muafiyet koşullarını düzenleyen Tebliğ Taslağını görüşüp kabul ettiği halde, Teknoloji Transferi Anlaşmalarının muafiyet koşullarını düzenleyen Tebliğ Taslağını henüz kabul etmemiştir. Avrupa</p>

IV. REKABET POLİTİKASI (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			<p>Birliği'nde, 2003/1 sayılı yeni bir Konsey Tüzüğü 1 Mayıs 2004'den itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu Tüzüğün Madde 1(2) hükmüne göre, Roma Anlaşması Madde 81/3'ün şartlarına sahip olan anlaşmalar için bundan böyle bireysel muafiyet kararına ihtiyaç kalmaksızın (fakat ispat yükü muafiyetten yararlandığını iddia edene ait olmak üzere) kendiliğinden, ipso iure, muafiyet söz konusu olacaktır. Tüzük ayrıca grup muafiyetinin işleyebilmesi için pazar payına endeksli eşikler öngörmektedir. Bu eşikleri aşan dikey anlaşmalar Avrupa Topluluğu hukukunda grup muafiyetinden yararlanamamakta ve bireysel muafiyete ihtiyaç duymaktadır.</p> <p>Türkiye'deki Teblig'in, hem pazar payına endeksli eşikler konusuna, hem de Avrupa Birliği'nin 31 Mayıs 2010 tarihine kadar yürürlükte</p>

IV. REKABET POLİTİKASI (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
			kalacak olan 2790/1999 sayılı Dikey Anlaşmalar Hakkında Grup Muafiyet Tüzüğü'ne ve bu Tüzük'le ilgili olarak çıkartılmış olan "Rehber" e uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

1. Standartlar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Fikri mülkiyet haklarıyla korunan teknolojik standartlara erişim konusu, bilgi teknolojisi sektörleri ile internetle bağlantılı sektörlerin gelişmesiyle birlikte önem kazanmıştır. Ortaya çıkan sorunlar arasında, standartlar seçilirken fikri mülkiyet haklarının nasıl ele alınacağı, belirli bir standardın hâkim olduğu pazarlara erişim ve bu erişimin koşulları sayılabilir.	İş dünyası, yeni teknolojiye adil ve makul koşullarda erişimi güvence altına almak için, patent sahipleri ile teknoloji geliştiricileri arasında adil bir çözüm için bir tartışma zemini oluşturmaya çalışmaktadır.		

2. Diğer Özel Durumlar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Avrupa Birliği'nde, rekabet otoriteleri özel piyasa koşullarında fikri hakların uygulanmasını sınırlamıştır veya sınırlamaya çalışmaktadır. Bunlar arasında televizyon programlarının listelenmesi, piyasa araştırma sonuçlarının yapılandırılması ve atıkların geri kazanılması yer almaktadır. İş dünyasının endişesi, bu gibi alanlarda alınacak kararların, başka bağlamlarda fikri mülkiyet haklarının uygulanmasını olumsuz yönde etkileme olasılığıdır.</p> <p>AB'de, piyasa araştırması sonuçlarının yapılandırılması hakkındaki davanın (NDC Health'e karşı IMS Health) Avrupa Adalet Divanı'nda 2004 yılında karara bağlanmasıyla, hem de facto standartlar üzerinde, hem de daha genel nitelikte sonuçları olacağı düşünülmektedir.</p>			

V. BİLGİ TOPLUMU

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>Dijital ağların gelişmesi, seçeneklerin giderek çoğaldığı bir içerik ve kültürel mal dağıtımına imkân sağladığından, bu gibi zenginliklere yasal yollardan erişim sorununun önem kazanması muhtemeldir. Fikri mülkiyet korumasının, elektronik ticaretin gelişmesinin ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin entegrasyonunun temel ayaklardan biri olduğu genelde kabul görmekle birlikte, bilgiye, içeriğe ve kültürel ürün ve hizmetlere erişimin fikri mülkiyet haklarının, yani internet özelinde telif ve bağlantılı hakların, alan adları bağlamında ise marka haklarının kısıtlanmasıyla güvenceye alınabileceği yolunda bir görüş vardır.</p> <p>Bu taleplerin merkezinde fikirlerin serbest dolaşımının (fikirleri veya fiilleri korumayan) telif hakkı</p>	<p>İş dünyası, alan adları alanında olduğu gibi fikri mülkiyet hakları üzerinde etkisi olan internet politikasının şekillendirilmesine aktif bir şekilde katılacak ve fikri mülkiyet hakları korumasının internetin gelişmesi için gerekli yaratıcılığı teşvik ettiği mesajını yaymak için çalışacaktır. İş modellerinin yanı sıra güvenilir koruma teknikleri geliştirme çalışmaları sürdürülmektedir.</p> <p>İş dünyası, yaratıcılığın ve fikri mülkiyet haklarının ürünlere yasal yollardan erişimi nasıl geliştirdiğinin somut örneklerini vermeye devam etmektedir. Araştırma Girişimine Sağlık Erişim Ağı'nın (HINARI) -Dünya Sağlık Örgütü ile uluslararası bilimsel ve biyomedikal yayın camiası arasında pratik, gönüllü ve tamamen online bir işbirliği girişimi-başlatılmasının ardından,</p>	<p>Hükümetler, fikri mülkiyet haklarının korunması dahil olmak üzere, internette yaratıcılığı ve inovasyonu teşvik edici politikalar benimsemelidir. Bunun en pratik ve etkili yolu, hükümetlerin Bern Sözleşmesi'ne ve WIPO İnternet Antlaşmaları'na katılmaları ve bunların hükümlerini fiilen uygulamalarıdır. ICANN Hükümet Danışma Komitesi, ICANN'ı fikri mülkiyet haklarının korunması da dahil olmak üzere, elektronik ticareti geliştirecek politikalar benimsemeye teşvik etmelidir.</p> <p>Hükümetler, içeriğin korunmasında temel alınacak standartların geliştirilmesi ve uygulanması gibi, internette içeriğe yasal erişim imkânı sağlayan özel sektör-kamu ortaklıklarını desteklemeli ve uygun olduğunda bunlara katılmalıdır.</p>	<p>Türkiye, özellikle son yıllarda, bir yandan bilgi toplumuna dönüşebilmek için gerekli altyapıyı kurmaya çalışırken, diğer yandan gerekli hukuksal düzenlemeleri de hızla yapmaktadır. Bu çerçevede yapılan çalışmalarda, uluslararası alanda kabul edilen ilkelerin, ülke gerçekleri de değerlendirilerek gözetilmesi oldukça önemlidir. Yapılacak düzenlemelerin başarılı olması, şeffaf ve katılımcı olunması, ilgili sektörlerin önceliklerinin iyi belirlenebilmesi ve hak sahiplerinin menfaatleri ile toplumun yararlanma koşulları arasında sağlam bir dengenin kurulabilmesi ile mümkündür. Çizilecek yol haritasında, uluslararası sözleşmelere ve Avrupa Birliği düzenlemelerine uyum öncelikli hedef olmalıdır. Aksi halde, amaçlanan entegrasyonun sağlanması mümkün olamayacaktır.</p>

V. BİLGİ TOPLUMU (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>tarafından engellendiği ve mali destek gerektirmediği, bu nedenle de “ücretsiz” olduğu yönünde temel bir yanlış anlama yatmaktadır. Halbuki durum böyle değildir. İçerik yaratımı, üretimi ve dağıtımı zaman, beceri, çaba ve yatırım gerektirir. Telif hakkı korumasından istisnalar ya da kamusal alanın genişlemesi, kendi başına, yaratıcılığı ya da önceden mevcut içeriğin yayılmasını teşvik etmez. Bazı durumlarda, fikri mülkiyet haklarının lisanslanması gibi gönüllü çözümler bilgiye yasal yollardan erişimi önemli ölçüde -ve böylelikle istenmeyen sonuçları azaltacak şekilde- artırabilir.</p> <p>Telif hakkının süresi, standart ödeme için herkesin kullanabileceği otomatik bir lisans ve dijital hak yönetimi (DRM) için etkili araçlar geliştirme perspektifiyle, özel kopyalamaları ücretlendirme sistemlerini dijital kayıt ortamlarına ve cihazlarına</p>	<p>yayın camiası, bu defa FAO'yla, gıda ve tarım bilgileri alanında benzer bir ortaklık olan AGORA'yı başlatmıştır. HINARI aracılığıyla, 100'den fazla gelişmekte olan ülkedeki yetkili sağlık, sağlık politikası ve araştırma kuruluşları ile akademik kuruluşların kütüphaneleri, dünyanın önde gelen bilim çevreleri ve ticari yayıncıları tarafından yayımlanan yaklaşık 2400 biyomedikal derginin metinlerinin tamamına erişebilecek ve internete bağlanma masraflarını düşürmek ve bağlantıyı iyileştirmek için destek görecektir. AGORA aynı hizmeti, yaklaşık 500 önde gelen dergide, tarım, ormancılık, balıkçılık, beslenme, ekoloji ve ilgili alanlarda yayımlanan metinler için verecektir.</p> <p>İş dünyası, eserlerin online dağıtımında kullanılan mevcut sistemler ve bu</p>	<p>Pratik ve son derece etkili olabilecek bir başka önlem de, farklılaştırılmış fiyatlandırma mekanizmalarının az gelişmiş ya da yüksek kaliteli içerik talebi düşük olan pazarlarda, içeriğe yasal erişim imkânı sağlamaya çalışan hak sahiplerine zarar vermemesini ya da bunları caydırmamasını sağlamaktır.</p>	

V. BİLGİ TOPLUMU (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
uyarlama gereği, tartışılan konular arasında yer almaktadır. Bütün bu alanlarda, telif hakkı ile bunun istisnaları ve sınırlamaları arasında bir denge tutturma arayışı sürmektedir. Açılan yeni pazarlarda bütün paydaşların çıkarına olacak ve elektronik ticareti geliştirecek fırsatlar için güvenli bir telif hakkı ve bağlantılı haklar ortamı sağlamak üzere, zorunlu teknik koruma standartlarının (bunlara DRM de denmektedir) getirilmesi yönünde talep de giderek artmaktadır.	dağıtımı koruyacak ve inovasyonu ve yaratıcılığı geliştirecek dijital hak yönetim (DRM) teknolojisi konularında diyalogu teşvik etmektedir. Bütün paydaşların, özellikle de yaratıcı girdi sahiplerinin çalışmaları için tatmin edici bir maddi karşılık almaları gerektiğine şüphe yoktur.		

Açık Kaynaklı Yazılımlar

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Açık kaynaklı yazılımlar, yani kullanıcılarının ücretsiz olarak yüklemelerine, kopyalamalarına, dağıtabilmelerine ya da değiştirebilmelerine izin verecek şekilde lisanslanmış yazılımlar, özel şahıslar ve şirketler tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu şimdiye kadar yazılım geliştirme şirketleri tarafından meşru bir rekabet olarak kabul edilmiştir.	İş dünyası, gerek özel gerek kamu sektöründe, açık kaynaklı yazılımları kullanıp kullanmama konusunda kullanıcıların seçim özgürlüğünü desteklemelidir. Ancak bu seçim hakkı kullanılırken, üçüncü kişilerin telif haklarına ve patentlerine saygı gösterilmesi gerekli görülmektedir.	Hükümetler, açık kaynaklı ve tescilli yazılımların avantajlı ve dezavantajlı yanlarını değerlendirmelidir.	Ülkemizde de açık kaynak kodlu yazılım kullanımı tüm dünyada olduğu gibi artmaktadır. Ancak devletin, fikri mülkiyet haklarına yönelik bir politikası bulunmadığından, aslında e-devlet projelerinde önemli alternatifler ortaya koyabilecek bu konuyla ilgili olarak da bir politikası bulunmamaktadır. Bununla beraber, açık kaynak kodlu yazılım üretimi bazı sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerce desteklenmektedir.

VI. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
Pek çok ülkede gizliliği koruma kuralları (bunların büyük bir kısmı, kişinin, kişisel verilerinin toplanmasına ve/veya kullanılmasına ve/veya dağıtılmasına rıza göstermesi ilkesine dayanır) fikri mülkiyet haklarının	İş dünyası, gizlilik konularında uygulanan veya ileride uygulanacak politikaların, işletmelerin sahip oldukları fikri mülkiyet haklarını uygulama ve kişisel verilerin meşru yollardan elektronik olarak toplanıp kullanılmasına izin vermenin	Hükümetler kişisel verilerin korunması konusunda, özdenetimci çözümlerin ve kullanıcıyı güçlendiren teknolojik inovasyonların kabul edilmesi de dahil olmak üzere, esnek ve duyarlı bir yaklaşım benimsemeli ve bu menfaatleri, siber suçlar,	Türkiye, kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak uluslararası alanda yürürlüğe konulan ilk düzenlemelerden olan Avrupa Konseyi'nin "Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması"na ilişkin 108

VI. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>korunması ve lisanslanması da dahil olmak üzere, ticari ve sınai faaliyetin pek çok alanında karşımıza çıkmaktadır.</p> <p>Kişisel veriler (yani, kime ait olduğu doğrudan ya da dolaylı olarak anlaşılabilen bilgiler) pek çok işletmenin ürünlerini ve hizmetlerini satabilmek için ihtiyaç duyup kullandığı bir ekonomik kaynak haline gelmiştir. Kişisel veriler ham bilgi olarak, fikri mülkiyet haklarıyla korunmamaktadır.</p> <p>Veri koruma politikalarının, fikri mülkiyet haklarının lisanslanmasını etkileyen yönleri şunlardır :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kişisel veriler yeni teknolojiler aracılığıyla, kişinin bilgisi ve onayı alınmadan kolaylıkla toplanabilmekte ve satılabilmekte, lisanslanabilmekte veya fikri mülkiyet hakkıyla korunan yeni ürünler yaratmak (örn. CRM	<p>yanı sıra, haklarını ihlal edenlerin tespit edilmesi taleplerine cevap vermesini sağlamak için çalışacaktır. İş dünyası, bu alanda iletişim hizmeti sağlayanlar ile hak sahiplerinin menfaatlerini dengelemeye devam edecektir.</p> <p>ICC'nin Çalışmaları: <i>OECD'nin 1980 tarihli Gizliliğin Korunması ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Akışı Kuralları'nı onaylamış olup, bu rehber ilkelerle tutarlı adil bilgilendirme pratiklerini ve saydam prosedürleri uygulamaya kararlıdır. Kaynak ülkenin yeterli veya uygun bulduğu bir koruma düzeyi sağlamayan üçüncü ülkelere veri ihracını sınırlayan mevzuat şartlarını karşılamak için, model sözleşmelerin ve iç denetim prosedürlerinin kullanılmasını savunmaktadır.</i></p> <p><i>ICC'nin E-Ticaret, Bilgi Teknolojisi ve Telekom Komisyonu, veri gizliliğinde</i></p>	<p>sahtecilik ve korsanla mücadele gibi diğer kamu politikası hedefleriyle dengelemelidir.</p> <p>Hükümetler veri koruma politikasının fikri mülkiyet haklarının meşru olarak korunmasının önünde engel oluşturmamasını sağlamalıdır. Bu, hem içerik sağlayıcıların haklarını, hem de dijital ağ ortamının diğer paydaşlarının menfaatlerini koruyan dengeli bir yaklaşımla gerçekleştirilmelidir.</p>	<p>numaralı Konvansiyon'unu 28 Ocak 1981 tarihinde, bu Konvansiyon'a ek olarak düzenlenen Protokol'ü ise 8 Kasım 2001 tarihinde imzalamıştır. Söz konusu Konvansiyon ve eki niteliğindeki Protokol hükümlerinin Türkiye'de uygulamaya konulması, bu sözleşmelerin ulusal bir kanun vasıtası ile iç hukuka dahil edilmesini gerektirmektedir. Bu amaç dahilinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin Kanun Tasarısı üzerindeki çalışmalar Adalet Bakanlığı bünyesinde başlatılmış olup, bu çalışmalar sonucunda Avrupa Birliği Yönergeleri ve 108 numaralı Konvansiyon hükümlerine uygun bir Kanun Tasarısı oluşturulmuştur. Tasarı'nın kanunlaşması halinde tüm özel sektör ve kamu kurum ve kuruluşları kişisel verilerin korunması hususunda Taslak Kanun'da öngörülen esaslara tabi olacaklardır.</p>

VI. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI (Devamı)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
<p>yazılımı) için kullanılabilir; kullanılabilmektedir;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kişisel veriler, ayrıca, daha geniş bir fikri mülkiyet paketinin parçası olarak lisanslanan veri tabanlarına eklenmektedir; • Kişisel veriler, sonuçları bir fikri mülkiyet hakkıyla (esas olarak patent veya telif hakkı) korunabilecek araştırma/inceleme programları için (örn. tıp alanında) gerekli olabilmektedir; • Kişisel veriler, internet tabanlı hizmetler (örn. GPS'ten yararlanan hizmetler) için vazgeçilmez bilgilerdir. <p>Nihai amaç bu olmadığı halde, veri koruma politikaları fikri mülkiyet haklarını uygulatma çabalarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.</p> <p>Veri koruma ile fikri mülkiyet haklarının uygulanması arasındaki uyumsuzluklar, ICANN'ın WHOIS veri</p>	<p>özdenetimci bir yaklaşımın pek çok avantajını ayrıntılarıyla gösteren ICC Gizlilik Araç Kiti'ni geliştirmiştir.</p>		<p>Öte yandan, Türk Hukuku'nda kişisel verilerin korunması hususunun yukarıda anılan Kanun Tasarısı haricinde özel bir düzenlemesi olmamakla beraber, konunun Anayasa ve Medeni Kanun'un genel hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi de mümkündür. Buna göre, kişisel verilerin benzer şekilde hukuka aykırı olarak elde edilmesi veya işlenmesi halinde, kişi, Anayasa'nın haberleşme özgürlüğü (md.22) ile özel hayatın gizliliğine (md.20) ilişkin esasları başta olmak üzere, kişilik haklarının ihlaline ilişkin olarak Medeni Kanun kapsamında düzenlenen koruma tedbirleri(md. 24) ve başvuru haklarından istifade edebilecektir. Bunun yanısıra, 23.01.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 12. maddesi, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına,</p>

VI. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI (*Devamı*)

Konular	İş Dünyası Eylemleri	Hükümet Eylemleri	Türkiye'deki Mevcut Durum
tabanına (alan adı tescil ettirenlerle ilgili verileri kapsayan bir veri tabanı) ne düzeyde bir erişime izin verileceği ve teknik araçların hak ihlalinde bulunduğu iddia edilen kişiler hakkında bilgi verme yükümlülüğünün kapsamı konusunda yürütülen tartışmalarda ve açılan davalarda ortaya çıkmaktadır.			gerekli bilgilerin temin edilmesi, temin edilen bilgilerin kişinin rızası dışında üçüncü kişilere iletilmemesi ve/veya başka amaçlarla kullanılmaması hususlarında yükümlülükler getirmiştir.

